

9 771333 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

11 —
2019 ▶ 2,50 €

rozhovor: Zuzana Mistríková

téma: Filmy, ktoré revolúcia zastihla na ceste

novinky: Osamelí bežci: Ideme ďalej! – Malá ríša – Divoké bytosti –
Music Box – The Sound is Innocent – Vlastníci – Vietor – Ženská na vrchole
recenzia: Amnestie – Ukradnutý štát – Volanie – U Zlatej rukavičky /
BATAstories – Hluché dni – Stratený domov – Portrét ženy v plameňoch

UŽ V PREDAJI

úvodník

— Nie každá zmena musí byť revolučná. Nie každá je očakávaná a nie každá príde. Vo vyjadreniach aktérov a účastníkov Nežnej revolúcie často znie, že napriek dianiu v bratských krajinách RVHP málokto vtedy tušil, že režim v Československu tak rýchlo padne. Výnimkou neboli ani filmári.

— Dušan Hanák, Dušan Trančík, Peter Hledík a Jozef Heriban spomínajú v téme čísla na to, ako revolúcia zasiahla ich pripravované filmy. A ako do nich vo vzťahu k revolúcii zasiahli alebo nezasiahli oni sami. Režisér Fero Fenič, o ktorého *Zvláštnych bytostiach* v téme takisto píšeme, sa rozhodol, že svoje filmové podobenstvo nechá tak, ako ho nakrútil pred 17. novembrom. Aj preto, aby ukázal, čo pred rokom 1989 bolo a nebolo možné.

— *Cesta do nemožna* je nový slovenský trikový film. Hoci to dlho vyzeralo nádejne, vo vzťahu k našej uzávierke sa názov filmu vyfarbil ako nomen omen. Jeho recenziu vám preto prinesieme až v decembrovom čísle *Film.sk*. Dobrodružný príbeh Milana Rastislava Štefánika je však už od 31. októbra v kinách. V solidnej konkurencii. V čísle tak okrem iných nájdete aj recenzie *Amnestii* Jonáša Karáska a *Volania* Erika Prausa, čo sú dve domáce predušičkové premiéry.

— Deň pred Dušičkami sa pred 90 rokmi narodil režisér, etnograf a pedagóg Martin Slivka. Pripomíname si ho v rubrike Profil, v ktorej Ingrid Mayerová píše aj to, ako sa Slivka snažil meniť chápanie tradičnej kultúry. „Odmietal ľubivú povrchnosť folklórnych programov a zdôrazňoval, že v etnickej kultúre sú zakódované správy o našej minulosti.“ V trochu iných súvislostiach rozpráva o minulosti režiséra Irena Pavlásková. „Je veľmi dôležité vedieť, kto je kto a kto má akú minulosť, pretože nás ovplyvňuje doteraz.“ A do nedávnej minulosti sa v rozhovore vracia jedna z tribúnok Nežnej revolúcie, dnes filmová producentka Zuzana Mistríková. Ľudia, ktorí November zažili v uliciach, si podľa nej dodnes nesú v sebe pocit spolupatričnosti, ktorý vtedy zažili. Pocit, že boli súčasťou niečoho veľkého, niečoho, čo je na celý život.

— A teraz osobnejšie. Takmer na mesiac presne pred 19 rokmi sme sa vďaka vtedajšej šéfredaktorke Simone Nôtovej-Tušerovej prvýkrát stretli s Danielom Bernátom na stránkach *Film.sk*. Poznáme sa však oveľa dlhšie. Chcel by som sa Simone aj Danielovi poďakovať. Simone za to, že nám ako elévom dala príležitosť, Danielovi za viac než plné nasadenie a pomoc v uplynulých týždňoch. A obom za to, ako vybudovali z vreckového filmového časopisu plnoformátový. Nie každá zmena musí byť revolučná. Ale byť Nežnej... ◀

— Matúš Kvasnička —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nie len) na Slovensku / 20. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Daniël Bernát

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis Goen, s. r. o.

Uzavierka čísla 11/2019: 30. 10. 2019

Snímka na titulnej strane:

Amnestie – AZYL Production/Michal Stašák

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruškova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akékolivek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

- 3 **myslím si**
- 4 — 8 **téma:** Filmy, ktoré revolúcia zastihla na ceste
- 9 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 10 — 11 **aktuálne:** Prehliadka Be2Can / 30 rokov po Nežnej
vo filme a v divadle – KADU
- 12 — 13 **premiéry** v kinách / **Správy z filmového diania**
- 14 — 22 **novinky:** Osamelí bežci: Ideme ďalej! / Malá riša /
Divoké bytosti / Music Box / The Sound is Innocent /
Vlastníci / Vietor / Ženská na vrchole
- 23 **Správy z filmového diania**
- 24 — 29 **rozhovor:** Zuzana Mistříková
- 30 — 39 **recenzia:** Amnestie / Ukradnutý štát / Volanie /
U Zlatej rukavičky / BATAstories / Hluché dni /
Stratený domov / Portrét ženy v plameňoch
- 40 **ohlasy:** 20. MFDF Jeden svet
- 41 **zažili sme:** 19. česko-slovenská filmologická
konferencia Obraz – Slovo – Zvuk
- 42 — 43 **dvd nosiče / filmové publikácie / čo robia**
- 44 — 45 **ako ďalej, absolvent? / tipy mesiaca**
- 46 — 47 **kalendárium špeciál**
- 48 — 49 **tv tip / svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 50 **profil:** Martin Slivka
- 51 **zažili sme:** MIDPOINT Intensive SK
- 52 **výročia / stalo sa za 30 dní**

Jaroslav Hocheľ,

filmový publicista

Svetlo je elektromagnetické žiarenie, ktoré je vďaka svojej vlnovej dĺžke viditeľné ľudským okom, čiže žiarenie s vlnovou dĺžkou od 380 do 780 nanometrov. Fyziológický vnem, ktorý spôsobuje svetlo v ľudskom oku, sa nazýva videnie.

(Wikipédia)

— Ako vieme, technickou podstatou filmu je fotografovanie, teda zachytávanie obrazu na svetlocitlivý materiál. Ostatne, pôvodom grécke slovo fotografia znamená svetlopis, písanie svetlom. Zdá sa mi až neuveriteľné, že priezvisko vynálezcov kinematografu, bratov Louisa a Augusta Lumièrovcov znamená vo francúzštine „svetlo“; keby to nebol fakt, musel by som sa domnievať, že im ho ako pseudonym vymyslela nejaká „kreatívna“ reklamná agentúra.

— O svetle a jeho vlastnostiach by iste vedeli dlho a zasvätené rozprávať kameramani, osvetľovači i režiséri. Kým prvé dve profesie sa zaoberajú najmä jeho praktickou, technickou stránkou, režiséri musia mať na pamäti aj metaforický význam svetla. Marko Škop použil biblický výrok *Nech je svetlo* rovno ako názov svojho ostatného filmu a v spolupráci s kameramanom Jánom Melišom, ako na to poukázali autori viacerých recenzií, umne narábal s rôznymi zdrojmi svetla v obrazovej zložke filmu, čím nápadito, ale nenápadne podporil jeho základnú myšlienku. Výnimočný film Václava Marhoulu *Pomalované vtáča*, na ktorom má podiel aj Slovensko, zasa vstúpil do distribúcie so sloganom: *Svetlo vidieť len v tme*. Jeho detský protagonistu potrebuje všeličo: jedlo, ošatenie, strechu nad hlavou, ľudský kontakt, ale najmä potrebuje nájsť ono povestné svetlo na konci tunela, aby sa pri potulovaní krajinou, ktorá je znivočená vojnou – doslovne i v prenesenom zmysle v podobe znivočených a zdivočených ľudských duší – načisto nezvlčil. Kolega Peter Kováč v minulom čísle *Film.sk* v recenzii česko-slovenskej rozprávky *Hodinárov učeň*, ktorú nazval *Bez svetla nie je tieň*, napísal: „Aj na úrovni svetla a tmy vytvára snímka pozoruhodné obrazy. Badať tu napríklad inšpirácie barokovým šerosvitom, hlavne v interiérových scénach. Tvorcovia dôsledne pracujú s rôznymi možnosťami svetla a ponúknu aj nezvyčajnú (v kontexte filmovej rozprávky) snovú scénu, v ktorej sa na Lauru pomocou projekcie premieta pohyblivý tieň počas muzikálového čísla.“

— Svetlo je naozaj dôležité. Nie náhodou vznikli v jazyku idiomy ako „uzrieť svetlo sveta“, „vnieť do niečoho svetlo“, „postaviť do priaznivého svetla“. A svetlo je dôležité aj vo filme, a to nielen technicky. Ale nie je svetlo ako svetlo. Vidí sa mi, že sa v slovenskom filme celkom zbytočne začínajú objavovať výtvyry, ktoré neponúkajú očistné denné svetlo a nahrádzajú ho sliepňavým svetlom obskúrnych kasín, blikavým svetlom youtuberských obrazoviek a tak podobne. Svetlom, ktoré neosvetlí vôbec nič. Keď nemôžeme horieť a rozlievať svetlo, tak aspoň nezacláňajme, hovorí staré čínske príslovie. Aké poučné. ◀

Prines svetlo a tma zmizne sama od seba.
(Erazmus Rotterdamský)

Filmy, ktoré revolúcia zastihla na ceste

Kým sa film dostane až k divákovi, má pred sebou dlhú cestu. Do roku 1989 bola lemovaná aj rozhodnutiami schvalovacích orgánov a ideologickými mantinelmi. Filmári ich obchádzali, ako vedeli. Potom prišiel November a mnohé pripravované snímky zo dňa na deň zostarli. Niektorým to ublížilo viac, iným menej. Ako zasiahla revolúcia do diel, ktoré v tom čase ešte neboli v cieli, ale iba na ceste k divákovi?

Súkromné životy —

Dávajte si pozor! —

Keď hviezdy boli červené —

„Dušan Hanák chce objaviť človeka, kým ostatní predovšetkým dobu,“ pomohla si v roku 1990 výrokom Petra Solana Nina Hradiská v Novom slove v recenzii Hanákovho filmu *Súkromné životy*. Nahrávať sa začal 4. septembra 1989, posledná klapka však padla až po revolúcii 16. februára 1990. „Určite sa na nich po novembri nemuselo meniť nič. Lebo tento tvorca nie je konjunkturalista, preskakujúci z rýchlika do rýchlika, hoci by uháňal opačným smerom,“ písala Hradiská.

Podľa dobového názoru Evy Zaoralovej čas vzniku do istej miery poznačil vyznenie Hanákovho filmu. „*Súkromné životy* sú akýsi ‚prechodový film‘. Keby bol Dušan Hanák dokončil svoj film takto vlni, pôsobilo by jeho spoločenské zasadenie oveľa aktuálnejšie než dnes. Ochudobnený o to, čo v dobovom kontexte mohlo vyznieť odvážne, až provokatívne, žije film dnes iba zo svojej ‚súkromnej podstaty‘ ako premýšľavá štúdia ľudských pováh

a ich dosahu vo vzťahoch, ktorá sa vyznačuje autorským štýlom založeným na maximálnej úspornosti výrazu, hraničiacej až s estetstvom,“ písala Zaoralová v decembri 1990 v časopise *Kino*.

Pred vedením štúdia tajili, čo nakrúcajú

Úryvok z jej textu ilustruje osud, ktorý v roku 1989 postihol viacerých filmárov následkom príchodu Novembra. Dovtedy museli pracovať s rôznymi inotajmi a metaforami, bojovať s normalizačnými obmedzeniami a zvažovať, čo prejde sitom schvaľovania. Diváci a kritika ich odvahu oceňovali a často sa cítili ako účastníci ich „sprisahania“. Po roku 1989 sa situácia zmenila, inotaje a náznaky sa v novej dobe, keď pravda hučala nahlas na námestiach, zdali príliš málo. A odvážnejšie veci povedané nahlas vo filmoch, ktoré

prichádzali do kín oneskorene, zase mnohí vnímali ako snahu „prizíviť sa“ na novej situácii.

„U kritiky vzniklo podozrenie, že som využil čas po 17. novembri 1989 a nakrútil film, ktorý zneužíva tému Masaryka alebo sa prizívuje na tom, že došlo k nejakému uvoľneniu. Nebola to pravda, film sme nakrútili do 17. novembra 1989,“ vysvetľuje pre *Film.sk* režisér Peter Hledík. Snímku *Začátek dlouhého podzimu* nakrútil vo vtedajšom Filmovom štúdiu Gottwaldov, ktoré ho oslovilo so scenárom Jaroslava Petříka. „Bol to rodinný detský film. Bezproblémový príbeh, do ničoho veľmi nevrátil, ale v čase reálneho socializmu vyhovoval dramaturgii,“ povedal Hledík.

Snímku, ktorej posledný filmovací deň pripadol podľa režiséra práve na 17. novembra, nakoniec nakrútil podľa vlastného scenára. „V čase, keď sa film pripravoval, nikto ani netušil, že by mohla prísť nejaká

odvážia urobiť slávnosť odhalenia nájdenej sochy Masaryka, ale neodvážia sa ju postaviť na podstavec a nechajú ju niekde vzadu na dvore, dobre ilustruje môj vtedajší pocit, ktorý je dnes oveľa intenzívnejší. Ideály, ktoré sme mali v tom čase, sme nerealizovali, ale ostali niekde na polceste.“ Film sa podľa Hledíka v čase uvedenia netešil zvlášť dobrému prijatiu. „Vtedy sa už hovorilo všetko a začátek dlouhého podzimu mnoho vecí iba naznačoval. Dá sa povedať, že v tom čase už objavoval objavené. Bola to úplne iná doba, pre ktorú tento film nebol zaujímavý.“

Trančíkov film tromfli udalosti všedného dňa

Šťastie na načasovanie filmu nemal ani režisér Dušan Trančík. Nakrúcanie projektu s názvom *Vlastná krv* sa už-už malo začať, keď tu prišla „stopka“ zhora. Film, ktorý chystal so scenáristom Eugenom Gindlom,

aj keď čosi viselo vo vzduchu. Keďže som to dianie v okolitých krajinách cítil, vložil som do príbehu motív sochy Masaryka, ktorú nájdu deti v studni. Stal sa z toho nosný motív celého filmu,“ povedal Hledík. „Pred vedením štúdia sme naozaj dôsledne tajili, o čom nakrúcame,“ dodal režisér, pre ktorého bol tento film veľkou skúsenosťou aj preto, že v ňom jednu zo svojich posledných filmových úloh stvárnil Rudolf Hrušínský.

Výsledný film, ktorý sa k divákovi dostal v októbri 1990, Hledík aktualizoval v strižni. Prostredníctvom záberov z vtedajšieho televízneho vysielania tak do snímky zahrnul aj revolučné dianie. „Vtedy som mal pocit, že to filmu pridáva na autentickejšiu a dobovej aktuálnosti,“ povedal režisér, ktorý nedávno uvádzal *Začátek dlouhého podzimu* na Univerzite Tomáše Baťu v Zlíne. Myslí si, že študentov zaujal, aj keď je poznačený dobou vzniku. „Posledná scéna, v ktorej sa dedinčania síce

pozastavili tri týždne pred nakrúcaním. Nakoniec sa natáčalo až v lete 1990 a Viera Langerová v časopise *Dialóg* v reportáži z nakrúcania pripomína, že projekt mal predtým červenú pre scénu, v ktorej sa otec hlavnej postavy v auguste 1968 vrhá pred ruský tank.

„V tomto filme sme spolu s autorom námetu a spoluscenáristom Eugenom Gindlom priniesli svedectvo o tom, ako doba kriví charakter človeka. Film bol akousi anatomiou času od znárodnenia až po normalizáciu. Pochopiteľne, v tom čase už existovali poľské a maďarské diela, ktoré reagovali na falošnú morálku komunizmu slobodnejšie, ale v skostnatej kolibskéj dramaturgii sa nedalo nič presadiť. Preto film dostal zelenú, keď už nebolo čo zakazovať, keď si súdruhovia z kolibských ateliérov balili kufre,“ povedal pre *Film.sk* režisér Dušan Trančík.

Jeho film dostal nakoniec názov *Keď hviezdy boli červené* a vznikol v koprodukcii s Francúzskom. „Vte-

dajší francúzsky minister kultúry Jack Lang vyčlenil na koprodukcii milión frankov. Producentsky film zastrešovala firma Constellation Production Paris, ktorá mala na svojom konte už niekoľko koprodukcii,“ zaspomínal si Trančík.

Film mal premiéru vo februári 1991 v hlavnej súťaži na festivale v Berlíne a k slovenským divákovi sa dostal v septembri. V kinách sa však ohrial iba krátko. „Film tromfli udalosti všedného dňa. Pre autora celkom pochopiteľný, ale nešťastný moment,“ uviedol režisér. Ani účasť na Berlinale nemala doma veľký efekt. „Dnes sa na filmových plagátoch objavujú veľčinky s informáciou o účasti filmu na festivaloch a o cenách. Je to mediálna hra distribútora o diváka. Naša účasť na Berlinale v roku 1991 filmu nepomohla. Myslím, že o tom ani nikto nevedel. Distribúcia bola v rozklade,“ povedal Trančík. „V tom čase teda stihol tento film zvláštny osud – tematicky prišiel neskoro a distribučne priskoro. Horúco bolo na uliciach a v kinách pusto,“ dodal režisér.

„Prechodné obdobie prvých dvoch rokov po revolúcii sa nieslo najmä v znamení prehlbovania východísk určených tvorivou situáciou konca predchádzajúceho desaťročia. Aj keď zmena spoločenského systému látky zo súčasnosti zo dňa na deň premenila na historické námety, predsa sa optika pohľadu radikálne nezmenila, len sa vyhrtila,“ opisuje situáciu v *Dejinách slovenskej kinematografie* Václav Macek.

Cenzúra padla, prišiel investor

Príchod Novembra zasiahol aj vznik filmu Jozefa Slováka a Jozefa Heribana *Dávajte si pozor!*. Režijný debut scenáristov úspešnej komédie *Utekajme, už ide!* budil očakávania a v čase uvedenia ho mnohí aj vďaka protagonistovi v podaní Mariána Zednikoviča vnímali ako voľné pokračovanie predchádzajúceho filmu. „Jednou z hlavných tém našej filmovej tragikomédie je odpočívajúce a scenár bol ovplyvnený aj osobnými skúsenosťami so socialistickou tajnou službou. Napríklad aj mne niekoľko rokov odpočúvali telefón a rovnaké zážitky so štátnou bezpečnosťou mal aj Jozef Slovák,“ povedal pre *Film.sk* Jozef Heriban. „Keď sme začali pracovať na filmovej predlohe, samozrejme, netušili sme, že po Novembri '89 nastanú v našej spoločnosti také významné zmeny. Ale manipulácia s informáciami, zneužívanie moci a vydieranie sú prítomné v každej dobe a v každej spoločnosti, čo dokumentuje aj všetko to, čo sa momentálne odohráva na našej politickej scéne,“ dodal scenárista a režisér.

Literárna podoba scenára bola hotová ešte pred revolúciou, ktorá však do výsledného diela zasiahla. „Na scenári sme kontinuálne pracovali niekoľko rokov a, samozrejme, porevolučný vývoj ovplyvnil konečnú textovú predlohu,“ povedal Heriban. „Mohli sme oveľa slobodnejšie fabulovať, nemuseli sme počítat s cenzúrou, aj keď sme sa vždy snažili tento príbeh rozprávať skôr v metaforickej rovine. Napríklad celú líniu prezidenta, jeho odpočívania a následnú prekvapujúcu kariéru hlavného hrdinu, ktorý sa po ohluchnutí stáva jeho poradcom, by sme asi ťažko mohli vymyslieť, keby sa zásadne nezmenili pomery v na-

šej krajine. To platí aj o možnosti realizovať dôležité scény na Veľkonočnom ostrove, ktoré sa nám podarilo natočiť len vďaka vstupu zahraničného koprodukčného partnera do projektu,“ dodal.

Zahraničným partnerom filmu bol americký Slováč Rudi Mosny, ktorý pri uvedení filmu lákal návštevníkov do kina aj súťažou. Diváci, ktorí poslali na zverejnenú adresu svoju vstupenku spolu s krátkym názorom na film, mohli vyhrať trojtýždňový zájazd do Anglicka či stereorádiomagnetofón. Film ocenili na festivale v Káhire a dobová tlač písala aj o tom, že ho odmietli uviesť na festivale v Karlových Varoch čo i len v informatívnej sekcii. Jedným z dôvodov bola vraj karikatúra prezidenta Havla v podaní Jiřího Schmitzera.

„V tom čase stihol film Ked' hviezdy boli červené zvláštny osud – tematicky prišiel neskoro a distribučne priskoro.“

Téma zneužívania moci je aktuálna aj dnes

Keď sa písal 17. november 1989, Fero Fenič mihoval v štúdiu svoj film *Zvláštni bytosti*. Podobenstvo o mravnom marazme totalitnej spoločnosti, jej úpadku a zneužívaní moci sa nakrúcalo od mája do júla 1989. „Dnes sa môže mnoho dialógov zdať lacno aktuálnych, až konjunkturálnych. Rovnako ako fakt, že vo filme spieva Marta Kubišová. Ale ja som sa o jej účasť usiloval už na začiatku realizácie, aj keď je nepochybné, že spoločenské zmeny úspešný výsledok podstatne urýchlili,“ povedal Fero Fenič v roku 1990 v *Zpravodaji československého filmu*. Vokály s Martou Kubišovou nahral do filmu podľa vlastných slov tajne, pár dní pred 17. novembrom.

Po Novembri nechcel film dotvárať. „Pokladal som za oveľa poctivejšie, keď ukážem nedávny stav svojej duše, to, aký som bol pred 17. novembrom, aj stav spoločnosti a to, čo bolo alebo nebolo možné urobiť. K metaforickosti *Zvláštnych bytostí* som nedospel dobrovoľne, bol to jediný možný spôsob, ako schvaľovateľov oklamať. Preto majú niektoré veci určitú dvoznačnosť, vibrujú na hrote, možno ich rôzne interpretovať,“ povedal Fenič v rozhovore v magazíne *Ahoj na sobotu*, prílohe *Svobodného slova*, v roku 1990. A v časopise *Televízia* v tom istom roku dodal: „Film už nemohol zohrať úlohu, akú by bol zohral pred Nežnou revolúciou – úlohu šoku, facky, prebudenia, ale stále je pre publikum prekvapením a jeho téma zneužívania moci je naďalej aktuálna.“ ◀

Scenár sa rodil ťažko i v súvislosti s normalizačnými obmedzeniami v dramaturgii a sujete filmu. Mal vyjadrovať dusno a neslobodu toho obdobia, ale nebolo možné rozvíjať v ňom motív samizdatu v živote nekonformného spisovateľa Martina. Paradoxne, nepomohli mu ani počiatkové búrlivé a neisté spoločenské zmeny. Po údajnej smrti študenta na novembrovej pražskej demonštrácii mi volala Věra Chytilová, aby sme aj na Slovensku niečo robili...

Zatelefonoval som Štefanovi Uhrovi a zúčastnil som sa na zakladateľskej schôdzi VPN v Umeleckej besede. Ale riešil som v sebe i bremeno vtedajšej zodpovednosti režiséra za dodržanie rozpočtu filmu, ktorý bol až na niekoľko obrazov tesne pred dokončením.

Podarilo sa nám realizovať scénu šéfredaktora a Martina na streche s veľkou červenou hviezdou. Nakrúcanie bolo prerušené, predstaviteľka hlavnej ženskej postavy sa angažovala v pražských revolučných aktivitách. Film sme dokončovali v strižni s priateľom Fredym Benčíčom, ktorému zistili alzheimera – vedel, že o niekoľko týždňov alebo dní začne strácať pamäť a kontakt s realitou. Museli sme pracovať rýchlo. Navyše, tie závažné dni a týždne chystaných radikálnych spoločenských zmien nás všetkých pohltili do takej miery, že nebolo jednoduché udržať si odstup.

Martinovu smrť v scéne koňa so zaviazanými očami som vnímal ako samovraždu. Nevieame, možno

naozaj v chate, ktorú mu ponúkal šéfredaktor, upravil odmietaný rukopis a zradil sám seba... Príbeh filmu bol koncipovaný smerom k tragickému koncu a ľudia v roku 1990 verili, že ich čaká lepší a spravodlivejší svet. Ani neviem, či mal film premiéru a či ho vôbec hrali v bratislavských kinách.

Dotočili sme scény s Janou Šulcovou a Magdou Vášáryovou a v marci som už pracoval vo VPN ako režisér volebných agitiek. Bol som zaujatý svojím podielom na prípravách prvého slobodného 1. mája v bratislavských uliciach a začal som myslieť na *Papierové hlavy*.

Keď chcete urobiť dobrý a pravdivý film, potrebujete k tomu aj trochu šťastia. S výslednou verziou *Súkromných životov* som nebol spokojný.

Bol som tri alebo štyri razy v Spojených štátoch, a keď sa aj v súvislosti s nomináciou na Oscara (*Obrazy starého sveta*) hovorilo v Los Angeles o retrospektíve mojich filmov vo viacerých amerických mestách a na univerzitách, zaradili do nej aj *Súkromné životy*. Vždy ma zaujímalo prijatie našich filmov v inom kultúrnom kontexte a bol som prekvapený, ako sústredene sledovali diváci aj tento film, a keď som o ňom na festivale v Denveri hovoril kriticky, požiadali ma, aby som im nekazil umelecký zážitok.

Je to môj jediný celovečerný film, ktorý by som chcel nakrútiť inak, i s nádejou, ktorú si zaslúžia všetci, ktorým ide o niečo pozitívne. ◀

To, čo sme zmietli zo stola, nezmizlo

Celovečerný debut Ireny Pavláskovej Čas sluhů mal šťastie aj v tom, že mal premiéru krátko pred revolúciou. Nezapadol tak v ponovembrovej eufórii, keď dianie v Československu otúpilo kritické ostrie viacerých filmov, ktoré sa do kín dostali až po revolúcii. „Vtedy sme naozaj netušili, že komunistický režim skutočne padne. Ešte ani v novembri sme neverili, že komunisti pôjdu definitívne do čerta,“ povedala Pavlásková pre Film.sk, keď prišla na Slovensko predstaviť svoj najnovší film Pražské orgie, ktorý je aktuálne v kinách.

Čas sluhů odštartoval svoju úspešnú púť po svete v decembri 1989 na Fóre mladého filmu v Bratislave. Práve tu si ho všimol Jean-Louis Manceau, ktorý vybral snímky na festival do Cannes...

— Dostala som vtedy hlavnú cenu Filmfórik! Bol to môj osudový festival a mám naň veľmi pekné spomienky. Vtedy som si vôbec neverila a do poslednej chvíle som nevedela, či sa film bude ľuďom páčiť, či ho prijmú. Niekoľko sa vtedy ozval, začal sa do mňa navádzať a dačo mi vyčítať. Nesmelo som niečo šepotala a vtom sa zdvihol pán Manceau a povedal: „Prosím vás, nechajte to dievča na pokoji! Dvadsať rokov som tu žiadny československý film nevybral do súťaže a toto je prvý, za ktorý budem bojovať, pretože je nesmierne zaujímavý a osobitý.“ Vďaka nemu ma prijali do Cannes. To je, ako keď sa dostanete na olympiádu. Viete, čo to pre mňa bolo? Boli sme za železnou oponou, nikam sme nemohli cestovať. Dovtedy som bola raz tri dni v západnom Berlíne a potom niekedy v roku 1988 alebo 1989 na devízový príslub tri dni v Paríži. To bolo všetko. O žiadne festivaly som sa nezaujímal, svet som veľmi nepoznala a naraz rovno Cannes.

Čas sluhů bol na svoju dobu celkom odvážny. Nemali ste strach, že pôjde o váš prvý aj posledný film?

— Mala. Ale bola som mladá a vedela som, že až tak nelpiem na tom, byť režisérkou za každú cenu. Aj keď som réžiu milovala a bola som v nej dobrá. Kariéra nebola pre mňa na prvom mieste. Dala som si mantinely, že kvôli tomu neohnem chrbát, nebudem to robiť falošne alebo hlásať lži. Takto som sa vnútorne veľmi oslobodila a prestala sa báť, pretože som si povedala: No tak mi neschvália film. A čo? Keď sa bojíte, že niečo stratíte, veľmi vás to obmedzuje. Autocenzúra však funguje aj v slobodnej spoločnosti. Človek môže mať takisto strach, že sa nebude páčiť tým alebo oným. To vás veľmi spúta. Len čo sa toho zbavíte, môžete šliapnúť vedľa, ale aspoň ste sami za seba. To pre mňa bolo a je veľmi dôležité – nestratiť tvár.

Váš debut sa nerodil úplne bezproblémovo. Najväčšiu podporu ste našli u vedúceho tvorivej skupiny Miloslava Vydru. Snímka sa, naopak, nepozdávala Otakarovi Vávrovi. Čo sa mu na filme nepáčilo až tak, že žiadal jeho zákaz a nedoplatenie vášho honoráru?

— Práve veľká opora, ktorú som mala v pánovi Vydruvi, mi pomáhala prekonať strach. Patrí mu moja ne-

smierna vďaka. Dalo by sa povedať, že to bol funkcionár, ale veľmi osvietený a pomohol na svet mnohým dobrým snímkam. Film vám v tom čase muselo schváliť veľmi veľa inšancií. Zväz dramatických umelcov bol jednou z tých vysoko postavených. Schvalovaciú komisiu viedol Otakar Vávra a jeden z jej členov mi zavolať, že zúri a chce ten film zakázať. Podľa toho, do ktorej kategórie film zaradili, ste dostávali doplatok honoráru. Vávra bojoval za štvrtú kategóriu a podporilo ho v tom asi päť ďalších členov komisie. Aby mi nezaplátili ani korunu.

Bolo v tom niečo osobné?

— Šokovalo ma to a nerozumela som, prečo takýto režisér útočí na debutanta, navyše na ženu, aj keď som ako žena nechcela žiadne privilégiá. Myslím si, že jediným dôvodom bolo, že on bol skutočne režimový režisér. Veľmi to ťahal s celou tou komunistickou mašinériou na Barrandove, mohol si tam dovoliť všetko. Jeho filmy mali oproti ostatným desaťnásobné rozpočty. Bol to komunistický bos a chcel rozhodovať o osudoch iných ľudí. Mój film nazval protištátnym, protisocialistickým. Myslím si, že jeho zloba na mladého človeka, ktorý urobil niečo zaujímavé, osobité, odvážne, vychádzala zo žiarlivosti. Ale nikdy som sa s ním o tom nerozprávala.

Vaše snímky Čas sluhů, Corpus delicti, Zemský ráj to napohľad aj najnovšie Pražské orgie sa odohrávajú počas totality a zaznamenávajú aj konflikt hrdinov s dobou, v ktorej žijú. Čo vás núti vracieť sa do tohto obdobia a neprinášať ostalgické retro, ale skôr kritický pohľad?

— Každý z tých filmov je iným príbehom. Čas sluhů vznikol počas totality ako príbeh zo súčasnosti a Corpus delicti som nadržala tesne po revolúcii, v roku 1990, ale scenár som písala ešte pred Nežnou. Na totalitu sa nemožno pozeráť inak než kriticky. To neznamená, že vo filme nemôžu byť vtipné momenty. Ale nepáči sa mi, keď sa zlo bagatelizuje alebo keď sa relativizujú dejiny. Aj pre ďalšie generácie je dôležité, aby sa veci nazývali pravými menami. Je veľmi dôležité vedieť, kto je kto a kto má akú minulosť, pretože nás ovplyvňuje doteraz. Nemožno urobiť hrubú čiaru – čo sme si, to sme si, nazdar a začíname s čistým stolom. Pokiaľ sme niečo takto zmietli zo stola, ten bordel nezmizol. Je pod stolom. A my musíme vedieť, čo tam je. ◀

moje obľúbené slovenské filmy

Tomáš Benedikovič

[fotograf]

Keby som mal zahlasovať v ankete o najlepší slovenský film, môj hlas by získala Perinbaba Juraja Jakubiska.

Tú rozprávku mám rád od detstva, a vždy keď ju vidím, som znovu fascinovaný, ako sa jej tvorcom vydarilo, akú hutnú, magickú a nezameniteľnú atmosféru vytvorili. Jakubisko na vrchole svojich síl, klobúk dolu... Som ročník 1980 a patríam ku generácii, ktorá vyrástla na filmových kluboch. Tie boli v druhej polovici 90. rokov v Bratislave in. Je to tak, dospel som do štádia, že s nostalgiou spomínam na (pôvodnú) Nostalgiu, FK 901 a ďalšie miesta, kde sa premietalo. Videl som tam Hanákovu Obrazy starého sveta, Havettovu aj Jakubiskovu staré filmy. Viackrát som v tých časoch videl Šulíkovu Záhradu. Pôsobila na mňa (možno aj v duchu svojej poetiky) ako malý zázrak – už len fakt, že v dobe, keď sa u nás v podstate (až na nie vždy vydarené výnimky) nič netočilo, vznikol film, ktorý je svojou úrovňou svetový, bol pre mňa (vtedy tínedžera poškľubujúceho po umení) osviežujúci a motivačný.

Nedávno v televízii reprízovali dokument Petra Kerekesa 66 sezón. Na košickej plavárni som nikdy nebol, ten film som videl iba zopárkrát, vždy na obrazovke, nie na plátne, no napriek tomu je to pre mňa jeden z našich najlepších filmov a vybral by som ho ako reprezentanta dokumentárnej tvorby silnej Generácie 90. V bazéne košického kúpaliska môžeme podobne ako v zázračnej sklenenej guľi Perinbaba uchopiť celý svet. ◀

Svetozár Štúr [hudobný skladateľ]

— Vyštudoval som dirigovanie, klavír a kompozíciu na VŠMU. Teoretické rozborov filmov mi boli vzdialené, nemal som na ne vzdelanie ani čas. Namiesto kina som navštevoval symfonické koncerty a operu. Do sveta filmovej hudby som sa dostal vďaka dlhoročnému priateľstvu s režisérom Dušanom Trančíkom, ktorý mi ponúkol spoluprácu na filme Víťaz (1978). To bol pre mňa osudový zlom. Tým druhým bolo zoznámenie sa s režisérom Štefanom Uhrom. Vždy som sa spoliehal na intuíciu a pri ňom som pochopil, že filmová hudba je to pravé. Vďaka jeho nesmierne citlivému prístupu k práci, jemnej poetike, pokore, skoro až prehnanej skromnosti. To boli atribúty, na základe ktorých sme našli spoločnú reč. A preto sa zrodila príjemná spolupráca aj na ďalších Uhrových filmoch. Skoro by som povedal, že som sa stal jeho dvorným skladateľom (Zlaté časy, Kosenie Jastrabej lúky, Pásla kone na betóne, Siesta veta, Správca skanzenu).

— Ak premýšľam nad zaujímavými spoluprácami medzi filármi a hudobnými skladateľmi v dejinách svetovej kinematografie, nemôžem nespomenúť napríklad tandem Fellini – Rota. Ich bohatú spoločnú tvorbu ohraničujú filmy Biely šejk (1952) a Skúška orchestra (1978). Rota dokázal obdivuhodne podporiť rozmanité náladové vyznenie situácií, ktoré Fellini evokoval prostredníctvom práce s obrazom a hercami – od žviálnosti a dráždivo pulzujúcej zábavy vyššej spoločnosti cez hravú bujarosť vyčíňania detí a farbistých felliniovských figúrok až po nostalgiu a clivotu, vyplývajúcu z osamelosti hrdinov príbehov. Ďalšiu výnimočnú dvojicu tvorili režisér Sergio Leone a hudobný skladateľ Ennio Morricone. Stačí spomenúť ich spoluprácu na filme Vtedy na Západe (1968) s pamätným harmonikovým motívom, ktorý otvára graduujúcu skladbu v kľúčovej scéne filmu, alebo s titulnou skladbou so ženským sólom Eddy Dell'Orso. ◀

zásadné filmy

— foto: Miro Nôta

— text: Jaroslava Jelchová —
foto: Film Europe —

Hľadanie domova, prekračovanie hraníc aj problémy detí

Šiesty ročník prehliadky Be2Can prinesie opäť výber oceňovaných filmov z Berlína, Benátok a Cannes i sprievodný program, ktorý bude reflektovať témy uvádzaných snímok. Okrem bratislavských kín Film Europe, Lumière, Mladost a Artkina za zrkadlom (4. – 10. 11.) budú projekcie prebiehať aj v ďalších slovenských mestách až do decembra.

Prehliadka Be2Can, ktorú organizuje spoločnosť Film Europe, predstaví 17 festivalových snímok, z toho 10 v slovenskej premiére. Otváracím filmom bude titul *To musí byť nebo* (r. Elia Suleiman), ktorý získal na tohtoročnom festivale v Cannes Zvláštne uznanie poroty. Film palestínskeho režiséra zároveň otvorí jednu z tohtoročných tém prehliadky, ktorou je hľadanie domova a prekračovanie hraníc.

Tejto téme sa venuje aj snímka *Bedári*, hraný debut režiséra Ladja Lyho, ktorý si z Cannes odniesol Cenu poroty, a *Synonymá* izraelského režiséra Nadava Lapida, držiteľa Zlatého medveďa z tohtoročného Berlinale. Ide o príbeh mladého Izraelčana, ktorý prišiel do Francúzska a snaží sa tam čo najrýchlejšie integrovať. Odmietia hovoriť rodnou rečou a s nadšením sa učí francúzštinu – tak, že si stále opakuje synonymá. Svet, do ktorého prišiel, je úplne iný ako svet, v ktorom ho vychovávali. Po projekcii filmu *Synonymá* sa pod vedením Michala Havrana uskutoční diskusia o úlohe kultúry v živote jednotlivca, o migrácii a pridružených témach. S nimi čiastočne súvisí aj snímka *Mladý Ahmed* bratov Dardenovcov (Cena za réžiu v Cannes), ktorá zároveň premostuje k ďalšej téme prehliadky, a tou sú problémové deti. Hlavnou postavou tohto príbehu je trinásťročný belgický moslim, ktorý nebezpečne koketuje s náboženským extrémizmom. „Vo svojom novom filme majstri sociálneho realizmu skúmajú, ako hlboko sa ukrýva ľudskosť pod nánosom náboženskej doktríny a čo môže zvrátiť náboženský fanatizmus – výchova, sociálna otvorenosť alebo prvá láska,“ ozrejmujú organizátori.

Tému detí a rodiny prináša aj film režiséra Wanga Siao-šuaia *Zbohom, synu* (Strieborný medveď za mužský a ženský herecký výkon). Celovečerný debut režisérky Nory Fingscheidt *Narušiteľ systému* (Strieborný medveď – Cena Alfreda Bauera za film, ktorý otvára nové perspektívy) prináša príbeh deväťročnej Benni s problémovým správaním. Po projekcii bude nasledovať diskusia Duša a jej problémy, organizovaná v spolupráci s Ligou za duševné zdravie. Doktor Peter Breier bude s hosťami z oblasti psychológie diskutovať o deťoch nezapadajúcich do sveta, v ktorom žijeme, a celkovo o psychických problémoch mladých ľudí.

Okrem menovaných titulov uvedie sekcia Premiéry aj snímky *U Zlatej rukavičky* (r. Fatih Akin), *An-*

Pardon, nezastihli sme vás —

tológia mesta duchov (r. Denis Côté) a *Všetka moja láska* (r. Edward Berger).

Premiéru bude mať aj film Kena Loacha *Pardon, nezastihli sme vás*. Režisér ním pokračuje v rozprávaní o obyčajných ľuďoch, ktorí sa snažia o dôstojný život, hoci sú na spoločenskom okraji. Oceňovanému filmárovi venuje prehliadka samostatnú sekciu Chlieb a ruže Kena Loacha, v ktorej sa premietnu aj jeho staršie diela *Anjelský podiel*, *Jimmyho tančiareň* a *Ja, Daniel Blake*. Jeho tvorbu navyše priblíži prednáška Tribún bezmocných. Pripravila ju filmová publicistka Viera Langerová, ktorá zároveň lektorsky uvedie Loachovu novinku.

Sekcia Leví krik z Benátok obsahuje snímky *Joker* (r. Todd Phillips), *Ad Astra* (r. James Gray), *Úplná láska* (r. Pablo Trapero) aj slovenskú minoritu *Pomalované vtáča* (r. Václav Marhoul).

V rámci sprievodných aktivít Be2Can, ktoré sa budú konať v kine Film Europe, je naplánovaná aj diskusia Festivalové ambície študentského filmu. Zúčastní sa na nej študenti, pracovníci festivalového oddelenia FTF VŠMU, ale aj zástupcovia filmového priemyslu. Po diskusii premietnu študentské filmy, ktoré v posledných rokoch zarezonovali na svetových festivaloch.

Slávnostné ukončenie bratislavskej časti prehliadky bude v rukách poslucháčov FTF VŠMU, ktorí 10. 11. udelia jednému z premiérových filmov Be2Can Cenu študentskej poroty. ◀

Tridsať rokov v (seba)reflexii

Kabinet audiovizuálnych divadelných umení (KADU) už po šiesty raz organizuje medziodborový seminár, ktorý bude tentoraz venovaný odkazu a ideálom Novembra '89 pri príležitosti 30. výročia Nežnej revolúcie. Podujatie má názov 30 rokov po Nežnej vo filme a v divadle a uskutoční sa od 5. do 7. 11. v Bratislave.

Snahou organizátorov je priblížiť nielen udalosti Novembra '89 a situáciu, ktorá im predchádzala, ale aj zamyslieť sa nad spoločenskými pomermi, ktoré prišli po revolúcii. „Seminár o novembrovej a ponovembrovej audiovizuálnej a divadelnej tvorbe je priestorom na diskusiu tvorcov, teoretikov umenia, historikov, politológov, sociológov, ale aj ostatných záujemcov a jeho hlavným zámerom je pochopiť a objektívne zhodnotiť najvýznamnejšiu udalosť našich novodobých dejín, keďže November '89 bol tým zlomom, ktorý spustil následné procesy demokratizácie spoločnosti. Tie v dobrom i zlom charakterizujú našu súčasnosť,“ ozrejmujú organizátori podujatia. Hlavná časť programu sa bude konať v Kine Lumière, divadelné predstavenia sa uskutočnia v Slovenskom národnom divadle (SND), divadle GUnaGU a bare Bohéma.

Spoločensko-politické súvislosti Nežnej revolúcie priblíži prvý deň seminára. Začne sa prednáškou historika Martina Mocka, ktorý sa špecializuje na dejiny 20. storočia. V rámci nej premietnu aj ukážky z dokumentárnych a spravodajských filmov a po jej skončení je naplánovaná projekcia snímky *Nežná '89 odvaha a strach* v réžii Petra Geržu. Program bude pokračovať panelovou diskusiou na tému *Ako je to s nami po tridsiatich rokoch, ideály a odkaz Novembra '89*. S moderátorom Michalom Havranom budú diskutovať Martin Mocko, sociologička Oľga Gyárfášová, novinár a scenárista Eugen Gindl, teológ a religionista Dušan Jaura, politik a historik Petr Pithart a prozaik a publicista Martin Šimečka. Prvý deň seminára zakončí divadelné predstavenie SND *Kabaret Normalizácia alebo Modlitba pre Martu* (r. Matúš Bachyneck).

Druhý deň bude zameraný špeciálne na film. Začne sa projekciami snímok, ktoré vznikli v rokoch 1989 a 1990: *Kinožurnál 48/1989* (r. Ivo Brachtl), *Letová správa OK 89-90* (r. Ilja Ruppeltdt), *Kinožurnál 2/1990* (r. Peter Lukáčik), *Veľká škola dní* (r. Kvetoslav Hečko), ktoré budú skombinované s novšími filmami *Toto nie je hra* (r. Dominik Jursa) a *Skutok sa stal* (r. Barbora Berezňáková). Kolekciu zostavila filmová teoretička Mária Ferenčuhová, ktorá zároveň povedie diskusiu po skončení projekcie. Popoludní sa uskutoční panelová diskusia *Politikum vo filme – umelecká (seba)reflexia v rokoch „po“ a jej vplyv na spoločensko-politické povedomie*. So scenáristkou, dra-

maturgičkou a filmovou kritičkou Zuzanou Gindl-Tatárovou budú tému rozoberať Martin Mocko, Mária Ferenčuhová, filmový publicista Pavel Smejkal, producentka filmu Čiara Wanda Adamík Hrycová, režisérka snímky *Únos* Mariana Čengel Solčanská a tvorcovia titulov *Kandidát a Amnestie* – režisér Jonáš Karásek a producent a scenárista Maroš Hečko. „Ponúkame polarizovanú diskusiu na tému potrebnosti spoločenskej sebareflexie v hranom i dokumentárnom filme, respektíve na tému dlhoročného odmietania – či potláčania – spoločenskej sebareflexie u nás, ako aj na tému štylizovaného výkladu historických udalostí vo filme a zodpovednosti filmárov za ich spoločenský výklad. Spojenie historika, recenzentov a samotných tvorcov sľubuje zaujímavú diskusiu, ktorá by mohla presiahnuť obmedzený rámec slovenského filmu,“ vysvetľuje Gindl-Tatárová. Filmový deň ukončí projekcia novinky *Amnestie* s diskusiou, na ktorej sa okrem Hečka a Karásk zúčastní aj dramaturgička Maja Hriešik.

Program tretieho dňa sa začne panelovou diskusiou *Autorské, politické a nezávislé divadlo po roku '89*, ktorú bude moderovať divadelná dramaturgička Zuzana Hekel. Diskutovať budú divadelníci, ktorí formovali a dodnes formujú nezávislú divadelnú scénu na Slovensku – Ľubomír Burgr (divadlo Skrat), Blaho Uhlár (Stoka), Viliam Klimáček (GUnaGU), Viera Dubačová (Divadlo z Pasáže), Michal Ditte (Pôtoň) a Jozef Vlček (Debris Company). Panelovú diskusiu *Sloboda v divadle – divadlo v slobode* bude moderovať divadelná teoretička Silvia Hroncová, ktorá privíta dvoch hostí: Karla Krála, šéfredaktora časopisu *Svět a divadlo*, a Darinu Károvú, riaditeľku festivalu Divadelná Nitra. Program celého seminára zakončí inscenácia divadla GUnaGU *Vodka a chróm* v réžii Viliama Klimáčka, s ktorou bude takisto spojená diskusia. K sprievodným podujatiam patria aj reprízové predstavenia pôvodnej hry Eugena Gindla *Prípady Bumerang*, ktoré sa uskutočnia v bare Bohéma na Námestí SNP v Bratislave.

Partnermi podujatia sú Slovenský filmový ústav, Kino Lumière, FTF VŠMU, DF VŠMU, Divadelný ústav, LITA, spoločnosť Film Europe, SND a divadlo GUnaGU. Projekt podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia a Bratislavský samosprávny kraj. ▶

› **7. 11. 2019**

Doktor Spánok

‹ **Doctor Sleep**, USA, 2019, r. Mike Flanagan ›

hrajú:

 Ewan McGregor, Rebecca Ferguson, Jacob Tremblay, Jocelin Donahue, Catherine Parker – horor, 153 min., MN 15 – Continental film

Narušiteľ systému

‹ **Systemsprenger**, Nemecko, 2019, r. Nora Fingscheidt ›

hrajú:

 Helena Zengel, Albrecht Schuch, Gabriela Maria Schmeide, Lisa Hagmeister, Melanie Straub, Victoria Trauttmansdorff – dráma, 118 min., MN 15 – Film Europe

Osamelí bežci: Ideme ďalej!

‹ Slovensko, 2019, r. Martin Repka ›

účinkujú:

 Ivan Laučík, Peter Repka, Ivan Štrpka – dokument, 82 min., MP 12 – ASFK
+ **predfilm Music Box** (Slovensko/Rakúsko, 2019, r. Joanna Kožuch) – animovaný, 5,5 min., MP 12 – ASFK

Ženská na vrchole

‹ **Ženská na vrchole**, Česko/Slovensko, 2019, r. Lenka Kny ›

hrajú:

 Anna Polívková, Martin Dejdar, Marek Němec, Jana Preissová, Jana Krausová, Bolek Polívka – romantická komédia, 105 min., MP 12 – Continental film

› **14. 11. 2019**

Bitka o Midway

‹ **Midway**, 2019, r. Roland Emmerich ›

hrajú:

 Woody Harrelson, Ed Skrein, Patrick Wilson, Luke Evans, Aaron Eckhart, Nick Jonas, Mandy Moore, Dennis Quaid – akčný/historický, 138 min., MN 15 – Forum Film

Dokonalá lož

‹ **The Good Liar**, USA, 2019, r. Bill Condon ›

hrajú:

 Helen Mirren, Ian McKellen, Jóhannes Haukur Jóhannesson, Russell Tovey, Jim Carter, Mark Lewis Jones – akčný/dobrodružný, 109 min., MN 15 – Continental film

Charlieho anjeli

‹ **Charlie’s Angels**, USA, 2019, r. Elizabeth Banks ›

hrajú: Kristen Stewart, Elizabeth Banks, Naomi Scott, Ella Balinska, Patrick Stewart – akčná komédia, 118 min., MP 12 – Itafilm

Le Mans ’66

‹ **Ford v Ferrari**, USA, 2019, r. James Mangold ›

hrajú:

 Christian Bale, Caitriona Balfe, Matt Damon – akčný/dráma/životopisný, 153 min., MP 12 – CinemArt SK

Synonymá

‹ **Synonymes**, Francúzsko/Izrael/Nemecko, 2019, r. Nadav Lapid ›

hrajú:

 Tom Mercier, Quentin Dolmaire, Louise Chevillotte – dráma, 123 min., MN 15 – Film Europe

› **21. 11. 2019**

Appka

‹ **Countdown**, USA, 2019, r. Justin Dec ›

hrajú:

 Charlie McDermott, Anne Winters, Elizabeth Lail, Peter Facinelli, Talitha Eliana Bateman, Tichina Arnold – horor, 90 min., MN 15 – Forum Film

Ľadové kráľovstvo II

‹ **Frozen 2**, USA, 2019, r. Chris Buck, Jennifer Lee ›

v slovenskom znení:

 Lucia Bugalová, Andrea Somorovská, Juraj Kemka, Martin Mňahončák, Monika Hilmerová – animovaná rodinná komédia, 94 min., MP 7 (slovenský dabing) + MP 12 (slovenské titulky) – Saturn Entertainment

Malá ríša

‹ **Little Kingdom**, Slovensko/Island, 2019, r. Peter Magát ›

hrajú:

 Alicia Agneson, Lachlan Nieboer, Klara Mucci, Brian Caspe, Ján Jackuliak, Kristína Kanátová, Katarína Šafaříková – romantická dobová dráma, 108 min., MN 15 – Itafilm

Pardon, nezastihli sme vás

‹ **Sorry We Missed You**, Spojené kráľovstvo/Francúzsko/Belgicko, 2019, r. Ken Loach ›

hrajú:

 Kris Hitchen, Debbie Honeywood, Rhys Stone, Katie Proctor, Ross Brewster – dráma, 100 min., MN 15 – Film Europe

Portrét ženy v plameňoch

‹ **Portrait de la jeune fille en feu**, Francúzsko, 2019, r. Céline Sciamma ›

hrajú:

 Valeria Golino, Adèle Haenel, Noémie Merlant, Luàna Bajrami – dráma, 119 min., MN 15 – ASFK

Vlastníci

‹ Česko/Slovensko, 2019, r. Jiří Havelka ›

hrajú:

 Tereza Ramba, Vojtěch Kotek, Dagmar Havlová, Jiří Lábus, Pavla Tomicová, Ondřej Malý, Klára Melišková, Kryštof Hádek – komédia/dráma, 96 min., MP 12 – CinemArt SK

› **26. 11. 2019**

The Sound Is Innocent

‹ Česko/Francúzsko/Slovensko, 2019, r. Johana Ožvold ›

účinkujú:

 Steve Goodman aka Kode9, François Bonnet, John Richards, Hannes Hoelzl & Alberto DeCampo – dokument, 68 min., MP 12 – Filmtopia

› **28. 11. 2019**

Last Christmas

‹ Spojené kráľovstvo/USA, 2019, r. Paul Feig ›

hrajú:

 Emilia Clarke, Henry Golding, Michelle Yeoh, Emma Thompson – romantická komédia, 103 min., MP 12 – CinemArt SK

S chuťou Toskánska

‹ **Quanto basta**, Brazília/Taliansko, 2018, r. Francesco Falaschi ›

hrajú:

 Vinicio Marchioni, Valeria Solarino, Luigi Fedele, Nicola Siri, Mirko Frezza, Benedetta Porcaroli, Gianfranco Gallo – talianska komédia, 92 min., MP 12 – Itafilm

Sexi Jexi

‹ **Jexi**, USA, 2019, r. Jon Lucas, Scott Moore ›

hrajú:

 Adam Devine, Rose Byrne, Alexandra Shipp, Michael Peña, Justin Hartley, Charlyne Yi, Wanda Sykes, Ron Funches – komédia, 84 min., MP 12 – Forum Film

U Zlatej rukavičky

‹ **Der goldene Handschuh**, Nemecko, 2019, r. Fatih Akin ›

hrajú:

 Jonas Dassler, Margarethe Tiesel, Hark Bohm, Katja Studt, Martina Eitner-Acheampong, Hank Bohm, Jessica Kosmalla – dráma/horor/triler, 110 min., MN 15 – Film Europe

Valhala: Ríša bohov

‹ **Valhalla**, Dánsko/Nórsko/Švédsko, 2019, r. Fenar Ahmad ›

hrajú:

 Roland Møller, Dulfi Al-Jabouri, Jacob Lohmann, Stine Fischer Christensen, Asbjørn Krogh Nissen, Andreas Jessen – fantasy/dobrodružný, 100 min., MP 12 – Bontonfilm

Vietor

‹ **Wiatr. Thriller dokumentalny**, Poľsko/Slovensko, 2019, r. Michał Bielawski ›

účinkujú:

 Stanisław Jarosz, Teresa Bachleda-Kominek, Tomek Nodzyński, Ewa Kondera – dokumentárna esej, 70 min., MN 15 – ASFK

Voda, čo ma drží nad vodou

‹ Česko/Slovensko, 2019, r. Tomáš Magnusek ›

hrajú:

 Roman Pomajbo, Robo Roth, Andrea Růžičková-Kerestešová, Martin Dejdar, Lukáš Latinák, Jan Kanyza, Svatopluk Skopal, Olga Záblačká, Vašo Patejdl – životopisný/dráma/hudobný, 73 min., MN 15 – Continental film

Výnimoční

‹ **Hors normes**, Francúzsko, 2019, r. Éric Toledano, Olivier Nakache ›

hrajú:

 Vincent Cassel, Reda Kateb, Hélène Vincent, Bryan Mialoundama, Alban Ivanov – komédia, 114 min., MP 12 – Magic Box Slovakia

Do kín prichádza Voda, čo ma drží nad vodou

Česko-slovenský hraný film **Voda, čo ma drží nad vodou** (r. Tomáš Magnusek), ktorý rozpráva o osobnosti slovenského básnika Jozefa Urbana, sa po zrušení svojej jarnej premiéry dostane do tunajšej kinodistribúcie 28. 11. Pôvodne plánované nasadenie snímky sa posunulo pre komplikácie so získavaním licenčných práv. Príbeh filmu sa venuje Urbanovi od jeho nástupu na literárnu scénu, no sústreďuje sa najmä na posledných sedem rokov jeho búrlivého života. Básnika, ktorý bol aj autorom viacerých pesničkových textov vrátane toho titulného pre skupinu Elán, stvárňuje Roman Pomajbo. Autormi scenára sú Ondrej Kalamár a Tomáš Magnusek. O snímke sa dočítate viac vo **Film.sk 4/2019** v rubrike Novinky.

— dan —

V Cottbuse so slovenskými filmami

Program 29. ročníka Filmového festivalu Cottbus (5. – 10. 11.) predstaví aj slovenské tituly. Do hlavnej súťaže celovečerných hraných filmov sa dostala snímka **Ostrým nožom** Teodora Kuhna, v súťaži krátkych filmov bude **Pochod** Michala Blaška a súťažná sekcia filmov pre mládež uvedie novinku Marka Škopa **Nech je svetlo**. Zo slovenských majorít festival ponúkne v sekcii Everything Stays Different? dokument Terezy Nvotovej **Mečiar** a **Trhlina** Petra Bebjaka sa bude premietat v sekcii Hits. Dve krátkometrážne snímky **Po sezóne** (r. Andrea Kalinová) a **Záhradníci** (r. Mira Fornay) sa nachádzajú v sekcii Specials. V programe sú aj tri minoritné koprodukcie: **Staříci** (r. Martin Dušek, Ondřej Provanzík), **Vietor** (r. Michał Bielawski) a **Môj dedo spadol z Marsu** (r. Marina Andree Škop, Dražen Žarković).

— jj —

Kamera 2019 bude o oceneniach aj o diskusiách

Asociácia slovenských kameramanov (ASK) vyhlási 27. 11. výsledky 9. ročníka súťaže Kamera. Súťaž sa koná každé dva roky a aktuálne sa do nej prihlásilo rekordných 133 diel, najviac z oblasti reklamnej a študentskej tvorby. Slávnostné udeľovanie cien sa uskutoční v Kine Lumière v Bratislave. Kamera 2019 však nebude len o oceneniach. Pôjde o dvojdnové podujatie v Kine Lumière (27. a 28. 11.) s diskusiami, výstavou fotografií študentov kameramskej tvorby i s masterclassom, ktorý povedie americký kameraman Steve Gainer. Na jednej z diskusií zase privíta režisér Martin Šulík slovenských kameramanov Stanislava Szomolányiho, Denisu Buranovú, Tomáša Jurička a Iva Mika, ktorí budú debatovať o svojej profesii.

— dan —

Prezentácia 2-DVD Slovenský dokumentárny film 60

V Kine Lumière v Bratislave sa 11. 11. o 16.30 uskutoční prezentácia 2-DVD **Slovenský dokumentárny film 60**, ktoré vydal Slovenský filmový ústav. Obsahuje 21 dokumentov zo 60. rokov minulého storočia vo výbere Rudolfa Urca a Pavla Branka, ktorí sa na pripravovanej prezentácii aj zúčastnia. Hostami podujatia budú i Dušan Trančík a Milan Černák, ktorí sú svojimi filmami **Fotografovanie obyvateľov domu**, resp. **Hokej '69** zastúpení na prezentovanom 2-DVD. Oba menované tituly na podujatí premietnu spolu s dokumentmi **Chlapi z Gaderskej doliny** (r. Ladislav Kudelka), **Spoved'** (r. Pavol Sýkora), **Ruky** (r. Jozef Zachar), **Nedokončená kronika** (r. Rudolf Urc) a **Prišiel k nám Old Shatterhand** (r. Dušan Hanák).

— dan —

Minulosť, prítomnosť, budúcnosť. Osamelí bežci idú ďalej

Pred viac ako polstoročím sa ich básne stretli v redakcii časopisu Mladá tvorba. Všetci boli na prahu dospelosti a okrem vzťahu k behu a pohybu ich spájala aj spoločná predstava poézie a ideálu ľudskosti.

Peter Repka, Ivan Štrpka a Ivan Laučík sa spontánne stali Osamelými bežcami. A aj keď posledný z nich dnes už nežije, všetci traja sa „stretli“ v dokumente Osamelí bežci: Ideme ďalej!

Natočil ho syn jedného z nich – režisér Martin Repka.

Prílety

Arrivals

„Pocit osamelosti bežca, ktorý svoj pohyb koná na neznámej ceste, vzdialený od štartu a cieľa, ktorý nepozná, beží, teda je (cogito, ergo sum), do behu vkladá všetky svoje ušľachtilé sily a vôľu, aby dosiahol svoj cieľ – zmysel pohybu. Beží medzi kolónami áut, ktoré ho neprestajne predbiehajú a tiesnia vo všetkých smeroch a protismeroch. Ľudia v autách konajú monotónny pohyb k verejne známym a nedôstojným cieľom svojho sebeckva, izolovaní v kabinách, odcudzení, nevšímaví a ľahostajní k sebe navzájom, rútia sa k svojim nízkym túžbam, havarujú za ľahostajnosti ostatných, v autách, ktorých značky sú pokrytecké,“ píše básnická skupina v manifeste *Návrat anjelov*, ktorý vyšiel v roku 1964. Priblížiť stále aktuálny odkaz a výrazný rukopis troch umelcov je jedným zo zámerov experimentálneho dokumentu Martina Repku. Režisér však dodáva, že to bola výzva. „Ako urobíte film o básnickej skupine? Prvým cieľom bolo, aby sme oslovili nielen ľudí, ktorí sú ich fanúšikmi. Mali sme pocit, že sa budeme strápať, keď sa budeme snažiť tú poéziu ilustrovať alebo zobraziť, lebo poézia má svoju literárnu silu, ktorú vo filmovej podobe nevieme postihnúť. Určite by sme neuspeli. Poézia nás inšpirovala k tomu, ako sme ten film tvorili, a tak je tam neustále prítomná cez nich, cez postavy, cez situácie, momenty. Ale vyhýbali sme sa recitovaniu a vysvetľovaniu konkrétnych vecí,“ povedal Martin Repka na tohtoročnom Art Film Feste v Košiciach, kde film uviedol v sprievode svojho otca a Ivana Štrpku.

Tvrdým orieškom bolo aj zachytenie osobnosti, ktorá už nie je medzi nami. „Požiadavkou Ivana Štrpku a Petra Repku bolo, aby vo filme vystupoval aj Ivan Laučík, preto sme museli premýšľať, akou tvorivou formou vyriešiť jeho neprítomnosť. A tak sme vymysleli road movie. Počas cesty do Liptovského Mikuláša sa naši protagonisti stretávajú so svojimi priateľmi, s minulosťou, s dôležitými miestami, s tvorbou, prítomnosťou i budúcnosťou,“ priblížil Martin Repka, ktorý zároveň priznal, že na začiatku projektu mal pochybnosti. Doteraz totiž robil iba hrané filmy (pripomeňme, že v slovenských kinách sa naposledy premietal jeho krátky titul *Tanec tigra* z roku 2013 a z celovečerných projektov to bol *Návrat bocianov* z roku 2007). „Mal som obavu, či dokážem urobiť dokument, no producent Maroš Šlapeta ma motivoval a povzbudzoval. A potom som si povedal, že si na to trúfmem. Vedel som, že ten dokument môžem spraviť len cez inscenáciu, lebo ich poznám veľmi dobre a viem, že *Osamelí bežci* sú autentickí, živí a takí, akí naozaj sú, vtedy, keď hrajú. To znamená, že hraný prístup v dokumente bol základom, aby sme vôbec dokázali zobraziť autentických *Osamelých bežcov*,“ vysvetľuje tak trochu paradoxnú situáciu Martin Repka, no zároveň dodáva, že režírovať týchto básnikov bolo prakticky nemožné. Ivan Štrpka ho s humorom dopĺňa: „My sme ako tí dobrí americkí herci, ktorí sú najlepší na prvýkrát.“

Dokument o básnickej skupine má však v sebe ešte iný náboj – ukazuje divákovi silu skutočného priateľstva. „V dnešnej dobe je slovo priateľstvo veľmi inflačné a každý je priateľom s každým. Ľudia majú tisíce priateľov, ale čo to vlastne je? Kto je to priateľ? Ja som to fyzicky zažil práve cez *Osamelých bežcov*,“ dodal Martin Repka, ktorý

si myslí, že film dokáže diváka motivovať, aby si našiel cestu k inému človeku a neuzatváral sa do seba.

Dokument sa nakrúcal v rokoch 2017 a 2018. Na scenári spolupracoval Martin Repka s Marošom Šlapetom, o kameru sa postaral Noro Hudec. Film mal medzinárodnú premiéru v októbri na 35. ročníku Varšavského medzinárodného filmového festivalu.

Asociácia slovenských filmových klubov nasadzuje titul *Osamelí bežci: Ideme ďalej!* do kín s krátkym animovaným predfilmom *Music Box* v réžii Joanny Kožuch. Píšeme o ňom na strane 18. ◀

Osamelí bežci: Ideme ďalej! (r. Martin Repka, Slovensko, 2019)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 165 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 64 000 eur, podpora RTVS: 25 000 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, DVD

— text: **Barbora Nemčeková** / poslucháčka
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
— foto: **FilmFrame** —

Malá ríša, ťažké časy, krutosť, láska i zrada

V novembri prichádza do slovenských kín romantická dráma *Malá ríša*. Odohráva sa počas druhej svetovej vojny a divákov môže zaujať nielen obsadením zahraničných hercov, ale aj témou pokrytectva a zrady.

„Vo filme niekoľkokrát zaznie, že ľudia robia zlé veci, aby ochránili samých seba. My však dodávame, že sme nikdy neboli v ich koži. Nikdy sme nežili v tej hroznej dobe, a preto sa pýtame, či máme vôbec právo ich súdiť,“ hovorí režisér Peter Magát.

— Mladá Eva pracuje v továrni arogantného zbohatlíka Bara, aby sa užívala, kým sa jej manžel nevráti z vojny. Ten jedného dňa dezertuje a prichádza domov s nádejou, že všetko bude tak ako predtým. Do dediny sa však nečakane dostáva aj záhadná Cat, ktorá pozná jeho minulosť a pre vlastné prežitie je schopná urobiť naozaj všetko.

— *Malá ríša (Little Kingdom)* je majoritne slovenský film, ktorý vznikol na podklade predstavenia Debris Company s názvom *Epic*. „Pôvodnú koncepciu, založenú na tanci, piesňach a videomappingu, som si po dohode s tvorcami Jurajom Chlpikom, Jurajom Fábrym a producentmi dovolil transformovať do naratívnej štruktúry filmu v klasickom žánri drámy a spolupracovať pri tom s mojím dvorným scenáristom Ewenom Glassom. Preto sa môže zdať čudné, že je film situovaný na Slovensko, ale postavy majú anglické mená. Tie sú prebraté z pôvodného predstavenia,“ hovorí Peter Magát, pre ktorého je *Malá ríša* celovečerným režijným debutom. V snímke neupozorňuje na to, že ide o Slovensko, ani neodkazuje na konkrétne historické postavy. Primárnym zámerom bolo vytvoriť uzavretý štylizovaný mikrosvet, ktorý by komunikoval univerzálne problémy ľudí a spoločnosti zasiahnutej vojnovým konfliktom. V synopse sa v tejto súvislosti objavuje aj výraz kráľovstvo, v názve filmu je zase ríša a obe tieto slová majú rozprávkové konotácie. „Prostredie sme nastavili podľa klasickej rozprávkovej štruktúry. Celý život ma fascinovali naše národné rozprávky. Keby ste chceli reálne vizualizovať Dobšinského povesti, takýto film by nikdy nemohli vidieť diváci mladší ako osemnásť rokov. Rozprávky si môžu dovoliť v rozprávaní viac a tak je to aj v našom príbehu,“ ozrejmuje Magát a pokračuje: „Reálie napovedajú, že je to Slovensko, ale nikdy to nie je presne spomenuté, takisto nie sú nikdy spomenuté historické postavy. Ak sa v príbehu bavíme o prezidentovi, je to vždy iba ‚pán prezident‘, nikdy nie prezident Tiso. Ako som už spomínal, je to taká rozprávková krajina. My ju voláme Slovensko a dúfam, že ten, kto film uvidí v zahraničí, si otvorí Wikipédiu a bude pátrať po tom, kde toto malé kráľovstvo v skutočnosti je.“

— Snímka sa natáčala hlavne na Gemeri a na strednom Slovensku, v oblastiach, ktoré kedysi silne industrializovali predovšetkým nemeckí investori. A dej filmu je situovaný do roku 1944. „Po prvý, pre filmárov je to najdostupnejšie obdobie vďaka rekvizitám z mnohých filmov, ktoré sa na Slovensku točili, a po druhé, je to obdobie dejín, s ktorým sme sa stále nevyrovnali,“ poznamenáva režisér. Hlavná dejová línia filmu sa začína dezertovaním vojaka Jacka a postupne sa pozornosť presúva na jeho manželku Evu, ktorá pracuje v továrni despotického Bara, profitujúceho z vojnového konfliktu. Dramatické prvky dodáva filmu príchod tajnej polície a dvojitej agentky Cat. „Nachádzame sa v mikrosvete kráľovstva, ktorému vládne krutý vladár Bar. Namiesto hradu má fabriku, ktorá je dominantou, a okolo nej sa odvíja celý chod a infraštruktúra dediny. Aj keď sa môže zdať, že ide o komornú drámu, je v nej láska, nenávisť, násilie, dokonca noirovská femme fatale.“

— Producentom sa podarilo zostaviť medzinárod-

ný štáb so zahraničnými hercami. Podľa režiséra Petra Magáta patrí k hereckému výkonu aj akcent, dikcia a farba hlasu, preto je film v angličtine (so slovenskými titulkami). V hlavných úlohách figurujú švédska herečka Alicia Agneson (Eva), známa zo seriálu *Vikingovia*, a britský herec Lachlan Nieboer (Jack). Zákerného majiteľa fabriky Bara stvárňuje pôvodom americký herec Brian Caspe, Cat zase srbská rodáčka Klara Mucci. Zo slovenských hercov sa predstavia Ján Jackuliak, Lucia Vráblicová, Kristína Kanátová, Katarína Šafaříková, Dávid Hartl a ďalší. Hudbu do filmu zložil Valgeir Sigurðsson z Islandu.

— Producentom *Malej ríše* je slovenská spoločnosť FilmFrame, koproducentom štúdio Bluefaces a islandská spoločnosť Loki Film production, maďarským partnerom projektu je Budapest Orchestra. Film vznikol s podporou Audiovizuálneho fondu a SPP. ◀

Malá ríša (Little Kingdom,
r. Peter Magát, Slovensko/Island, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1,1 milióna eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 285 000 eur na produkciu, 16 100 eur na vývoj)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Úvahy o bytostiach aj o všeobecnom dobre

Krátky film **Marty Prokopovej a Michala Blaška Divoké bytosti** sa od októbra premieta v kinách pred celovečerným animovaným dokumentom **Liyana** a v novembri sa na plátna dostáva ďalší domáci animovaný titul.

Ide o Music Box Joanny Kozuch, ktorý bude predfilmom dokumentu Osamelí bežci: Ideme ďalej!

Divoké bytosti sa skladajú z troch príbehov, ktoré zachytávajú hrdinov v hraničných životných situáciách. „Vytvorili sme svet, v ktorom sa snažíme reflektovať zraniteľnosť dospievajúcich protagonistov. Spoločnosť, v ktorej sa ocitajú, im neponúka porozumenie, bezpečie či zázemie. Napriek tomu, že svojim konaním nikomu neubližujú,“ objasňuje Marta Prokopová. Téma dospievania sa vo filme nachádza v rôznych podobách, každý príbeh sa venuje inej situácii a inej komunite. Zvieratá v príbehoch reprezentujú ľudí, ktorí sú zase v postavení akýchsi divokých

ským producentom snímky je Super film, českým producentom MAUR film.

Krátka snímka *Music Box* je súčasťou antológie *Happiness Machine*, ktorá sa skladá z desiatich animovaných filmov a má podtitul „Dvadsať žien animuje európsky dialóg o budúcnosti sveta“. Snímky voľne reagujú na ekonomický model Christiana Felbera Hospodárstvo pre spoločné blaho. Príspevok Joanny Kozuch hovorí o životných rozhodnutiach na príklade cirkusového princípa a akrobatov, ktorí sa snažia o vytvorenie dokonalej

Divoké bytosti —

Music Box —

bytostí. Prostredníctvom tejto výmeny pozícií film poukazuje na viaceré negatívne javy súčasného sveta a správania ľudí. „Príbehy sa odohrávajú v mystickom svete, ktorý má vlastné pravidlá. Funguje však aj ako akási úvaha o svete, v ktorom žijeme,“ hovorí Prokopová. Film režírovala, je autorkou vizuálnej koncepcie a animátorkou. Jeho spolutvorcom je režisér Michal Blaško. Spoločný námet pretavil do scenára a spolu so strihačom Alexandrom Kashcheevom film aj strihal.

Divoké bytosti nemajú dialógy, dôraz kladú na rozprávanie obrazom. „Snažila som sa pretransformovať svoje myšlienky do atmosféry tak, aby splynuli s príbehom. Každá rastlina, každý kameň má pre mňa určitý význam,“ poznamenáva Prokopová. „Vizuál filmu vznikol pomerne dlho. Počas vývojových fáz som filmu načrtla určitú formu, akou by som sa chcela uberať. Cítila som však, že sa nezhoduje s mojou vnútornou predstavou a že v rámci niektorých aspektov potrebujem ako výtvarník dozrieť. Preto vizuálne zmeny prebiehali aj počas produkcie.“ Film je kombináciou ručne kreslenej a stop motion animácie. Jeho dramaturgičkou je Vanda Raýmanová a hudbu zložila skupina Midi Lidi. Sloven-

pyramídy z ľudských tiel. So zranením jedného z nich prichádza nutnosť voľby. Princípál má tri možnosti, ako situáciu riešiť: 1. zraneného akrobata nahradiť novým, 2. vymeniť všetkých za nový tím, 3. nájsť pôvodným akrobatom vrátane toho zraneného také miesto v zostave, ktoré zodpovedá ich schopnostiam.

Projekt *Happiness Machine* iniciovala rakúska agentúra Klangforum Wien, ktorá organizuje hudobné podujatia a manažuje symfonický orchester. Ten aj nahral hudbu k celej kolekcii filmov. Podľa režisérky Joanny Kozuch to bol veľký zážitok, keď spolu so zvukárom Dušanom Kozákom navštevovali skúšky orchestra a počuli, ako ich film oživa. Hudbu do *Music Boxu* zložila skladateľka Ying Wang, ktorú snímke prideliť v rámci projektu. Ostatných spolupracovníkov si Kozuch vybrala sama. Na scenári spolupracovala s Katarínou Molákovou, pri výrobe s animátormi Marekom Jasaňom, Lukášom Figeľom, Martinou Frajšťákovou a v postprodukcii so strihačom Ondrejom Azorom. Producentom filmu je slovenská spoločnosť PubRes, koproducentmi Klangforum Wien a slovenské STUDIO 727.

Nápady, zvuky, hudba... a film

Česká režisérka **Johana Ožvold** reflektuje v koprodukčnom dokumente **The Sound is Innocent** rozmanité podoby elektronickej hudby. A snaží sa to robiť kreatívnym a inovatívnym spôsobom. Tomu prispôbila aj distribučnú stratégiu, keď nepôjde len o štandardné nasadenie filmu do kín. Hľadá preň rôzne odbočky, v ktorých by sa nestratil, ale vynikol.

Johana Ožvold už počas magisterského štúdia réžie na pražskej FAMU tušila, že témou jej debutového celovečerného projektu bude elektronická hudba. Aktívne sa jej venovala a v pozícii pozorovateľky a poslucháčky vnímala i jej experimentálne polohy. No a na začiatku, prirodzene, uvažovala aj o tom, aký formálny kľúč by pre svoj film zvolila. „Vždy ma zaujímali hudobné dokumenty, ale čím viac som sa sama venovala filmovej tvorbe, tým viac ma rozčulovalo a provokovalo, ako väčšina z nich rezignuje na kreatívnejšie spracovanie a uspokojí sa s televíznym formátom – hovoriace hlavy, ukážky, archívne materiály. Tematicky sú tieto dokumenty často poctou jednému skladateľovi, kapele či hudobnému žánru,“ hovorí režisérka pre Film.sk. „Ja som chcela natočiť film, ktorý by som sama chcela vidieť. Ktorý rozpráva esejisticky a formálne je spracovaný do podoby audiovizuálneho zážitku, ktorý chcete vidieť na veľkom obraze.“ Ožvold však dodáva, že existujú aj hudobné dokumenty, ktoré ju nadchli, ako je napríklad miniséria Petra Greenawaya *Four American Composers* alebo titul *Kick That Habit* režiséra Petra Liechta.

Film *The Sound is Innocent* je členený do piatich kapitol zastúpených šiestimi osobnosťami – sú to John Richards, Steve Goodman alias Kode9, François Bonnet alias Kassel Jaeger, Julian Rohrerhuber, Hannes Hoelzl a Alberto De Campo. „Tých päť kapitol dáva nahliadnuť do piatich rôznych smerov, na rôzne prístupy v práci s hudbou a v premýšľaní o nej – napríklad Julian Rohrerhuber robí hudbu pomocou programovania, kým John Richards s počítačom nepracuje, ale vyrába si vlastné nástroje, často aj recykláciou iných,“ ozrejmjuje Johana Ožvold. „Ja vo filme vôbec nehodno-

tím, ktorý z prístupov je lepší, všetky sú úplne legitímne. Chcem len ukázať, aká je táto oblasť myšlienkovito i zvukovo bohatá. Zjednodušene povedané, elektronická hudba nie je len povrchná zábava v podobe diskotéky, ale veľmi živá oblasť, v ktorej sa riešia veci vo vzťahu umenia a technológií, čo potom zasahuje do našej kultúry a ovplyvňuje svet, v ktorom žijeme.“

Ako ďalej uvádza, elektronický zvuk je tu už viac ako sedemdesiat rokov a aj to bol dôvod, prečo považovala za dôležité hovoriť o tejto téme. Nechcela sa však na ňu pozeráť ako na „mŕtvu históriu“, ktorú by spätne hodnotila. „Aj preto som chcela, aby boli respondenti vo filme tvorcovia, ktorí sú stále aktívni, majú toho dosť za sebou, ale aj pred sebou, no hlavne vedia svoju tvorbu reflektovať v kontexte historického vývoja.“ Súčasťou tvorivého tímu snímky bol aj autorkin manžel Martin Ožvold, skladateľ a zvukový dizajnér, ktorý navyše výrazne pomohol pri zháňaní účinkujúcich osobností.

Film vznikol v česko-francúzsko-slovenskej koprodukcii a podľa režisérky je určený jednak publiku, ktoré obľubuje artovú kinematografiu, dokumenty s inovatívnym a kreatívnym autorským prístupom, a zároveň divákovi, ktorí sa zaujímajú o hudbu. „Tých chceme osloviť cez alternatívnu distribúciu zameranú na projekcie mimo priestoru kín – toto prebieha v spolupráci s projektom KineDok. Zameriavame sa hlavne na hudobné festivaly, ktoré majú ako sprievodný program filmovú sekciu, ďalej na kluby, kaviarne, galérie,“ vysvetľuje Johana Ožvold. Na Slovensku bude mať jej dokument premiéru 26. 11. v rámci festivalu Next v A4 – priestore súčasnej kultúry v Bratislave. A, samozrejme, dostane sa aj na plátna kín. ◀

The Sound is Innocent (r. Johana Ožvold, Česko/Francúzsko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 253 129 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 16 000 eur, podpora RTVS: 6 332 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, blu-ray, mp4

— text: Matúš Kvasnička —
foto: CinemArt SK —

Ja som vlastník, kto je viac?

Komédia pre tých, ktorí to nezažili, dráma pre ľudí, ktorí tým žijú. Tak znie slogan celovečerného filmového debutu známeho herca a divadelného režiséra Jiřího Havelku Vlastníci.

Na snímke o domovej schôdzi sa koprodukčne podieľalo aj Slovensko.

Schôdze, zasadania, porady, komisie. To všetko boli prostredia a situácie, ktoré Jiřího Havelku priviedli k napísaniu *Vlastníkov*. A aj stretnutia spoločenstva vlastníkov bytov. Na domových schôdzach bolo podľa Havelku najmarkantnejšie to, prečo ľudia často nevedia dospieť k logickému konsenzu. „Každý síce vlastní jeden byt, ale zároveň sa musíte spoločne starať o celý dom. A ten osobný majetok – tá bytová jednotka – vám dáva určité percento moci, ktoré v normálnom občianskom živote inak nemáte, takže práve na domovej schôdzi môžete nechať naplno rozoznieť skrytejšie povahové rysy,“ prezradil režisér v tlačových materiáloch.

Vlastníkov už niektorí poznajú z divadelnej verzie, ktorú Havelka inscenoval v pražskom Divadle Vostok pod názvom *Spoločenstvo vlastníkov*. „Už dosť dlho, hádam od DAMU, ma prenasleduje skúsenosť, že po premiére nejakej autorskej hry sa objaví človek, ktorý by to rád sfilmoval. Začnú sa písať rôzne verzie scenárov a po niekoľkých rokoch to väčšinou zhasne na grantoch alebo jednoducho finančnej podpore,“ prezradil pre Film.sk Havelka. „Marek Jeníček zo CinemArtu si pred mnohými rokmi – dávno pred divadelnou podobou *Vlastníkov* – vyžiadal nejaké námety, jeden si vybral a jednoducho to dotiahol do konca. Takže hlavne vďaka nemu je teraz tento debut,“ dodal režisér. Najväčšou výzvou bolo pre neho samotné nakrúcanie. „Už som si zvykol, že realizácia filmu vyžaduje nekonečnú trpezlivosť, nekonečné prepisovanie a nekonečné čakanie. A trpezlivosť nie je moja silná stránka. V divadle mám úžasnú možnosť realizovať projekty chvíľu po tom, ako sa mi zrodia v hlave,“ povedal.

Pri filmových *Vlastníkoch* sa text zásadne nemennil, došlo však k posunom v uchopení postáv a pribudli nové situácie. Tvorcovia pôvodne uvažovali o viacerých

spôsoch realizácie, jednou z možností bolo aj nakrútenie „dokumentárnej“ verzie s nehercami. Nakoniec sa Havelka rozhodol do filmu obsadiť ostrieľané tváre. „Bolo to z mnohých dôvodov. Nielen produkčných, ako je počet natáčacích dní, ale aj koncepčných. Nakrúcanie s nehercami by vyžadovalo celkom inú formu prípravy aj natáčania. Vznikol by úplne iný film,“ vysvetlil Havelka pre Film.sk.

V snímke, ktorej kameru mal na starosti Martin Žiaran, sa objaví Tereza Ramba (Voříšková) ako labilná matka troch detí, ktorá je motorom celej schôdze a má vo vzťahu k domu spoločné ideály s manželom (Vojtěch Kotek). Pedantnú a iritujúcu pani Roubíčkovú stvárňuje Klára Melišková, pani Procházková (Pavla Tomicová) a pán Novák (Ondřej Malý) chcú zhodnotiť svoj majetok a sú tu aj bratia Čermákovci (Kryštof Hádek, Stanislav Majer), starý pán profesor Sokol (Ladislav Trojan) či pán Kubát (Jiří Lábus), ktorý tvrdí: „Ja som vlastník a nemusím nič!“

Susedku, ktorá všetko iniciatívne komentuje, hrá Dagmar Havlová. Po dlhšom čase sa tak vrátila ku komickej postave. Čím ju Havelka presvedčil? „Všetkých hercov som poznal okrem pani Havlovej. Poslal som jej scenár a ona sa potom sama ozvala, že to chce hrať, ale že chce túto postavu. Takže som ju presvedčať nemusel, myslím si, že sama chcela znovu vstúpiť do komickej polohy,“ povedal režisér.

Havelka podľa vlastných slov veľmi nevie definovať žánrové krabičky, ale označením konverzačná komédia sa pri jeho filme nič nepokazí. „Najlepšie by bolo, keby diváci neočakávali nič, aby nemali žiadne predsudky a jednoducho sa napojili na hodinu a pol dlhú schôdzu. Potom by to mohla byť celkom zábava.“

Vlastníci (r. Jiří Havelka, Česko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 398 944 eur DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Zuzana Sotáková —
foto: ASFK —

V hlavnej úlohe tajomný vietor

Prichádza nečakane a zanecháva po sebe spúšť. Na majetku i na psychike. Halný vietor, ktorý fúka v poľských i v slovenských Tatrách, zaujal poľského režiséra Michała Bielawského. Nakrútil o ňom zaujímavú filmovú esej Vietor. Slovenskú premiéru mala v júni na Art Film Feste, tento mesiac sa dostane aj k širšiemu publiku.

Do slovenských kín prichádza s čerstvou cenou z Jihlavy - Zvláštnym uznaním sekcie Silver Eye.

Keď príde halný, stúpa množstvo samovrážd, depresií, epileptických záchvatov. S jeho príchodom nastáva boj človeka s prírodou a tento konflikt je aj jednou z hlavných tém filmu. „Je to dokument zobrazujúci životy ľudí, ktorí tým vetrom trpia. Povedal by som, že v metaforickej rovine je to film o boji ľudí so silami prírody,“ priblížil divákovi režisér na festivale v Košiciach. Príbeh rozohráva prostredníctvom niekoľkých postáv a podľa Bielawského „nejde o dokument typu National Geographic“.

Vytvoriť film o prírodnom živle bola pre neho naozaj veľká výzva. „Žijem vo Varšave, štyristo kilometrov od Tatier. Počas posledných štyroch-piatich rokov, keď sme film nakrúcali, som musel byť pripravený na prekvapujúci, ale aj očakávaný telefonát zo Zakopaného: ‚Už sa to začalo!‘“ zaspomínal si režisér na proces nakrúcania. Keď telefonát prišiel, čo najrýchlejšie sa presunul do hôr. A aj keď mal na mieste pripravený štáb, málokedy sa nakrúcanie mohlo držať „scenára“.

„Halný je v Poľsku vietor legendárny svojou silou. Pred jeho príchodom sa hovorieva: Prichádza halný, ľudia sa budú vešať. A je v tom veľa pravdy,“ vysvetľuje Bielawski. Halný je však svojou povahou – ostrosťou, nepredvídateľnosťou a občasnou zúrivosťou – aj analógiou k povahe Goralov z oblasti Podhalia. „Pre mňa to bola jedna z najzaujímavejších tém, ktorá by sa dala spracovať. Keďže tento vietor je veľmi nebezpečný, vždy keď sa o ňom hovorí, je to spojené so silnými emóciami. A zachytiť, ukázať emócie je pre mňa tak ako pre mnohých iných režisérov pravdepodobne tou najdôležitejšou a najzaujímavejšou cestou, ako robiť filmy. Tento film má stupňujúcu sa a zároveň komplikovanú emóciu – strach. Tento strach je v protiklade s láskou k prírode. A preto si myslím, že je téma zaujímavá. Nikto to predtým nespracoval vo väčšej miere, takže to pre mňa bola veľká výzva. Vyžiadalo si to čas, ale stálo to za to,“ myslí si režisér.

Snímka bola výzvou aj pre slovenského skladateľa Lukáša Kobelu, ktorý do nej skomponoval hudbu. „Na spoluprácu ma oslovil koproducent filmu Peter Kerekes, a keď som si pozrel pracovnú verziu, ihneď som sa pustil do práce. Žánrovo a tematicky mi totiž film sadol možno najviac z projektov, na ktorých som sa doteraz podieľal,“ hovorí pre Film.sk. Oceňuje, že tvorcovia od neho nechceli priamočiare hudobné spracovanie, práve naopak. „Hudba tu nastupuje v menej očakávaných momentoch a z emočnej stránky menej tlačí na pílu. Režisérova predstava bola, aby hudba a zvuk tvorili jednotný celok a navzájom sa ovplyvňovali, preto hudba často prichádza a odchádza veľmi nenápadne,“ dopĺňa Kobela.

Kľúčovú úlohu zohral pri komponovaní samotný zvuk vetra, ktorý sa objaví vo väčšine skladieb, či už vo forme hudobných, alebo ruchových elementov. Kobela očarila vo filme najmä atmosféra a neustále prítomné napätie. „Hoci väčšinu času sledujeme jednotlivé postavy pri bežných, rutinných aktivitách, vo vzduchu po celý čas cítiť akúsi graduujúcu ťažobu. Silné slová, ako nezvratnosť osudu, tu však nie sú celkom na mieste. Pre ľudí žijúcich v oblasti Zakopaného akoby išlo o povinný kolobeh udalostí, s ktorými sa musia vyrovnávať a pokorne čakať na ich opätovný návrat,“ dodáva. Okrem neho sa na filme podieľal aj slovenský zvukár Martin Merc.

„Je to skutočný dokumentárny triler, kde spolu s protagonistami prežívame zápas s neviditeľným zlom, ktoré prináša vietor. Napriek tomu je to optimistický film: ľudia v zápase s halným nie vždy vyhrajú, ale aspoň občas vyhrávajú sami nad sebou. Vietor je krásne natočený a oplatí sa ho vidieť v kine s dobrým zvukom,“ hovorí pre Film.sk slovenský producent Peter Kerekes.

Vietor (Wiatr. Thriller dokumentálny, r. Michał Bielawski, Poľsko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 290 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 20 000 eur) DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, blu-ray

— text: Zuzana Sotáková —
— foto: Continental film —

Česi v Tatrách hľadajú lásku

Zozimieva sa a do kín sa začínajú pýtať aj vianočné príbehy. Jedným z nich je komédia *Ženská na vrchole*, ktorá vyšle slobodnú českú matku so synom do slovenských Tatier, kde ju čaká nejedna veselá situácia.

Lenka Kny, ktorá je pod týmto filmom podpísaná, sa venuje najmä produkcii, no občas si sadne aj na režisérku stoličku. Pred šiestimi rokmi priniesla do kín romantickú komédiu *Dočkáme sa Ježiška?*, takže tento žánr jej nie je cudzí. Aj tentoraz ponúkne divákovi sviatočnú atmosféru okorenú dávkou vzťahového humoru.

Ústrednou postavou príbehu je svojrázna slobodná matka a úspešná majiteľka bio kaviarne Helena v podaní Anny Polívkovej, ktorá sa na popud svojej tety Ely (Jana Krausová) rozhodne strávi advent na horách so synom Mikulášom, aby sa vyhla svojmu citovému problému. Jej roztržitosť ju však namiesto komfortného hotela zavedie na vysokohorskú chatu Samota. Tam však rozhodne sama nebude. Na chate totiž žijú dvaja bratia. Samotársky horal Richard (Martin Dejdar) má malú dcéru Zuzu a sprostredkúva adrenalínové športy. Mišo (Marek Němec) je zase živelný člen horskej záchranej služby. A to Helena ešte nevie, že sa za ňou a za svojim vnukom vydávajú do hôr jej rodičia.

„Hlavnú ženskú postavu, protihráčku, ktorá bude mať dobrú chémiu s Martinom Dejdarom a Marekom Němcem a bude vtípná, uveriteľná a citlivá, som obsadzovala ľahšie než ostatné postavy, pretože Anička Polívková všetky tieto parametre spĺňala. Navyše je to skvelá herečka a úloha akoby jej bola napísaná na telo. Už predtým sme spolu točili jeden film, a tak bol predpoklad, že je medzi nami určitá dôvera a môžeme sa pustiť aj do takého náročného vysokohorského nakrúcania,“ uviedla v tlačovej správe režisérka Lenka Kny. Podľa nej ju však potrápil ďalší kasting. „Nájsť her-

cov, ktorým by diváci verili, že sú to drsní chlapi, horali, trochu sexy a vnútri citliví a schopní romantickej lásky, je neľahké rovnako, ako stretnúť takých chlapíkov v reálnom živote. Ale podarilo sa! Martinovi s Marekom postavy skvele sadli. Navyše obaja vedia lyžovať, jazdiť na snouborde a bravúrne ovládajú skúter. A sú v postavách bratov uveriteľní,“ vysvetlila Kny. Okrem nich sa vo filme objaví napríklad Bolek Polívka, ktorý hrá Heleninho otca, či Jana Preissová ako Helenina prehnane starostlivá matka.

Na nakrúcanie si filmári vyhládli Tatranskú Lomnicu a Chopok v Nízkych Tatrách. „Nakrúcanie sa od toho klasického dost líšilo, pretože sme boli v jednom prostredí vysokohorskej chaty, veľa ľudí pohromade, v podstate v extrémnych podmienkach, počasie sa menilo aj trikrát za desať minút, takže to bol naozaj veľký adrenalín,“ priblížil Martin Dejdar natáčanie na Chopku. Náročnejšiu filmovačku si však užil, rovnako ako Marek Němec: „Môj Mišo surfuje, lyžuje, jazdí na skútri, potápa sa, teda pokiaľ práve neotvára prosecco na Evereste... Robí jednoducho všetko a najlepšie! Na skútri som sa musel naučiť jazdiť, ale nebol to problém, lebo som motorkár. Aj na snouborde som jazdil ja, len v jednej nebezpečnej scéne za mňa zaskakovali kaskadéri.“ Popri českých hercoch sa v *Ženskej na vrchole* predstavujú aj slovenskí, napríklad Roman Pomajbo a Danica Jurčová.

Ženská na vrchole (Ženská na vrchole, r. Lenka Kny, Česko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 950 000 eur DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Creative Europe Desk Slovensko informuje

V dňoch 24. a 25. 10. sa v Bruseli uskutočnilo stretnutie kancelárií Creative Europe so zástupcami Európskej komisie a Výkonnej agentúry EACEA. Cieľom bolo získať aktuálne informácie o vývoji zmien v jednotlivých výzvach a výhľad do budúcnosti, hlavne východiská novej generácie programu Kreatívna Európa, platnej od roku 2021. Čo sa týka posledného bodu, aktuálne prebehlo prvé kolo schvaľovania medzi Európskou komisiou, Európskym parlamentom a Európskou radou a návrh sa vracia do EK s tým, aby zapracovala pripomienky EP a ER. Najzaujímavejší bod je rozpočet: Európska komisia navrhla pôvodne 1,8 miliardy eur, Európsky parlament zvýšil sumu na 2,8 miliardy a rada ju vrátila na 1,8 miliardy. Debata súvisí aj s ďalšími prioritami Európskej únie, ako sú migranti a bezpečnosť, s premennými, ako je brexit, a takisto s tým, ako sa upraví odvod jednotlivých členských štátov do spoločného rozpočtu (aj tu majú EK, EP a ER rôzne názory). Zmenilo sa aj zloženie kultúrneho výboru EP, až 80 percent tvoria noví členovia. V zásade sa však v novom návrhu programu Kreatívna Európa nič podstatné nemení, oblasti, v ktorých bude možné podávať žiadosti, ostávajú rovnaké. No mení sa filozofia niektorých schém. V podprograme MEDIA sú zachované všetky podpory z minulosti, no stále prebieha debata o tom, ako zjednodušiť jednotlivé schémy a znížiť administratívnu náročnosť. Niektoré zmeny sme si už mohli vyskúšať, ide napríklad o jediné žiadosti v rámci automatickej podpory kinodistribúcie alebo o podávanie žiadostí sales agentom v rámci selektívnej podpory kinodistribúcie. Od roku 2021 sa prejde na úplné elektronické podávanie žiadostí cez nový portál Funding and Tender Opportunities Portal, ktorý funguje už aj dnes. Mení sa podporný finančný mechanizmus (Guarantee Facility), ktorý celý prejde do mechanizmu spoločného pre všetky programy. Nový program Kreatívna Európa ovplyvní aj legislatívny vývoj, prijali sa dve nové smernice (o autorských právach – DSM Copyright Directive a o vysielaní – Online Broadcasting Directive)

a bude sa klásť dôraz na rodovú vyváženost a ekológiu.

— vs —

Dušan Hanák v Indii

Medzinárodný filmový festival Kolkata v Indii zaradil do programu svojho 25. ročníka (8. – 15. 11.) retrospektívu tvorby režiséra Dušana Hanáka. Premietne filmy *322* (1969), *Obrazy starého sveta* (1972), *Ružové sny* (1976), *Ja milujem, ty miluješ* (1980) a *Papierové hlavy* (1995). Ich tvorca bude na festivale aj čestným predsedom jednej z porôt. Aj zábery z Indie obsahuje nová fotografická publikácia Dušana Hanáka *Hľadanie človeka v globalizovanom svete*. Hanákov dokumentárne fotografie zachytávajú ľudí na okraji spoločnosti v rôznych kútoch sveta.

— jj —

SFÚ na Bibliotéke

Na knižnom veľtrhu Bibliotéka v Bratislave (7. – 10. 11.) bude mať zastúpenie aj edičné oddelenie Slovenského filmového ústavu. Jeho tituly budú v predaji v stánku Klapka.sk, ktorý organizuje SFÚ v spolupráci so Združením vydavateľov a kníhkupectiev SR (ZVKS). V rámci sprievodných podujatí sa 7. 11. o 19.00 na Literárnom pódium ZVKS a Literárneho informačného centra odprezentuje nové, rozšírené vydanie publikácie *Naše filmové storočie* za účasti autora Františka Gyárfáša (druhým autorom je Juraj Malíček). Diskusiu bude moderovať Miro Ulman zo SFÚ. Predstavia sa tam aj ďalšie edičné tituly SFÚ vrátane *Film.sk*.

— jj —

Prípud Barnabáš Kos vo Washingtone i v Hamburgu

Satirická snímka Petra Solana *Prípud Barnabáš Kos* (1964) sa bude premietiť v National Gallery of Art vo Washingtone (USA) vo filmovom programe *Welcome to Absurdistan: Eastern European Cinema 1950 to 1989*, ktorý prebehne od 2. 11. do 24. 11. Program pripomína 30. výročie pádu komunizmu. Projekcia Solanovej snímky sa uskutoční 9. 11. s lektorským úvodom Rastislava Steranku, riaditeľa

Národného kinematografického centra SFÚ. Titul neskôr uvedie aj Cinefest v Hamburgu (Nemecko). Tamojšia projekcia s lektorským úvodom sa uskutoční 20. 11. Film sa aktuálne premieta aj v rámci prehliadky Projekt 100.

— jj —

Festival Áčko rozdal ceny

Slávnostným vyhlásením výsledkov súťaže sa 26. 10. večer skončil festival študentských filmov Áčko, ktorý sa konal od 23. 10. na FTF VŠMU v Bratislave. Najväčší úspech zaznamenala hraná snímka domáceho študenta Michala Valentína *Odmena*. Hlavná porota ju vyhlásila za najlepší film festivalu a ocenila ju aj za najlepší scenár (M. Valentin) a kameru (René Kontúr). Príbeh *Odmeny* rozpráva o otcovi a synovi, ktorí sa živia spracúvaním dreva a jeho predajom. Na tomto pôdoryse sledujeme konfrontáciu starého myslenia s novým – kým otec je ochotný ustupovať zákazníkovi v záujme zachovania dobrých vzťahov, no za cenu vlastných strát, syn chce dôslednejšie dodržiavať obchodné pravidlá. Kľúčovým motívom je potom arogancia tých, ktorí vycítia slabé miesta a bezcharakterne ich využívajú. Na Áčku výrazne zabodovala aj Katarína Jonisová s projektom *Hľadám stopu slona*, ktorý zvíťazil v kategórii dokumentárnych filmov, získal i cenu Critics' choice a najviac hlasov dostal aj od divákov. Jonisová sprevádza po Bratislave a okolí dvoch starších „pútnikov“, ktorí sa nikam neponáhľajú, sústredene pozorujú, čo sa okolo nich deje, a s chuťou to komentujú. Ich postrehy sú často plné nečakaných súvislostí a nechýba v nich humor ani kus predstavivosti a „prášilovského“ šarmu. Najlepším hraným filmom tohtoročného Áčka sa stal titul *4 dni po Vianočiach*, v ktorom režisér Peter Hoferica preukázal šikovnosť vo vedení hercov a výstavbe situácií v uzavretom priestore auta, a medzi animovanými snímkami dominoval titul *Trust me* v réžii Zlaty Golecovej. Zvláštne uznanie získala *Vzletná konverzácia v hodine dvanástej* (r. Alica Bednáriková), cenu za zvuk Maroš Olah (film *Sekunda*), za strih Matúš Men (*Cez okno* – film z Akadémie umení v Banskej Bystrici) a za vizuálne efekty Lukáš Ďurica a Ladislav Jambor (B. O. P.).

— dan —

— text: Matúš Kvasnička —

foto: Miro Nôta —

Dosiahnuť sa dá aj na zdánlivo ne- dosiahnuteľné

Zuzana Mistríková patrila v novembri 1989 k študentským lídrom Nežnej revolúcie. Po tridsiatich rokoch je z nej úspešná filmová producentka. Aj tak ju dokázalo zaskočiť, čo všetko bolo treba spraviť potom, ako sa film Václava Marhoula *Pomalované vtáča*, ktorý koprodukovala, dostal do hlavnej súťaže festivalu v Benátkach.

Zo slovenských filmov naposledy súťažil v Benátkach v roku 1989 Juraj Jakubisko s filmom *Sedím na konári a je mi dobre*. Aký je to pocit, sedieť v Benátkach na premiére vlastnej súťažnej snímky?

— To, že reálna odysea, ktorou Václav Marhoul pri tomto filme prešiel, mala takéto vyvrcholenie, bolo úžasné. Úžasné bolo aj prijatie *Pomalovaného vtáča*. Z plnej kinosály bolo cítiť, ako diváci s filmom idú. Nekonali sa žiadne „úteky vydesených divákov“, ako ešte pred premiérou vyšlo v Česku. Dodnes netuším, či to tá novinárka spravila, aby priniesla škandál, alebo aby filmu ublížila. V každom prípade to nebola pravda. Navyše – tie úteky sa mali diať na novinárskej projekcii. Myslím si, že novinári by mali tušiť, na aký film idú. Okrem toho dnes sú už zvyknutí na všeličo. Predstava vydeseného novinára ma baví... Už len taký *Joker* obsahuje neporovnateľne viac násilia, a explicitného, ako Václavov film. Lenže Václavov film nie je rozprávka, a preto bolí. Samotná premiéra však bola úžasná. Keďže *Pomalované vtáča* je rozčlenené na kapitoly, ktoré sa nakrúcali chronologicky, okrem hlavného predstaviteľa, kameramana a režiséra sa nikto nestretol so všetkými hercami. A aj tí sa stretli až na premiére. Stellan Skarsgård, Barry Pepper, Alexej Kravčenko, Udo Kier, Jitka Čvančarová, Júlia Valentová... Bolo to magické, ako boli dojatí z filmu a ako si vzájomne gratulovali. A medzi nimi malý Petr Kotlár, ktorý sa cítil ako ryba vo vode, pretože so všetkými mal nejaký vzťah. Bol to veľmi silný zážitok.

Pomohli spomínané mená a meno Harveyho Keitela, ktorý na premiéru pre iné nakrúcanie nemohol prísť, pri financovaní filmu?

— Keď nakrúcate česko-slovensko-ukrajinský film, podobné mená sú síce čerešničkou na torte, ale pri financovaní vám veľmi nepomôžu. Václav Marhoul chcel film nakrútiť ako európsky a nakrútiť ho v kvalite, v ktorej ho nakrútil. Od začiatku sa veľmi usiloval získať partnerov aj v iných krajinách a veľmi dlho diskutoval s potenciálnymi francúzskymi, nemeckými či izraelskými koproducentmi. Myslím si, že veľké producentské mená v týchto krajinách tak na 90 percent v podstate čakali, až sa to Václavovi nepodarí, aby sa mohli uchádzať o práva na sfilmovanie knihy. Nikto z nich si nemyslel, že majú financovať film Václava Marhoula, ale *Pomalované vtáča* ako také by ich zaujímalo. Václav si celý film takpovediac odniesol na chrbte. Pochyboval, či sa mu podarí, ale v momente, keď mu začali hovoriť, že to budú financovať, ale hlavným producentom budú oni alebo že to bude režírovať niekto iný alebo že to bude vyzerať inak, Václav povedal: Ďakujem, dovidenia. Takže známe mená v tomto kontexte veľmi nefungovali.

Keď tie mená nepomohli pri financovaní, pomáhajú aspoň pri ceste filmu do sveta?

— Jedna z Václavových stratégií bola, že ak sa mu film podarí nakrútiť takýmto spôsobom a s takýmto ľuďmi, možno ho predsa len uvidí o trošku viac divákov,

ako keby v ňom nemal veľké mená. Nebol to čistý marketingový kalkul, ale keďže ten film pripravoval desať rokov, pretože ho považoval za dôležitý, bola to súčasť jeho pozitívneho prístupu k látke a súčasť jeho ambície. S filmom s takýmto obsadením sa dnes sales agentovi rozhodne pracuje lepšie než bez neho.

Aj vďaka obsadeniu ste zrejme mali lepšiu štartovaciu pozíciu, keď ste sa uchádzali o účasť na festivale v Benátkach. Čo všetko predchádza tomu, aby sa film dostal na špičkový festival, navyše taký, kde sa premiérové filmy v oficiálnom výbere nerátajú na stovky, ale iba na pár desiatok?

— Na to, aby film mohol aspoň teoreticky uspieť vo svete, je dôležitý každý kúštiček mozaiky. Nedávno som bola na dokumentaristickom workshope v Malmö. V dokumentárnom filme je to ešte šialenejšie než v hranom. Ukázali nám, že ročne vznikne vo svete 30-tisíc dokumentov. Potom sa vám podarí dostať napríklad na amsterdamský festival IDFA, jeden z najdôležitejších svojho druhu. A potom nám ukázali ďalší slajd, na ktorom bolo 250 malilinkých filmových plagátov. To boli filmy na IDFA. Váš je ten jeden stratený niekde medzi nimi. Aby bola aspoň teoretická možnosť, že vás na takýto festival vyberú, predchádza tomu hrozne veľa práce. Ale nikdy by som nepovedala, koľko práce je potom s tým, aby ste všetko spravili správne, keď vás už na festival vybrali. Aby ste nezostali iba tým maličkým štvorčekom medzi ostatnými, ktorý festival síce absolvuje, ale nezačechá žiadnu stopu.

Čo všetko treba spraviť?

— V Benátkach je to teoreticky lepšie, filmov tam nie je 300, ale predsa ste medzi mnohými silnými menami. Samozrejme, potrebujete presskit. Ale presskit, ktorý spravia v Londýne. A idete ďalej. Potrebujete aspoň jednu titulku v špeciálnej dennej verzii *Variety*. Musíte spraviť všetko pre to, aby bolo film vidieť. Potrebujete PR agenta, ktorý patrí k špičke a presne vie, ktorých novinárov čím osloviť. Z toho, čo všetko na to treba, sme boli vydesení. Na všetko totiž potrebujete peniaze. A keď dokončíte film za 7 miliónov eur, tak nieže nemáte žiadne peniaze, ale ste hlboko v červených číslach. Viete však, že musíte investovať ďalšie prostriedky, inak to celé bolo zbytočné. Ale musím povedať, že dôležitosť prezentácie filmu v Benátkach po toľkých rokoch si uvedomovali všetci. Naša spoločnosť PubRes sa ako menší producent okamžite snažila odbremeniť Václava od všetkého, od čoho sa dalo. V tom procese musel totiž zvládať nielen producentскую rolu, ale aj autorskú a všetky PR materiály musel najprv pripraviť on. Komunikovali sme s českým i so slovenským fondom, hľadali cesty, ako film v Benátkach a ich súťaži nabitej veľkými režisérskymi menami zviditeľniť. Pripravovali sme granty, rozpočty, podklady pre fondy, ktoré sa k tomu postavili veľmi otvorene. Nešlo totiž o to, spraviť Václavovi nejakú láskavosť, ale maximálne využiť výnimočnú príležitosť pre česko-slovenský film. Úspech každého filmu na takejto úrovni otvára totiž dvere do sveta ďalším kolegom. Keď sme to celé zvládli, Václav sa dozvedel, že Česko posla film do výberu kandidátov na cudzojazyčného Oscara, a všetko sa začalo odznova...

Tu však už aspoň môžete zúročiť účasť v Benátkach či Toronte.

— Určite pomáha, že to boli práve Benátky, ktoré sú „dvojičkou“ s festivalom v Toronte. Tam bolo *Pomalované vtáča* v prestížnej sekcii, v ktorej nikdy nebol český alebo slovenský film. Máme aj nesmierne šťastie, že našou sales agentúrou je Celluloid Dreams a už v Toronte sa podpísala distribučná zmluva pre Ameriku. Americká kinodistribúcia je smerom k oscarovej nominácii veľmi dôležitým krokom. Takže dejú sa aj ďalšie veci, film chodí po festivaloch ako Londýn, Varšava, Káhira, Tokio, Kalkata, kopec áčkových festivalov. Václav ani nemá šancu to všetko obsiahnuť. Sú to však kroky, ktoré treba spraviť pre to, aby sa potenciál filmu využil. Práve dnes (27. 10., pozn. red.) prišla správa, že v Chicagu získal Vladimír Smutný cenu za kameru.

Pomalované vtáča zviditeľnili aj už spomínané správy o odchode divákov z kina. Roky ste sa venovali reklame. Môže takéto zviditeľnenie filmu pomôcť?

— Pred českou premiérou sa mi stalo, že sme sedeli na káve a pri stolíku hneď vedľa nás sedeli dve dievčatá. Jedno vravelo, že chce ísť na *Pomalované vtáča*, ale trochu sa bojí.

„Keď dokončíte film za 7 miliónov eur, tak nieže nemáte žiadne peniaze, ale ste hlboko v červených číslach. Viete však, že musíte investovať ďalšie prostriedky, inak to celé bolo zbytočné.“

To druhé jej radilo, nech na to nechodí. Keďže naše stoličky boli asi 30 centimetrov od seba, dovolila som si do toho vstúpiť a povedať, že sa nemusia báť. Na to jedno z nich hovorí: Ale z toho filmu sa odchádza! Pritom ho v Česku dovtedy ešte nikto nevidel. Tak hovorím: Neodchádza. A ono: Odchádza, a dosť veľa! Hovorí sa, že aj negatívna reklama je reklama, ale boli sme z toho trochu nešťastní. Tá informácia nebola korektná. Na druhej strane to, že sa o filme hovorilo v širšom kontexte, je určite jedným z dôvodov, že ho v Česku doteraz videlo vyše 80-tisíc divákov (na Slovensku to bolo cca 3500 divákov – pozn. red.). Keď sa Václav asi pred dvomi rokmi bavil s distribútorom a ten odhadoval návštevnosť na 30-tisíc divákov, Václav mu povedal, že sa zbláznil. Moja česká kamarátka producentka mi opisovala, ako bola u kadevníka a kaderničky sa bavili o tom, či budú mať odvahu na ten film ísť. Ak naň aj nešli, vidno z toho, že v Česku bolo povedomie o tom, že film existuje, väčšie, než by bolo za iných okolností.

„Najintenzívnejší pocit – a som presvedčená, že ho majú všetci, ktorí revolúciu zažili v dospelom veku – bol moment, keď ľudia zrazu zistili, že v tom, čo si myslia, nie sú sami.“

Pomáha punc istej kontroverznosti?

————— Nekalkulovali sme s tým ani sme sa na tom nijako nepodieľali. Ak sa máme baviť o tom, čo a kedy v marketingu funguje, neviem, či by som si stavila, že práve toto bude mať pozitívny efekt. Je to trochu zahrávanie sa s ohňom. Z našej distribučno-produkčnej pozície sa celý čas snažíme diváka nepodvádzať, takže cestou vyrábať škandál za každú cenu by sme asi nešli. Ale stalo sa. A treba povedať, že ten prvotný „škandál“ sa s filmom nesie po celom svete. A distributéri ho vnímajú ako potenciálne riziko. Takže to napokon môže mať na predaj filmu reálne negatívny dosah.

Václav Marhoul zrejme nebol jediný, kto mal záujem o práva na sfilmovanie knihy *Pomalované vtáča*. Čím podľa vás presvedčil, aby ich zverili práve jemu?

————— Václav a Petr Ostrouchov, ktorý je nielen hudobný skladateľ, ale aj výborný právnik, najskôr pátrali po tom, kde práva sú. Keď to zistili, napísali tam, že o ne majú záujem. Na ich prekvapenie prišla odpoveď s termínmi, kedy môže Václav prísť do New Yorku predstaviť svoju víziu. Keď tam prišiel, v miestnosti sedelo niekoľ-

ko ľudí v oblekoch a čakali, s čím prišiel. Václav im porozprával, prečo chce *Pomalované vtáča* točiť, ako to chce robiť a prečo si myslí, že to je dôležité. A práva dostal. Aj keď potom veľmi dlho, myslím, že dva roky, prebiehali rokovania, kým sa dohodli všetky podmienky a zmluva sa fyzicky podpísala. Václav získal opciu na zháňanie peňazí, ktorá sa potom ešte predlžovala, pretože zohnať ich trvalo o čosi dlhšie, než sa predpokladalo. Václav podľa mňa presvedčil svojou motiváciou, prečo to chce nakrútiť, a víziou, ako to mieni spraviť. Nič iné v tom nebolo. A to je podľa mňa dobrá správa. Aj veľké veci, ktoré sa zdajú nedosiahnuteľné, také byť nemusia. Pretože pre ľudí, ktorí podobnými právami disponujú, je zvyčajne oveľa podstatnejšie, že niekto vie, prečo a ako, než to, že príde a ponúkne veľmi veľa peňazí.

Parlament nedávno schválil novelu audiovizuálneho zákona, ktorá pre filmové projekty realizované na Slovensku zvyšuje refundáciu investovaných prostriedkov z 20 percent na súčasných 33 percent preinvestovaných zdrojov. Ako to pomôže audiovizuálnemu prostrediu na Slovensku?

————— Veľmi. Naša Asociácia nezávislých producentov bola pri diskusiiach o novele a otvorili sme aj otázku, ako majú byť z pohľadu vratky vnímané iné verejné peniaze ako dotácie. Napokon sa v zákone jednoznačnejšie upravilo, že keď máte koprodukčného partnera napríklad aj z verejného sektora, povedzme RTVS, ide o prostriedky, ktoré môžete zhodnotiť. To v tejto chvíli dáva skoro až po prvýkrát možnosť, aby ste vratky využili ako finančný nástroj, s ktorým môžete počítať v pláne, keď robíte slovenský film.

Prispievajú podľa vás nové podmienky spolu so znížením hranice preinvestovaných prostriedkov z dvoch miliónov na 150-tisíc, resp. 300-tisíc eur ešte z roku 2017 k tomu, že sa tento nástroj začne oveľa viac využívať?

————— Pri dvoch miliónoch to nedávalo žiaden zmysel. Keď ministerstvo prezentovalo ten systém na jednej diskusii vo Viedni, rakúski producenti dostali pri tej sume záchvat smiechu. V tejto chvíli systém dáva zmysel a zo slovenských producentov sa vďaka tomu môžu stať zásadnejší partneri v medzinárodnej spolupráci vrátane česko-slovenských koprodukcii. České „pobídky“

dávali tamojším producentom väčší priestor, v ktorom sa vedeli pohybovať. Pri domácich filmoch vám vždy chýbajú nejaké prostriedky. Vždy. Takže hľadáte všetky možné spôsoby, ako ich vykryť. Ak je nástroj, ktorý na to majú v Česku, stabilnejší a použiteľnejší ako ten na Slovensku, tak veci, ktoré ste v rámci koprodukcii viazaní spraviť na Slovensku, tu, samozrejme, spravíte, ale tie ďalšie robíte tam, kde nájdete peniaze. Teraz sa hojdačka preklopila na našu stranu. Samozrejme, budeme chvíľku bojovať – už teraz boli obdobia, keď sa na Slovensku nakrúcalo toľko, že bol niekedy problém zložiť štáb. Pomáha to však stabilizovať filmové profesiie a dať im priestor na rast. Nehovoriac o tom, že v Česku sa teraz stalo, že prostriedky vyčlenené na vratky sa minuli. Možno sa budú musieť vracat k tomu, že sa 1. januára budú prihlasovať projekty a na niektoré sa nedostane. Česká asociácia producentov sa snaží rokovať s vládou, aby do systému vliala dosť prostriedkov. Ich efektivita pre filmový priemysel a celú ekonomiku je totiž nespochybniteľná. V tejto chvíli je stimul v Česku 20 percent, u nás bude 33 percent, takže bude veľmi zaujímavé sledovať, čo to spraví. Napríklad aj v televíznej produkcii.

Rok 1989 vás zastihol na VŠMU ako tretiačku na divadelnej dramaturgii. Vraj ste sa na školu pôvodne nedostali. Chceli ste študovať niečo iné?

————— Na školu som sa nedostala dvakrát. Prvý raz to nebola dramaturgia, ale filmová a divadelná veda, ktorá má však s dramaturgiou – tú neotvárali – veľa styčných bodov. Ďalší rok som skúšala dramaturgiu na pražskej DAMU a zobrali ma až o rok neskôr, keď dramaturgiu otvorili na VŠMU v Bratislave. Pravda je, že keby ma zobrali na prvýkrát, v roku 1989 by som už nebola na škole. Všetko zlé je v živote na niečo dobré.

Revolúcia vás potom katapultovala do parlamentu. Čo vám dala táto skúsenosť?

————— Bola som tam dva roky a riešila som najmä legislatívu pre oblasť médií. Do parlamentu som nastúpila s veľkým rešpektom. Povedala som si: Ničomu nerozumiem, budem to chvíľu pozorovať a snažiť sa zistiť, ako by som mohla byť užitočná. Asi po 15 rokoch som stretla paniu, ktorá robila v parlamente na tlačovom oddelení. Objala ma a povedala, že ten náš prvý ponovembrový parlament bol najprofesionálnejší, aký zažila. Mali sme vtedy voči legislatíve úctu, nesnažili sme sa ju znásilniť, ale pochopiť ju a jej prostredníctvom pomôcť zmene spoločnosti. Po istom čase som pochopila, že divadelná dramaturgia je do parlamentu veľmi dobrou výbavou. Základom je totiž schopnosť presvedčiť ostatných, prečo je konkrétny návrh dobrým riešením. Aby ste ostatných presvedčili, musíte rozumieť ich motiváciám a hľadať v nich prieniky. Aby ste našli spôsob, ako presadiť to, čo je dôležité. Myslím, že som napokon bola predsa len užitočná.

Keď si dnes spomeniete na obdobie revolúcie, aké najintenzívnejšie pocity alebo spomienky sa vám s ním spájajú?

————— Najintenzívnejší pocit – a som presvedčená, že ho majú všetci, ktorí revolúciu zažili v dospelom veku – bol moment, keď ľudia zrazu zistili, že v tom, čo si myslia, nie sú sami. Že je takých ľudí mnoho, len sa v šedivej znormalizovanej spoločnosti, ktorá trestala akékoľvek vybočenie z davu, nemali ako nájsť. Zrazu sa ocitnete v 50-tisícovom dave. Ako na rockovom koncerte. Lenže to nie je na dve hodiny, ale na celý život. Ľudia sa otvorili a mali obrovskú chuť pomáhať. Keď sa blížil koniec roka, dali sa do pohybu udalosti v Rumunsku. Na rozdiel od Československa sa v Rumunsku strieľalo. Bolo to naozaj vážne a vtedy prišla z Červeného kríža žiadosť o pomoc. Ako študentské hnutie sme vyhlásili zbierku s tým, že pomoc možno nosiť na Strojnícku fakultu SVŠT na terajšom Námestí slobody v Bratislave. Keď sa kolegovia, ktorí zbierku vyhlásili, vracali z budovy rozhlasu, pred strojnickou fakultou, vzdialenou len 500 metrov, už stál dav ľudí s prvými vecami. V priebehu 24 hodín sme vyzbierali vyše milióna korún. Hovorím to preto, že náboj v spoločnosti bol naozaj veľmi pozitívny. Ľudia získali skúsenosť, že sú dôležitou súčasťou diania. Že dáva zmysel niekam prísť. Že je možné veci skutočne meniť.

Dokedy vydržal tento pozitívny náboj?

————— Prakticky až do jari 1990, keď sa začal riešiť jazykový zákon, pomlčková vojna, SNS začala pracovať s témou tisícročného útlaku Slovákov a so sľubom, že ich „oslobodí“, ochráni pred Maďarmi, Čechmi... Ukázalo sa, aké ľahké je, keď ste na tribúne, šíriť nielen pozitívny, ale aj negatívny náboj. Potom si uvedomíte, ako veľmi to je nebezpečné, keď na tribúne stojí manipulátor. Ale ten prvý náboj bol pozitívny a ľudia, ktorí stáli v novembri na námestiach s kľúčmi v ruke, získali ako výbavu do života pocit, že boli súčasťou niečoho obrovského a pozitívneho. A boli! Potom sa stalo všeličo – menil sa ekonomický systém, nebola pripravená sociálna sieť pre tých, ktorí nemali šancu v novom zriadení uspieť. Rozkradnutie Slovenska prispelo k vytvoreniu „hladových dolín“ a generácia politikov, ktorých záujmom bolo (a je) postarať sa len o seba a o vlastných, vytvorila celé komunity, ktoré žijú v akýchsi guberniách a spravodlivosti, ktorej nastolenie bolo jednou z požiadaviek Novembra, sa nevedia dovoliť. Napriek tomu si myslím, že ľudia, ktorí November zažili, si dodnes niekde v sebe ten pozitívny pocit spolupatričnosti nesú. A nesú si ho i ľudia, ktorí sa na námestia vrátili na jar minulého roka. ◀

Amnestie (Slovensko/Česko, 2019) RÉŽIA Jonáš Karásek SCENÁR Maroš Hečko, Beata Grünmannová, Marek Janičík

KAMERA Tomáš Juriček STRIH Matej Beneš HUDBA Matúš Široký, Jozef Lupták, Aleš Březina HRAJÚ Juraj Bača, Natalia Germani,

Aňa Geislerová, Marek Vašut, Marek Majeský, Gregor Hološka, Jana Olhová, Roman Luknár

MINUTÁŽ 130 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 31. 10. 2019

— text: Katarína Mišíková /
filmová teoretička
— foto: AZYL Production/
Michal Stašák —

Pohrobkovia revolúcie

V čase 30. výročia pádu komunizmu prichádza do kín film Jonáša Karáska *Amnestie*. Sleduje osudy povedomých figúr politického života a fikčných postáv na pozadí agónie socialistického zriadenia. Mohlo by sa zdať, že ide o objednávkový film určený na výročné rituály kolektívnej pamäti. Ale všetko je to trochu inak.

Film *Amnestie* nemá byť dramatizáciou reálnych udalostí Nežnej revolúcie, portrétom jej aktérov ani naratívizovaným objasnením ich motívácií. Je skôr úvahou o zmysle Nežnej revolúcie pre dnešnú dobu a pokusom o demýtizovanie kľúčových udalostí našich moderných dejín. Nestavia na kanonizovanom výklade Novembra, využíva ho len ako jednu z vrstiev príbehu. Tým nám môže pripomenúť ilúzií zbavené obrazy revolúcie vo filmoch 90. rokov *Lepšie byť bohatý a zdravý ako chudobný a chorý* (r. Juraj Jakubisko, 1992) a *Rivers of Babylon* (r. Vlado Balco, 1998) či novšiu dokumentárnu konfrontáciu *Muži revolúcie* (r. Zuzana Piussi, 2011).

Dej filmu voľne vychádza z motívov knihy Radovana Dunaja *Amnestia*, ktorá rozpútala peklo, fikcionalizovaného spracovania udalostí vzbury väzňov v Leopoldove, ktorá nasledovala po amnestiách prezidenta Václava Havla. V centre príbehu sú Drahomír Lupko, odsúdený za vykrádanie víl papalášov, jeho manželka Karin, televízna maskérka, ktorá donáša Štátnej bezpečnosti, jej milenc, populárny herec a neskôr revolučný tribún Richard Kelemen, ktorý je v područí svojej manželky Miriam, aktívnej v disente, a politický väzeň, neskôr minister vnútra a kresťanský politik JUDr. Čierny. Postavy Kelemena a Čierneho sú ponáškou na Milana Kňažka a Jána Čarnogurského, nesú však len stopy ich verejných figúr bez ambícií historickej vernosti. Príbeh *Amnestii* totiž ukazuje postavy, ktoré – s výnimkou idealistického Lupka – poháňa primárne snaha mať osobný prospech. Film, označený ako konšpiračný triler, takto rozkrýva sieť záujmov rôznych síl a naznačuje problémy ponovembrového vývoja: diskusia politikov nad gulášom u Havla (ktorý v príbehu príznačne vystupuje len v dokumentárnych záznamoch v televízii) obnažuje v plnej miere dilemy revolúcie a úskalia prevzatia politickej zodpovednosti, postava Čierneho anticipuje rozdelenie Československa a silnejúci vplyv katolíckej cirkvi na Slovensku, eštébačky kapitán zase reprezentuje novú podnikateľskú vrstvu zrodenú v porevolučnom chaose.

Skrátka, film je plný najtrpkých dezilúzií o Nežnej revolúcii, ktoré vypovedajú o nevyužitých šanciach všetkých nás, čo sme sa stali pohrobkami revolúcie. Rozvíja tak naratív, ktorý americký historik James Krapfl v knihe *Revolúcia s ľudskou tvárou* označil za satirický. Na rozdiel od romantického naratívu, ktorý zdôrazňoval boj dobra so zlom a transcendenciu obeť, komického naratívu, ktorý staval na zmierení starých a nových politických síl, či tragického naratívu revolúcie, ktorý vyjadroval

sklamanie z nenaplnených nádejí, satirická interpretácia Nežnej revolúcie ničí vieru v dobrú podstatu človeka a jej ústrednou témou je vymiznutie hrdinskosti. Inak povedané, spochybňuje samotnú myšlienku revolúcie ako hodnotového obratu a interpretuje ju ako mocenský prevrat.

Pochopiteľne, *Amnestie* nemajú byť historickým výkladom, ale príbehom o minulosti vyrozprávaným v populárnom kľúči. Využívajú žánrový mix trileru a akčného filmu. Vizuálne filmu dominuje dynamická kamera, noirové atmosféry a obrazy socialistického sveta uniformných panelákov, sivých priestorov a ošarpaných fasád. Na mainstreamovú kinematografiu odkazuje aj používanie ľahko dešifrovateľných obrazových symbolov (napr. neónová červená hviezda nad mestom). Demýtizovanie Novembra sa môže vnímať kontroverzne, ja ho však považujem za legitímne. Problematickejšia sa mi vidí naratívna a žánrová stránka filmu. Totiž zatiaľ čo Karáskov *Kandidát* (s ktorým majú *Amnestie* spoločný tvorivý tím, konšpiračný punc, vhodné načasovanie k aktuálnej realite a zapojenie insiderských vtipov) predstavoval miešanie žánrov s nadhľadom, žánrový hybrid *Amnestii* je vedený vážne a nevyrovnane. Expozícia je rozvláčna, rozprávanie sa pohodlne spolieha na množstvo dramatických náhod (vo vzťahoch postáv i v mcguffinovskom motíve obrazov), v záverečnej sekvencii sa trilerové postupy neorganicky preklapia do postupov akčného filmu. A najmä príbehu chýba hrdina. Pravda, jeho absencia by zodpovedala satirickému naratívu revolúcie, o ktorom už bola reč, lenže ak je Lupko naivným nástrojom iných, sotva môže táto postava vyvolať v divákovi empatiu v momente vyjavenej zrady či v dramatických bojoch vo väznici.

Napriek tomu sú *Amnestie* v čomsi cenným filmom. Prinášajú totiž do foriem spomínania slovenského filmu novú tóninu, ktorá minulosť len nepripomína, ale narába s ňou ako so živou súčasťou dneška, okrem iného implicitnými odkazmi na zradené ideály pražskej jari. Tá sa sprítomňuje nielen v symfonickom aranžmáne Krylovej *Pasážovej revolty* z roku 1969, ale aj v nuansovanom posune mocenských síl. Ak najprv Čierny nabáda Lupka k hladovke citovaním hesla parížskeho mája „Budte realisti, žiadajte nemožné“, prevzatého od Che Guevaru, ako minister vnútra ho už žiada: „Budte realisti, žiadajte len to, čo je možné.“ Film *Amnestie* nám zase hovorí: Budme realisti a pozrime sa na to, čo nám z odkazu revolúcie prežilo dodnes. Zostáva len dúfať, že ho takto prečítajú aj diváci a nepodľahnú zvodu konšpirácie v prvom pláne príbehu. ◀

Ako sa to mohlo stať?

Režisérka Zuzana Piussi už svojím prvým filmom Výmet (2003) preukázala, že je homo politicus, navyše svojský. Osíh hniezd, akokoľvek veľkých, sa nielenže nebojí, rada do nich pichá... kameru. Uvzato sa už vyše pätnásť rokov snaží držať prsty na hlavnej tepne slovenského (ale i českého) politického a spoločenského bahna, neúspechov, hanby, kontroverzií. Aktuálne je v kinách jej dokument Ukradnutý štát.

— V jednom rozhovore Piussi povedala: „Osobne som sa nikdy nevenovala napríklad témam rodiny, pôrodu a podobne. Nie preto, že by ma to nezaujímalo, ale nikdy to pre mňa nebolo niečo nosné, aby som sa tomu venovala ako námetu na film. Každý sa niečomu vnútorne venujeme, čítame určité knihy, máme priateľov, s ktorými sa o nejakých témach rozprávame, a práve spoločenské témy a politika sú tie, o ktorých sa rada rozprávam ja. Potom to mám v hlave a tak to jednoducho točím.“

— A tak to nakrúcala. V snímke *Anjeli plačú* (2005) otvorila slovenskej dokumentaristike dvere do sveta LGBT komunity, v *Kolibe* (2009) sa pokúsila rozpliesť históriu nekalého zániku filmových ateliérov, do mrazu vo svete súdництва sa ponorila vo filme *Nemoc tretej moci* (2011), hovorila o *Mužoch revolúcie* (2011), tej novembrovej spred tridsiatich rokov, smutný, priam nechutný obraz volebných mítingov ponúkla v snímke *Od Fica do Fica* (2012), v *Krehkej identite* (2012) takmer na dreň ošúpala tragikomickú povahu nemiestneho národovectva, *Ťažká voľba* (2014) je o prezidentských voľbách, *Český Alláh* (2017) o protiislamských náladách a negatívnom vzťahu k utečencom (nielen) u našich susedov a *Sel-*

ský rozum (2017) zas o nekalých podnikateľských praktikách v krajine ovládanej Babišom. Teraz tu máme *Ukradnutý štát* (2019), nielen ako film, ale, žiaľ, aj ako realitu.

— Zuzana Piussi začala s natáčaním snímky o mafianskej povahe nášho (vlastne on už dávnejšie vôbec nie je náš!) štátu ešte pred smrťou Martiny Kušnírovej a Jána Kuciaka. Je dosť pravdepodobné, že ak by sa ten hrozný dvojnásobný zločin nestal, bolo by nám i naďalej viac-menej ukradnuté, čo sa deje vo vysokej či v lokálnej politike, aj to, že nám nepretržite kradnú krajinu, domov, identitu, sebavedomie, zmysel dní, namáčajú nám papuľky do svojich výkalov. (Zničujúco strašne smrdia.) Lenže do Veľkej Mače násilná smrť prišla, obyvatelia (sme) sa v nebývalej miere prebudili z letargie, zaplnili sa námestia, zomkli sa novinári a dodnes tlačia na arogantnú moc, čo im sily stačia, začali dobre dopadať volebné súboje, nápor udalostí zneprehľadňoval rôzne situácie a aj vďaka tomu sa vynorili čestní vyšetrovatelia a o svoju tvár bojuje sudcovský stav (ten to bude mať výnimočne zložitú, ale tak mu treba). Natoľko výbušné takmer dva roky sme tu od osemdesiateho deviateho asi ešte nemali. Mesiace letia a dnes nás už den-

nodenne zahŕňajú novými informáciami o zločineckom charaktere politiky a ekonomiky Slovenska. Galop aktuálneho zverejňovania toku faktov, čo mali ostať neveřejné, je turbulentný – domnievam sa, že turbulentnejší, než môže dokumentárny film spracovať akoby v priamom prenose. Zaznamenať ho môže, ale ku konzekvenciám sa potom dostáva iba k čiastkovým, ktoré sú už v čase premiéry dobehnuté, predbehnuté, zastarané. Jednoducho: o krádeži tohto štátu nenažranými prasatami, lstivými intrigánmi a skorumpovanými zbabelcami vie priemerne zorientovaný našinec viac, než ponúka Zuzana Piussi vo svojom filme – z jeho pohľadu sa teda zdá prebytočný. (Informáciami nezásobený divák ich z filmu získať môže, skúsenosť však dokazuje, že také publikum sa na také filmy pozrieť nepríde.)

— Napriek povedanému ponúka snímka *Ukradnutý štát* dôležitý pohľad – len, žiaľ, akosi mimovoľne, medzi riadkami. Na otázku časopisu *.týždeň* o tom, prečo si režisérka vybrala do filmu ľudí, ktorí obchodujú s infor-

máciami, zaznelo: „... štát školí stovky ľudí na veľmi špeciálne kompetencie, ako získavať dôverné informácie o ľuďoch a subjektoch na ochranu štátu. Štát týchto ľudí vycvičí a dnes už stovky ľudí s týmto know-how z týchto služieb odišli a pracujú na voľnej nohe. Ich služby sú mimoriadne drahé, takže si ich môžu dovoliť skupiny, ich zábery nie sú vždy totožné s verejným blahom a verejným záujmom. Práca s takýmito informáciami je najsofistikovanejším nástrojom, ako ovplyvniť realitu. A preto je to vo filme.“

— V snímke režisérka spovedá dva druhy ľudí – siskárov a novinárov; pre obe sú informácie životným chlebičkom, ich cesty sa prepletajú, križujú, vzdalujú. To by bola téma ako hrom! Som presvedčená, že v *Ukradnutom štáte* totálne zlyhala dramaturgia. Mohol to byť oveľa lepší film, ak by bol získaný materiál zoskupený, zoradený podľa iného kľúča, vedený inou tematickou líniou. ◀

Ukradnutý štát (Slovensko/Česko, 2019) RÉŽIA Zuzana Piussi

KAMERA Miro Remo STRIH Šimon Špidla MINUTÁŽ 72 min. HODNOTENIE ●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 10. 10. 2019

Dve volania

Volanie režiséra Erika Prausa mi pripomenulo poéziu veriaceho básnika z polovice predminulého storočia. A ja (už tradične) neviem, či je to dobré, alebo zlé. Portréty mníchov sa tu rozlievajú do prebohatých záberov na Počajivskú lavru a do prírodných kontemplácií, ktoré vrcholia jemným stretnutím ruky so žiarivou pšenicou. Áno, v týchto záberoch akoby sa naozaj ozývalo autorovo mocné zvolanie: Hľa! Boh jestvuje! Nech už si o tomto zvolaní a o tomto type záberov myslíte čokoľvek (aj ja si o nich myslím svoje, ale to teraz nie je dôležité), nútiť ma zamýšľať sa nad niekoľkými otázkami. A už to je pozitívne.

— V prvom rade je to autorova deklarovaná snaha sprostredkovať mystický zážitok, prípadne pocit viery. Rozumiem tomu. Mníšsky život, ovládaný pravidlami, meditáciami a rituálmi v spojení s veľkoleposťou a vypätou senzualitou pravoslávia, Prausa prirodzene priviedol k exaltovanej piete. V podstate nasáva formálne aspekty života mníchov a pravoslávia a pretvára ich do štylistických postupov, napríklad aj do zmieneného dotyku. Kliše sa tu tak pretína s akousi priezračnosťou odtlačku či dokonca s vernosťou reprezentácie. Pre mňa je však dôležitou otázkou najmä to, či tu môžeme hovoriť aj o nejakom dotyku mystiky a spirituality, ktorá by išla nad rámec zobrazeného. Áno, púte, bohoslužby i prostredie chrámu a monastiera môžu byť samy osebe mystické a spirituálne, ale je taký aj film?

— Myslím si, že nie. Snímka sa utápa v deklaratívnom informovaní „o niečom“, napríklad o predchádzajúcich osudoch mníchov. Je príliš didaktická – opisuje a vytvára pozorovateľský odstup. Tým sa azda približuje k poslaniu dokumentovania, ale z filmu sa nestáva ar-

tefakt, ktorý by svojou vlastnou existenciou dodával divákovi neodbytné pocity, že tam kdesi za zobrazovaným stojí niečo Iné, väčšie. Následné ostentatívne snahy a dotyky pôsobia skôr lyricky než mysticky azda aj preto, že presne zapadajú do spomenutého didaktizmu – odhaľujem v nich autorov zámer a štylistickú figúru, nie bytie prichytené pri bytí v jeho celistvosti. Teda, až na záverečné zábery z púte, kde z tichých, nehybných tvári žien sošne vyvierajú utrpenie a krása, beznádej a pieta. Tam sa autorovi podarilo aspoň na pár chvíľ zachytiť všetky rozpory bytia spojené v jednom celku. Takže aj tu sa mi potvrdila Maritainova dichotómia výrazových prostriedkov, kde tie bohaté patria zemi a chudobné nebu.

— Ťažko to však označiť za výčitku, je to skôr zamyslenie. Ak by nebolo týchto postupov a figúr, snímka by vo mne nevyvolala potešenie nad jej ideologickou odlišnosťou. Život mníchov sa tu totiž stáva výborným príkladom vystúpenia z neoliberalného kapitalizmu, odporu k nemu a do veľkej miery aj k modernite. V podstate tu sledujeme život, ktorý nie je zaplnený požiadavkami

efektivity, neustálej seberealizácie, hedonistického konzumu a práce na sebe v prospech zhodnocovania svojho „osobného kapitálu“. Tomuto životu nejde ani o vyhľadávanie extrémnych či bombastických zážitkov a robenie šou, skôr o introspekciu a pravidelnosť. Predovšetkým je však viac-menej (hoci nie úplne, ako dokladá scéna z továrne) vyviazaný zo siete spoločensko-ekonomických vzťahov, ktoré robia zo sapiensa chtiac-nechtiac economicusa a konzumenta. (Môže mních vyhoriť?)

— Hoci do chrámu predsa len vstupujú moderné technológie, ako je napríklad mobilný telefón, nezdá sa, že by nimi bol život mníchov obklúčený. Stále je to len nástroj, ktorý vstupuje do sveta ovládaného inými pravidlami a nijako radikálne ho nemení. Nehovoriac o tom, že tento život stojí aj mimo hyperreality. A práve toto je niečo, čo robí film zaujímavým. Aj cez výpovede kňazov, ktorí sa otvorene vyhraňujú voči súčasnosti – i neoliberal-

izmu –, získavame pohľad do života, ktorý je vo svojej podstate ako z iného sveta. Zobrazuje akúsi paralelnú polis, v ktorej ešte prežívajú čiastočky predmodernej spoločnosti. A zároveň jednu z mála možností, ako skutočne vystúpiť zo „systému“.

— Na záver sa opätovne vraciam k toľko spomínanému záberu dotyku ruky a pšenice. Aj v ňom akoby sa modernita s celou jej snahou o originalitu a kritikou repetitívneho využívania štylistických figúr dostávala do úzadia. Aj tu autor podriaďuje jazyk svojim pocitom a problém reprezentácie reality preňho nejestvuje. Takže ešte raz: Prausovo *Volanie* mi pripomenulo poéziu veriaceho básnika z polovice predminulého storočia. Nie je to dobré ani zlé, proste to tak je. ◀

— text: Marcel Šedo / filmový publicista —
— foto: Filmpark production —

Volanie (Slovensko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Erik Praus KAMERA Peter Kováč

STRIH Peter Harum HUDBA David Kollar MINUTÁŽ 70 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 31. 10. 2019

Párky, pivo a zopár nechutností

Sú filmy, o ktorých je lepšie pred návštevou kina nič nevedieť, prípadne vedieť čo najmenej. Takýto malý experiment sa môže zmeniť na nevídané dobrodružstvo, i keď nielen v dobrom zmysle slova. Najnovší počín európskeho festivalového miláčika Fatih Akin (Odnikial!) *U Zlatej rukavičky*, nakrútený podľa predlohy Heinza Strunka, je toho exemplárnym príkladom.

Film, ktorý v predpremiére uvádza prehliadka Be2Can, je po odchode z kina ťažké dostať z hlavy. Mnohí ho označia za šokujúci „horor“, ktorý koniec koncov možno ani nedopozerajú, pretože budú až príliš pobúrení alebo im počas projekcie príde nevoľno. Pre iných, ostrieľanejších, so silnejším žalúdkom to však ľahko môže byť šťavnatá delikatesa, akú nemožno ochutnať každý deň.

Akinova dráma, i keď podľa zvoleného štýlu je výstižnejší skôr pojem čierna komédia, rozpráva hravo, ale zároveň tvrdo a nekompromisne skutočný príbeh na prvý pohľad obyčajného, nenápadného robotníka z tej najnižšej sociálnej vrstvy. Jeho záľubou je ísť po práci do krčmy s krásne poetickým názvom *U Zlatej rukavičky* na zopár štamprlíkov. Ideálny stav je, keď ich môže „zabrzdiť“ pivom. A keď sa náhodou naskytne možnosť, že by sa jeho večer skončil nie pod stolom, ale v posteli s nejakou nápadníčkou, lepšie povedané zanedbanou a obéznu alkoholičkou, nad ktorou by zaváhal aj ten najmenej priberčivý, s radosťou ju privíta vo svojom „útulnom“ a „voňavom“ príbytku, kde navyše visí v skrini zopár kostlivcov.

V skutočnosti totiž ide o poriadne vyšinutého psychopata menom Fritz Honka. V 70. rokoch minulého storočia v Hamburgu poriadne vyvádza. Po tom, ako preňho prestali byť užitočné, mu totiž vôbec nerobilo problém svoje milienky vlastnoručne nadobro umlčať a s absolútne kamennou tvárou ich pílkou rozdeliť na ľubovoľný počet kusov. Už po týchto malých, no veľavravných indíciách si musí každý uvedomiť, že nakrútiť takýto film si žiada konskú dávku odvahy. A áno, *U Zlatej rukavičky* je jeden z najnechutnejších, najbrutálnejších, najzvrhlejších a najkontroverzných filmov, aké bolo možné tento rok vidieť. No, popravde, aj jeden z najzábavnejších, a to najmä vďaka Akinovej rafinovanej majstrovskej réžii, správne odhadnutiu minútáže a dramaturgickej výstavbe. Divák sa tak nemá kedy nudiť.

Film *U Zlatej rukavičky* je jednoducho fascinujúca jazda pre všetkých zvedavcov. Sofistikovane spája prvky skutočne mrazivého trileru, pri ktorom tuhne krv v žilách, s ľahkosťou grotesky. Práve odľahčenie v podobe výraznej ironie, zvukovo-obrazového kontrastu či absurdných momentov a ešte absurdnejších hlášok posúva film výrazne vpred. Zároveň tvorí silnú opozíciu

voči už aj tak temnej a ťaživej psychologickej línii. Miestami je však Akin stelesneným diablom, ktorý núti diváka smiať sa či iba jemne sa škeriť aj v tých najnevhodnejších situáciách, a jeho dielo tak pripomína najlepšie kúsky nemenej známeho rakúskeho provokatéra Ulricha Seidla, ako sú trilógia *Raj* či snímka *V pivnici*.

I keď Akinova záľuba v ambivalentných či vyslovene záporných charakteroch akoby hraničila až s obsesiou, všetko tu skvele funguje. Najväčšou devízou jeho filmu je však absolútne sebavedomá a maximálne dôveryhodná charakteristika sveta, pre bežného diváka (našťastie) úplne cudzieho. Sveta plného stratených indií, špinavého, škaredého, perverzného, morbidného, zabudnutého a až hrozivo nebezpečného. Sveta s vlastnými pravidlami, v ktorom vyhráva ten najpreffikanejší alebo najtvrdší.

Akin posunul slová ako surovosť či autenticnosť „v rukavičke“ do úplne iných sfér. Skvele sa mu totiž darí búrať zaužívané konvencie v rámci zobrazovania (nielen)

násilia či sexu, pričom si dáva dobrý pozor, aby nebol samoúčelný a predvídateľný. V tomto smere tak jasne vyhráva v pomyselnom súboji s minuloročným rozpačitým a nie veľmi vydareným experimentom *Jack stavia dom* Larsa von Triera. Ten sa má od Akinu ešte čo učiť.

Asi tak, ako sa majú iní herci čo učiť od iba dvadsaťročného Jonasa Dasslera, ktorý stvárnil Honku. Išiel až za hranice svojich možností, preto možno očakávať, že práve táto rola mu otvorí dvere do sveta a bude mílnikom v jeho ešte len rozbiehajúcej sa kariére. Akinovo obsadenie je však brilantné celkovo. Zároveň treba pripomenúť síce nenápadnú, ale najmä v tomto filme veľmi dôležitú profesiu maskérov. Dasslera zohavili takmer na nepoznanie a výrazne dotvorili jeho už dosť desivý prejav.

U Zlatej rukavičky (Der Goldene Handschuh, Nemecko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Fatih Akin

KAMERA Rainer Klausmann HRAJÚ Jonas Dassler, Philipp Baltus, Dirk Böbling, Uwe Rohde, Margarete Tiesel

MINUTÁŽ 110 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 28. 11. 2019

Televízny dokument s dušou

— text: Roberta Tóthová / filmová publicistka —

„To meno (Baťa) zakaždým vzbudzuje nádej a očakávanie, že sa z toho, čo dosiahol, poučíme. Myslím predovšetkým na jeho dedičstvo, na jeho poslanstvo. Hlavne mám na mysli vzdelávanie, predovšetkým v starostlivosti o jeho ľudí, o jeho komunitu. V to poslanstvo skutočne veril. Veril, že je to cesta, ako v podnikaní dosiahnuť úspech,“ povie vo filme *BATAstories* právnik Tomáša Baťu a dodá, že je to nadčasový spôsob, ako dosiahnuť úspech. Táto myšlienka film o známom obuvníckom podnikateľovi zastrešuje.

Režisér Peter Kerekes zdôrazňuje význam húževnatého obchodníka, ktorému sa podarilo expandovať do celého sveta. Autorskú výbojnosť podriaďuje intenciam televízneho dokumentu, no jeho rukopis je napriek tomu viditeľný, a to najmä vďaka nenútenému humoru a hravej epizodickosti. Približuje tak príbeh globálnej firmy na výrobu topánok a portretuje nielen jej zakladateľa Tomáša Baťu, ale aj jeho brata či právnuka Thomasa Archera. Rovnako ako pre Baťu i pre filmára je dôležité, kto topánky vy-

— foto: Peter Kerekes s.r.o./Martin Kollár —

rába, preto svedčia bývalých i súčasných zamestnancov firmy na rôznych pozíciách, cestuje po svete (Keňa, India, Brazília, Francúzsko), aby ukázal prostú pravdu starého remesla, a pracuje s klasickým komentárom z Baťovho denníka, ktorý číta Bolek Polívka. Svieži humor filmu tkvie v Kerekesovej konfrontácii s protagonistami. Bývalí zamestnanci obuvníckej továrne ožívajú spomienky na svoju prácu pantomimickým predvádzaním a na režisérove skvelo mierené otázky odpovedajú bystro a autenticky.

Baťov príbeh je komplexným televíznym dokumentom a Kerekes opäť potvrdil, že autorstvo môže nenútené vyznieť aj v televíznom produkte a v intenciách klasickej filmovej schémy. ◀

BATAstories (Francúzsko/Česko/Slovensko, 2018)

RÉŽIA Peter Kerekes SCENÁR P. Kerekes, Pavel Hajný KAMERA Martin Kollár STRIH Marek Šulík HUDBA David Solař MINUTÁŽ 80 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 10. 10. 2019

Hluché dni – vstúpiť inam

— text: Peter Kováč / poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

Pozvoľna, takmer nepozorovane sa z dokumentárneho filmu *Hluché dni* vytráca realita a divák nečakane prepadne snu. Táto izolácia od času, priestoru a okolia (roztrhnutie väzieb na čokoľvek poznané, uzavretie sa do novej, filmovej reality, ktorá však zostáva takisto obmedzená, dokonca až tajuplná) diváka účinne spojí s protagonistami: s hluchonemými rómskymi deťmi v rôznorodých sociálnych podmienkach a každodennostiach.

Aj slovo „sociálny“ je v kontexte „sociálnokritického dokumentu“ len pokusom škatuľkovať – pre samotný film je to nedostatočná kategória. Režisér Pavol Pekarčík (sám označuje *Hluché dni* za hybrid dokumentu a hranej snímky) sa sústreďuje na lyrickejšie tendencie a rozvíja poetiku filmoveho materiálu. Hĺbkovo skúma postavy a ich svet. Pozorovateľ nie je sociálnokritický tvorca: rozplynie sa, ustúpi, aby mohol zachytávať vzťahy v ich prítomnej konkrétnosti. A autora snímky zaujímajú hlavne vnútorné vzťahy (a stavy), pocity izolácie, tápania, ale aj túženia a snenia. Niekde v ozvene ešte možno badať pôvodnú realitu, no v tej filmo-

— foto: Filmtopia —

vej plynie osud akoby bez konfliktu. Akoby ešte neexistoval, nebol vymyslený, nebolo dovolené rozpútať ho a svoju túžbu pomerat so skutočnosťou.

Hluchota sa stáva dôležitým, sústredene používaným prvkom. Okrem symbolických, naratívnych rovín preniká aj do audiovizuálnych postupov. Vo veľkých celkoch rozpadnutých budov alebo dlhých poli sa rozprestiera prázdnota. To, kam až siaha jej význam, je vďaka premyslenosti filmu intenzívnym zážitkom. Nie je to len odcudzenosť niektorých hlavných postáv vo vzťahu k okoliu. Snímka aj vo svojej epizodickej štruktúre (kapitoly a statické, fragmentárne obrazy) ovláda časovo-priestorové relácie tak, aby nás nakoniec dovedla aspoň do sna. S pocitmi radosti a hry, keďže skutočnosť naše túžby nie vždy počuje. ◀

Hluché dni (Slovensko/Česko, 2019) SCENÁR, RÉŽIA Pavol Pekarčík KAMERA P. Pekarčík, Oto Vojtičko ÚČINKUJÚ Sandra Siváková, Marián Hlaváč, Alena Červeňáková, René Červeňák MINUTÁŽ 81 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 11. 10. 2019

Film ako cenné svedectvo

— text: Viera Langerová / filmová publicistka —

Žiadny novinový článok nemôže nahradiť živý reportážsky pohľad na vojnové teritória a ľudské osudy vystavené smrteľnému nebezpečeniu. Režisér, kameraman a fotograf Juraj Mravec ml. sprostredkúva v dokumente *Stratený domov* obraz vojny s Islamským štátom v pôsobivom kontraste so súkromnými životmi slovenských záchranárov z Akadémie urgentnej medicíny, medzinárodnej mimovládnej organizácie so sídlom na Slovensku.

Sledujeme ich rodiny, prípravu na vianočné sviatky i lúčenie na letisku, deti na strane bezpečného, ale aj nebezpečného sveta. Jeden z irackých mužov zháňa peniaze na výkupné pre rodinu v zajatí ISIL-u, ďalší sleduje svoje deti kdesi v Nemecku, iný so slzami v očiach záchranu raneného syna. Práve táto rovina rozprávania má veľkú emotívnu váhu a je pôsobivým príspevkom k diskusiám o krízovej situácii utečencov z vojnových území.

Vojnová každodennosť, správy o možnom útoku samovražedného atentátnika, strelba a neprehľadný prúd utečencov, snaha zistiť ich totožnosť, ošetrovanie spáleného

— foto: Juraj Mravec ml. —

nepriateľského vojaka, chvíle oddychu, kamarátske diskusie o všeličom, to všetko je materiál, ktorý má šancu osloviť svojim nepatetickým výrazom široké divácke spektrum. Vznikal od roku 2016 počas viacerých Mravcových ciest do Iraku, pri ktorých zachytil operáciu na oslobodenie Mosulu.

Film pripomína situáciu Kurdov i jezídov v čase, keď sa ich postavenie znova dostáva do kritického stavu a jeho vývoj je nepredvídateľný. Viera autora, že týmto filmom dokáže zmeniť väčšinový postoj verejnosti k utečencom z Blízkeho východu, je možno idealistická, ale v každom prípade je to cenné svedectvo, natočené s veľkou dávkou osobného nasadenia a odvahy. Rozširuje akčný rádius slovenského dokumentu a mieri na ciele, ktoré by mali zaujímať nás všetkých. ◀

Stratený domov (Slovensko, 2019)

SCENÁR, RÉŽIA, KAMERA Juraj Mravec ml. ÚČINKUJÚ Oliver Valentovič, Matej Karlák, Mária Karláková, Klára Bujnová, Iljas Hadži Murat, MINUTÁŽ 70 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 10. 2019

Keď elegancia filmu tlmí tlkot srdc

— text: Viera Langerová / filmová publicistka —

Romantická love story medzi maliarkou Marianne a Héloise, perspektívnou nevestou, ktorú má Marianne portretovať, má klasicizujúci rámec zasadený do druhej polovice 18. storočia. Klasicizmus vášň ľubostného vzplanutia disciplinovane estetizuje a zbavuje bolestných emocionálnych prejavov. Héloise sa nechce vydávať, teda nechce byť ani portretovaná. Marianne je najatá ako jej spoločníčka a v prímorskom zámku, kde sa príbeh odohráva, sa snaží dievča namalovať tajne. Svoj pokus však sama zničí a na ďalší má len päť dní. Napokon toho stihne oveľa viac.

Elegantnú dynamiku vzťahu doplnia prítomnosť malej slúžky Sophie, ktorá otehotnie a rozhodne sa dieťa zbaviť. Obe ženy jej pri týchto starostiach asistujú. „Márna lásky snaha“ je ovenčená príbehom Orfea a Eurydiky s jeho symbolickým akcentom na stratu milovanej osoby, ktorý číta Héloise po večeroch v tajomnom svetle sviečok. A Marianne sa jej milá zjavuje ako príznak vo svadobnej róbe.

Výprava a kostýmy evokujú dobový kolorit, no zobrazenie prísne sankcionovaného vzťahu sa odohráva v sú-

— foto: ASFK —

časných tónoch liberálnych slobôd, bez akýchkoľvek dobových hrozieb. Takýto prístup je badateľný aj na ďalších úrovniach, napríklad dámy stolujú spolu so slúžkou a ich správanie zodpovedá dnešným štandardom oslobodených žien. Kritiku nadchol ženský pohľad na fenomén zakázanej lásky, apoteóza erotickej túžby a ukážka skvelého vizuálneho štýlu.

Portrét ženy v plameňoch získal v Cannes cenu za scenár a zároveň za najlepší queer film. Jasne sa tým ukazuje, že aj emocionálna má rozmanité kultúrne súradnice. Tento elegantný a efektívny postmoderný emblém sa od živého tlkotu zamilovaných srdc vzdaluje do estetizovaného bezčasia, kde horí len náhodne zapálená sukňa Héloise. ◀

Portrét ženy v plameňoch (*Portrait de la jeune fille en feu*, Francúzsko, 2019) SCENÁR, RÉŽIA Céline Sciamma KAMERA Claire Mathon STRIH Julien Lacheray HUDBA Jean-Baptiste de Laubier HRAJÚ Valeria Golino, Adèle Haenel, Noémie Merlant, Luana Bajrami MINUTÁŽ 119 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 21. 11. 2019

— text: Jaroslav Hocheľ / filmový publicista —

(Ne)stratení v súčasnosti

Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Jeden svet sa tohto roku „dožil“ dvadsiatich rokov. Jubilejný ročník sa uskutočnil v Bratislave od 9. do 13. októbra a priniesol štyri desiatky filmov s tematikou ľudských práv v najširšom zmysle slova, ako aj množstvo sprievodných podujatí vrátane industry programu.

Dramaturgia festivalu sa tohto roku prakticky úplne odstrihla od českého Jedného sveta a zamerala sa prevažne na dokumenty s celovečernou metrážou. S tým druhým aspektom treba, domnievame sa, nárábať opatrne: na jednej strane to umožňuje sústrediť sa na špičkové filmy s premyslenou umeleckou formou, ale bolo by škoda vylúčiť možno menej inovatívne filmy kratšej metráže, ktoré môžu takisto spracúvať atraktívne témy. Popri súťaži slovenských a českých dokumentov tvorili program sekcie Spoločenská situácia, politické režimy, Medziludské vzťahy, Technologický pokrok a Ekológia.

Festival trval oproti zvyčajným siedmim dňom len päť, pre verejnosť len štyri dni; pre určité finančné problémy sa zmenšil počet uvedených filmov, hracích priestorov i predstavení. Filmy sa nereprízovali, čo jednotlivcovi skomplikovalo ich výber a obmedzilo možnosť urobiť si o festivale ucelenejší obraz. Na druhej strane treba kvitovať, že množstvo filmov sprevádzali po premietaní podnetné diskusie so zaujímavými hosťami. Ako teda mohli vyzeráť štyri dni jedného fanúšika dokumentárnych filmov a priaznivca ľudských práv?

Vo štvrtok začíname dvoma celovečernými dokumentmi v najväčšej sále Kina Lumière. Snímka *34. dodatok: Právo na manželstvo* (r. Linda Cullen, Vanessa Gildea) retrospektívne sleduje proces, ktorý viedol v Írsku k zavedeniu manželstva pre páry rovnakého pohlavia. Začalo sa to celkom „nevinne“ tým, že dve ženy, ktoré uzatvorili manželstvo v Kanade, zažalovali na súde štát, ktorý ich status v rámci platnej legislatívy nemohol uznať. Aj v porovnaní so situáciou na Slovensku je pozoruhodné sledovať celé desaťročie trvajúci boj a nápadité metódy, ktoré sa používali v tejto kampani v katolícky orientovanej krajine. Srbská snímka *Na čiernej listine* (r. Sara Marković, Nikola Dragović) rozpráva o neveriteľnom prípade, keď srbská polícia v roku 2014 v rozpore s platnými zákonmi a v servilnom postavení voči čínskej ambasáde uniesla a väznila skupinu zahraničných prívržencov hnutia falun gong. „Hovoriace hlavy“ obetí tohto prípadu vôbec nepôsobia nudne a ich výpovede dopĺňa hraná rekonštrukcia toho, čo sa odohralo. Po oboch filmoch nasleduje diskusia – škoda len, že divákov je len hŕstka.

Od piatka sa návštevnosť očividne zlepšuje. Náš prvý piatkový film *Pod lampou tma* (r. Skye Borgman) spracúva prípad, keď istý pedofil až dvakrát uniesol to isté dievčatko; udialo sa to pod „dohľadom“ jeho rodičov, ktorí nielenže neboli schopní rozpoznať úmysly páchatela (bol to ich sused so značnými manipulatívnyimi schopnosťami), ale dokonca s ním obaja nadviazali intímny vzťah. Na diskusiu po filme zostať nemôžeme, lebo sa presúvame z Lumière do A4 na film *Karen Winther Exit – Dať extrémizmu zbohom*. Nórska režisérka sa pozrela na fenomén extrémizmu z iného aspektu, než je zvykom – zamerala sa na ľudí, ktorí sa dokázali vymaniť z tohto prostredia, čo z rôznych dôvodov nie je jednoduché. Nasleduje beseda, z ktorej vyplýva, že osvedčené metódy hnutia Exit by sa mali začať uplatňovať aj u nás.

V sobotu sa vyberieme pozrieť, ako dopadlo premietanie nového filmu *Zuzany Piussi Ukradnutý štát* (otváracieho filmu festivalu) v A4: je nabitá a prevažne mladé publikum živo diskutuje s režisérkou a spoluproducentom Vítom Janečkom. Spomedzi víkendových filmov nás zaujalo predovšetkým *Moje storočie* Theodory Remundovej; vyspovedala v ňom vyše storočných obyvateľov Česka, ktorých životy mapuje na pozadí kľúčových dejinných udalostí 20. storočia. Ťažko uveriteľné informácie prináša holandský stredometrážny dokument *#SledujMa* (r. Nicolaas Veul), ktorý odhaľuje obchodovanie s počtami followerov a prácu s falošnými profilmi na sociálnej sieti Instagram.

V súťaži českých a slovenských dokumentárnych filmov (10 titulov) určila medzinárodná porota za víťaza film *Pavla Pekarčíka Hluché dni*. Udelila aj dve špeciálne uznanie – českým dokumentom *Dialava* (r. Martin Mareček) a *Kibera: Príbeh slumu* (r. Martin Páv).

Jubilejný ročník Jedného sveta vzhľadom na finančné obmedzenia nebol dokonalý, ale priniesol množstvo zaujímavých filmov, diskusií i sprievodných podujatí. Aj vďaka nemu sa nemusíme cítiť „stratení v súčasnosti“, ako znel slogan festivalu. Podujatie má sľubne našliapanuté do tretieho desaťročia existencie. ◀

O obraze, slove a zvuku

— text: Juraj Maliček / filmový kritik —

Devätnásť ročník, 3 rokovacie dni, 26 príspevkov prednesených hlavne filmovými teoretikmi a historikmi zo Slovenska a z Česka, projekcie filmov, prezentácie projektov, moderovaná diskusia o filme s jeho tvorcami. Tolko úvodné „štatistické“ zhrnutie programu poslednej výročnej česko-slovenskej filmologickej konferencie
Obraz – slovo – zvuk, ktorá sa uskutočnila 17. až 20. októbra v Krpáčove.

Zúčastňujem sa na nej roky, rád by som napísal, že pravidelne, ale nie vždy sa mi to v závislosti od hlavnej témy podarilo. Platí to aj pre ostatných účastníkov, filmových kritikov, vedcov i tvorcov zo Slovenska a z Česka. V Krpáčove sa stretávajú v pravidelnom dvojročnom cykle, aby tam prezentovali výsledky svojej filmovkritickej práce, aby sa vzájomne zoznamovali so svojim aktuálnym bádáním, novými projektmi a témami. To je zároveň hlavným cieľom podujatia – udržovať priestor na stretnutia komunity, na zoznamovanie sa s novými adeptmi filmovej vedy, na výmenu názorov a kontaktov, na nové pracovné prepojenia medzi prítomnými vedcami. Ako na konferencii povedal jeden zo zakladateľov projektu Peter Michalovič, nie každý odbor v humanitných vedách má také šťastie.

Ďalším, nemenej podstatným cieľom je dialogické nastavenie tejto odbornej diskusnej platformy. Na konferencii sa totiž nestretávajú len filmológovia, ale aj filozofi, estetici, literárni teoretici, prekladatelia, aktuálne napríklad aj teoretici reklamy či architektúry. Aj vďaka tomu sa jednotlivé odbory môžu inšpirovať a napredovať. Česko-slovenská filmologická konferencia je od svojich počiatkov miestom, kde sa film tematizuje z hľadiska viacerých vedných disciplín. Jej účastníkov spája okrem filmu predovšetkým osobitý étos, vid živej vedy ako takej racionálnej platformy bádania, v ktorej sa poznanie rodí z diskusie podmienenej otvorenosťou a vzájomným rešpektom. A to je mimoriadne dôležité aj preto, že na konferencii sa pravidelne zúčastňujú študenti, ktorí sa takto dostávajú do kontaktu s predmetom svojho štúdia aj v inom ako prísne akademickom rámci.

Aktuálny ročník, tematizujúci obraz, slovo a zvuk ako významový a výrazový pojmový triumvirát podstatne podmieňujúci samo „bytie“ filmu, je toho modelovým príkladom. Konferencia, ktorá má zmysel, čo nie je vymedzenie vo vzťahu k iným konferenciám, ktoré by zmysel nemali, ale bezprostredná skúsenosť, ktorú zažili nielen vystupujúci účastníci, ale i tí, ktorí sa na konferencii zúčastnili len tak, ako diváci a poslucháči, ako oná príslušná odborná verejnosť. Ľudia, ktorí na konferenciu prišli vo svojom voľnom čase, nie kvôli vykazovaniu akejsi činnosti, nie kvôli akademickému scientometriz-

mu a bodom, ale preto, že im to je prirodzené. Živá veda.

Tému konferencie – slovo, obraz a zvuk v širších kinematografických kontextoch – vymedzil hneď úvodný príspevok. Tieto pojmy identifikoval ako tri definujúce dimenzie filmu, respektíve filmového obrazu, už v ňom obsiahnuté, pričom vzťahy medzi slovom, obrazom a zvukom, ktorých je filmový obraz synestéziou, sú zväčša harmonické, ale k synergii dochádza i vtedy, ak medzi nimi vládne disharmónia.

V ďalších príspevkoch sa tieto tézy rozvinuli do rozmanitých podôb. Vzťah slova, obrazu a zvuku sa stal predmetom širších rozvíjajúcich pojmových analýz, koncepcne zastrešujúcich rozmanité metodológie a prístupy. Stal sa však i východiskom analýz a interpretácií konkrétnych filmových diel a konkrétnych autorských poetík a prístupov k tvorbe, pokrývajúcich celé široké spektrum kinematografie: od programovo artových, artistných filmových diel cez rôzne autorsky definované dokumenty a experimentálne filmy vrátane amatérsky periférnych snímok až k filmom ako jednoznačným pragmatickým naratívom, ktorých primárnou funkciou je generovať zisk, či už išlo o dlhometrážne komerčné filmy, alebo filmové reklamy.

Konferenčné príspevky boli proporčne zoradené v ideových trsoch sledujúcich jednotlivé línie uvažovania, vzájomne kompatibilné metodologické prístupy či príbuznú logiku uvažovania autorov príspevkov. Vznikol tým až dramaturgický naratív, príbeh konferencie ako takej, nazeraný skrz to, ako boli príspevky lokalizované v programe, čo znova svedčí o mimoriadnosti tejto konferencie. Nevyhnutným doplnkom podujatia sú aj pracovné projekcie a diskusie o filmoch – tohto roku sme mali možnosť diskutovať s režisérom Jurajom Šlaukom a hudobníkom Davidom Kollarom o ich filme *Punk je hneď!*.

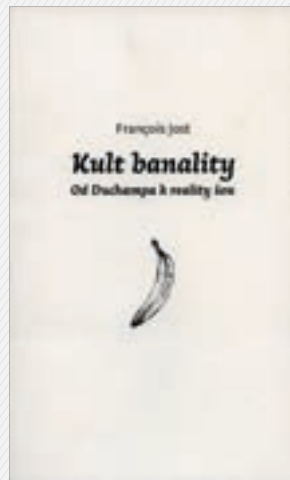
Príspevky prednesené na konferencii by mali opäť vyjsť v plánovanom konferenčnom zborníku na budúci rok. ◀

Michal Michalovič (ed.): Andrej Tarkovskij

(Slovenský filmový ústav,
Bratislava, 2019, 120 strán)

Pri príležitosti retrospektívnej prehliadky filmov ruského režiséra Andreja Tarkovského, ktorá sa koná v Kine Lumière v Bratislave od 29. 10 do 21. 11. 2019, vydáva Slovenský filmový ústav publikáciu venovanú tvorbe tejto výraznej osobnosti svetovej kinematografie. Úvodnú časť knihy tvorí trojica štúdií. V prvej z nich prechádza jej autor Sean Martin Tarkovského životom, odkrýva jeho rodinné zázemie, sleduje jeho študentské roky, opisuje jeho pozíciu v sovietskom kontexte a vo vzťahu k tvorbe sa zaoberá aj jeho pracovnými metódami, naratívnymi a štylistickými postupmi či signifikantnými motívmi jeho filmov. Petr Král sa snaží postihnúť tajomstvo Tarkovského obrazov a hľadať v nich významy v štúdiu s názvom Tarkovský čili Hořící dům. Juraj Oniščenko zase vidí kľúč k filmárovej tvorbe v jeho uchopení času a v tejto súvislosti rozoberá aj ideu poetického filmu a kategórie imaginárneho a reálneho. Druhú časť publikácie, ktorá obsahuje aj pomerne bohatý obrazový materiál, tvoria pôvodné autorské anotácie všetkých snímok z programu retrospektívnej prehliadky v Kine Lumière.

François Jost: Kult banality. Od Duchampa k reality šou

(preklad Mária Ferenčuhová, Asociácia slovenských filmových klubov a Slovenský filmový ústav, Bratislava, 2019, 160 strán)

V októbri prednášal v Bratislave francúzsky profesor François Jost o filmoch *Muž, ktorý luže* a *Eden a potom...*, ktoré nakrútil francúzsky režisér Alain Robbe-Grillet v spolupráci s bratislavskou Kolibou. Pri príležitosti tejto prednášky predstavili ASFK a SFÚ Jostovu knihu, ktorá sa venuje kultu banality. Svoje uvažovanie nad touto témou začína autor pri Duchampovi. Hovorí o prvotných prienikoch banality do oblasti umenia, zaoberá sa nielen otázkou jej povahy, ale i vnímania, oboznamuje čitateľa s viacerými pohľadmi na vec. Postupne vo svojej štúdiu prechádza aj cez oblasť filmu, do svojho skúmania začleňuje ďalšie osobnosti, ako sú napríklad Andy Warhol, Georges Perec i spomenutý Alain Robbe-Grillet, a ako napovedá už názov knihy, prepája fenomén banality s masmediálnym prostredím. Publikácia je členená do šiestich ústredných kapitol: Nastolenie kultu, Banalita v ére mechanickej reprodukcie, Vynachádzanie každodennosti?, Odmietanie originality, Loft Story, popové dielo? a Banalizácia banality.

Kino-Ikon 1/2019

(Asociácia slovenských filmových klubov, Vysoká škola múzických umení v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom, Bratislava, 2019, 273 strán)

Aktuálne číslo časopisu *Kino-Ikon* otvára štúdiá Jany Dudkovej Zradný socializmus? Obrazy mládeže, revolúcie a konformizmu v slovenskej televíznej tvorbe na začiatku deväťdesiatych rokov. Téma audiovizuálneho dedičstva sa venujú príspevky Jonathana Owena a Daniela Birda (nadväzujú na odborný seminár, ktorý sa uskutočnil pred rokom v Bratislave). Owenov text *Exploatacia na export: Carlo Ponti, Moris Ergas a distribúcia filmov československej novej vlny sa zaoberá najmä snímkami ... a pátý jezdec je strach* (r. Z. Brynych) a *Zmluva s diablom* (r. J. Zachar). Bird sa zase orientuje na poľskú tvorbu v príspevku s názvom Neidentifikovaný filmový objekt: *Na striebornej planéte* Andrzeja Żuławského (1977/1988). Do oblasti kinematografickej filozofie uvádza čitateľov autorská dvojica Tereza Hadravová – Andrea Slováková. Na pôdoryse von Trierovej *Melancholie* a jej kontextov predostiera svoje uvažovanie o filme Thomas Elsaesser. Časopis ďalej obsahuje napríklad štúdiu venovanú tvorbe Kornéla Mundruczóa či dva pohľady na oblasť amatérskeho filmu. Súčasťou *Kino-Ikonu* je aj občasník poslucháčov audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU *Frame*.

Zlatý fond slovenskej komédie I.

(Slovenský filmový ústav)

Slovenský filmový ústav vydáva na DVD nosičoch trojicu komédií režiséra Jána Lacka, ktoré vznikli koncom 50. rokov minulého storočia. Ide o filmy *Statočný zloděj* (1958), *Šťastie pride v nedeľu* (1958) a *Skalni v ofsajde* (1960). Prvý z nich predstavuje Jozefa Kroneera v úlohe poctivého úradníka Jožka Púčika, ktorého neprávom obvinia zo sprenevery peňazí. Druhý film situoval Lacko do prostredia stávkárov, ktorí s túžbou po výhre netrpezlivo čakajú na vyhlásenie výsledkov športky. Trojica podarených kamarátov však hľadá aj rôzne „zlepšovák“, ako zvýšiť svoje šance na šťastnejší život. A neraz sa preto dostávajú do chúlolistivých situácií. Humor však pramení aj z charakterových rozdielov ústrednej trojice – jeden je sebavedomý chytrák s vodcovskými sklonmi (hrá ho Marián Kleis st.), druhý je empatický dobrák (Ivan Mistrík) a tretí energický tučmák (Anton Mrvečka). V poslednom filme Lacko ponúka komické peripeitie okolo trojice priateľov (v podaní Františka Dibarboru, Arnošta Garlattyho a Antona Mrvečku), ktorí sa snažia prekonať prekážky, aby sa mohli dostať na futbalový zápas s Brazíliou. Filmy sú na nosiči v obrazovom formáte 1 : 1,37, v pôvodnom znení so slovenskými a s anglickými titulkami.

— dan —

čo robia

Tereza Nvotová
[režisérka]

Momentálne pracujem na svojom filme *Svetlonoc*. Je to dráma s prvkami hororu z prostredia slovenských hôr. Hovorí o tom, akú cenu má sloboda, ak odmietneme ísť konvenčnou cestou, a pracuje s témami bosoráctva, diskriminácie a traumy. Natáčať budeme hlavne počas budúceho leta. So scenáristkou Barborou Námerovou pracujeme aj na adaptácii autobiografie Žo Langerovej *Vtedy v Bratislave*. Pôjde o televízny seriál, ktorý budem režírovať. Táto kniha ma zaujala najmä preto, že mám pocit, že sa náš svetadiel vinou fanatickeho nacionalizmu, populizmu a nárastu rasizmu začína podobať na Európu v krehkých rokoch pred tými najväčšími konfliktmi 20. storočia.

Patrik Pašš
[producent, strihač]

Aktuálne máme vo fáze vývoja niekoľko nových projektov. Pre televízne vysielanie pripravujeme rozprávku *O zračnej vode*, ktorú diváci uvidia na Vianoce budúceho roka. V spolupráci s TV Joj a Českou televíziou chystáme mysteriózny seriál a tešíme sa aj na prácu na novom dokumentárnom cykle o úspešných textároch slovenskej populárnej hudby. Pre kiná vyvíjame rodinný film *Jakubov poklad* a stále nevzdávame svoje úsilie pri projekte *Nikdy sa nevzdaj*, ktorý bude úsmevnou povťou filmárčine a majstrovi Fellinimu. No a je tu ešte dokumentárny film *Dežo Hoffman – fotograf Beatles*, ktorý je už v pokročilom stupni realizácie.

Peter Budinský
[režisér, animátor]

Momentálne ma najviac zamestnáva práca na filme *Srdce Veže*, ktorý režírujem. Ide o dlhometrážny animovaný film pre deti, ktorý vyrábame v slovensko-česko-belgickej koprodukcii. Neustále doladujem detaily v animatiku, riešime casting hercov, ktorý prebieha v Británii, a takisto veľa času trávim na skype rozhovormi s belgickým art directorom, s ktorým sa radím o vizuále filmu, ale aj s producentmi o nevyhnutných praktických otázkach. S manželkou sa zároveň venujeme nášmu štúdiu plutoon, v ktorom vyrábame animované videá a ilustrácie.

EDUARD CICHA

Vo *Film.sk* sa vraciame k staršej rubrike Ako ďalej, absolvent?, aby sme predstavili začínajúcich filmárov, zistili, aké skúsenosti získali počas štúdia a s akými predstavami a ambíciami vstupujú do profesionálneho života. Tentoraz prinášame vyjadrenia absolventa Ateliéru dokumentárnej tvorby FTF VŠMU Eduarda Cichu, ktorý svojím magisterským filmom *Základná umelecká škola Petra Breinera* vyvolal celospoločenskú diskusiu. Snímka odкрýva spôsoby a dôsledky zneužívania moci v komunálnej politike.

— Počas štúdia som nepociťoval nedostatok inšpiratívnych podnetov a príležitostí na rozvoj. Najsilnejšou stránkou ateliéru dokumentárnej tvorby sú jeho pedagógovia. Každý z nich je zaujímavou osobnosťou, od každého sa dá naučiť niečo iné. Významnú rolu zohráva aj to, že sú to aktívni filmári, že popri vyučovaní reálne tvoria. Privítal by som väčší dôraz na pravidelné spracúvanie aktuálneho diania publicistickou formou.

— V prvých rokoch na škole bolo určite najdôležitejšie a zároveň asi najťažšie naučiť sa, ako uvažovať nad výberom témy. Hneď za tým by som spomenul morálne „vzdelávanie“, ktoré prebiehalo na pozadí celého štúdia. Je to škola, ktorá z vás môže urobiť lepšieho človeka. Dôslednejšie by som sa však študentov pýtal na to, ako chcú svoju tvorbu využiť. Zdá sa mi, že pedagógovia sa zaujímali prevažne o náš osobný, autorský vzťah k téme. To je nepochybne kľúčová vec, no bez previazanosti s konkrétnou predstavou o požadovanom účinku diela podľa mňa stráca zmysel.

— Ja som sa vybral cestou, ktorá sa približuje k žurnalistike. Som zamestnaný v spravodajskom médiu a popri tom pracujem na filmových projektoch. Nevyhovuje mi taký režim, keď sa film vyprodukuje raz za čas, hovorí do toho tisíc cudzích ľudí, neustále musím zháňať granty a trpieť skľučujúcim stresom, ktorý vyviera z nepravidielnosti príjmu. Verím, že dnes sa už dá dosiahnuť veľa aj v súlade s princípom „do it yourself“. Výhodou štúdia v ateliéri dokumentu

je, že sa spravidla naučíte aj základy kamery, zvuku a strihu, pretože ste často odkázaní sami na seba. To rozširuje možnosti uplatnenia.

— Je to asi trochu moje špecifikum, že som si počas štúdia aktívne nevytváral okruh spolupracovníkov. Napriek tomu som nadviazal kontakty s hŕstkou ľudí, na ktorých sa môžem obrátiť, keď si s niečím neporadím sám. Doteraz mi to postačovalo. Predovšetkým si cením dlhodobú spoluprácu so strihačom Mátém Csuportom. No ak by som sa mal rozhodnúť na nejaký projekt, ktorého kreatívne ambície by si vyžadovali spoluprácu so širším okruhom ľudí z rôznych odvetví filmového remesla, musel by som ich asi nanovo hľadať. To je však moja „chyba“.

— Momentálne pracujem na televíznom cykle, do ktorého je zapojených viacero ľudí z prostredia Vysokej školy múzických umení. Jeho téma sa bude týkať našej nedávnej histórie. Ďalej sa zaoberám žurnalistikou a podmienkami tvorby názoru v súčasnom mediálnom prostredí, ale tento projekt je ešte len v zárodku. Okrem toho sa snažím vo voľnom čase produkovať úžitkové videá pre ľudí a organizácie, ktoré mám záujem podporiť. ◀

— spracovala: **Jaroslava Jelchová** —

— odporúča filmový a literárny publicista **Daniel Kováčik** —

NOVEMBROVÉ
ŠPECIALITY
V SLOVENSKÝCH
KINÁCH

Rituály a hry v Kine Lumière

— November patrí v Kine Lumière najmä Andrejovi Tarkovskému. V špeciálnej retrospektíve uvidíme až päť jeho filmov. Komu sú určené? Každému! Každý chce predsa vidieť polárnu žiaru. Ruský režisér je úkaz ekvivalentný tomuto vesmírnemu divadlu. V *Nostalгии* (1983) vytvoril spolu s talianskym kameramanom Giuseppem Lancim hypnotický snový priestor meditatívnych atmosfér, kde to, čo vidíme, je iba časťou skutočnosti a skrytého zmyslu. Film ako rituál, sakrálny obrad uctievania obrazu; viera, že cez obraz možno dospieť k hlbšej, skrytej, očistnej pravde, ktorá sa vymyká praktickej racionalite a ktorej odmietaním sa ľudskosť dostáva na scesť. $1 + 1 = 1$. „Jedna kvapka s tou druhou tvorí väčšiu kvapku, nie dve kvapky.“

— Pokiaľ celá Tarkovského tvorba má charakter rituálu, jej protikladom je princíp hry, ktorý dominuje postmoderne. Začiatok 90. rokov, Bratislava plná nečakaných príležitostí, trojica sym-

Na krásnom modrom Dunaji

— foto: **archív SFÚ/ Marián Veselský**

Nostalgia

— foto: **archív SFÚ**

patických darebákov a jeden odcudzený obraz Andyho Warhola. To je debut Štefana Semjana *Na krásnom modrom Dunaji* (1994). Postmoderný mix vysokého a nízkeho, umenia a masovej kultúry, divoká crazy komédia, ktorá sa nezastaví pred ničím. Semjan priniesol nevidané generačné vyrovnanie sa s dobou, keď bolo (zdanlivo) možné čokoľvek a predávkovanie sa slobodou patrilo k najčastejším príčinám úmrtia. Ironicky hravá, výstredná jazda pitoreskným pandemóniom drobných podvodníčkov a zlodejčiek, komických policajných vyšetrovateľov a bohémnych umelcov života a zároveň filmová pohľadnica z ikonických zákutí Bratislavy začiatku 90. rokov. Z onoho takmer už mýtického obdobia, ktoré sa stalo synonymom neviazanej slobody v umení aj v morálke.

— Mám zjavne synkretický vkus. Páčia sa mi veci celkom odlišného pôvodu; Tarkovskij a Semjan hádam ani nemôžu byť rozdielnejší. Niekde uprostred stojí Emir Kusturica. *Otec na služobnej ceste* (1985), príbeh chlapca Malika, ktorý verí, že jeho otec, v skutočnosti väznený v pracovnom tábore Titovej Juhoslávie 50. rokov, je na dlhej pracovnej ceste, predstavuje akúsi balkánsku verziu Kunderovho *Žertu*. Zachytenie ťažkej doby očami dieťaťa, ktoré ju ešte nedokáže chápať, vyvoláva úsmevný pocit i zimomriavky. Ikonické, ba až hypnotické sú scény s námesačným Malikom ako symbolom námesačnej spoločnosti. Tragikomická politická fraška, ktorá demaskuje ľudské charaktery s láskavým pochopením aj dávkou cirkusantskej výsmešnosti, a zároveň film presiaknutý ľudskosťou, nádejou a vierou v človeka so všetkými jeho chybami a slabosťami.

— Vážení filmoví priatelia, nech žije cinefilia! ◀

Nežná a cena slobody

Filmotéka Kina Lumière si pripomenie 30. výročie Nežnej revolúcie špeciálnym programom vyskladaným zo spravodajských, z dokumentárnych i hraných filmov. Výpoveď o ľudskej slobode a jej neludskom potláčaní ponúknu *Papierové hlavy* Dušana Hanáka. Kľúčové udalosti prelomu rokov 1989 a 1990 zachytávajú spravodajské filmy v pásme Nežná revolúcia v kinožurnáloch. Dokument Ilju Ruppeldta *Letová správa OK 89-90* prináša svedectvo o udalostiach v Československu od leta 1989 do leta 1990 a snímka Evy Štefankovičovej *Všetci spolu... (po slovensky)* hovorí o politických, spoločenských, ekonomických i mravných paradoxoch roku 1990. Televízny film *Baščovanský a zať* (r. Tomáš Krnáč) je takmer čiernou komédiou o vidieckom kšeftárovi, ktorý do tejto činnosti zaučá svojho zaťa. V duchu bláznivej komédie reflektuje nové spoločensko-ekonomické pomery 90. rokov film Štefana Semjana *Na krásnom modrom Dunaji*. Mozaiku subjektívnych pohľadov bývalých účastníkov a protagonistov Nežnej revolúcie prináša dokument Zuzany Piussi *Muži revolúcie*. A projekciu bude mať aj krátky dokument Jána Opartyho *Nežných 19 rokov*.

NEŽNÁ REVOLÚCIA A FILM /

2., 3., 9., 16., 22., 29., 30. november ▶ 18.20

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Filmové pohľady do ľudskej duše

Aj na november pripravilo kino Film Europe v spolupráci

s Ligou za duševné zdravie projekcie filmov a diskusie s témou ľudskej duše. V programe *Duša* a jej problémy, ktorý moderujú a spolu s dramaturgmi kina pripravujú psychiater Peter Breier, psychologička Hana Ševčíková a liečebná pedagogička Zuzana Zimová, uvedú filmy *Narušiteľ systému* (r. Nora Fingscheidt) a *Špina* (r. Tereza Nvotová). Raz do mesiaca sa v programe s názvom *Duša* a Bergman filmová dramaturgička a scenáristka Zuzana Gindl-Tatárová a psychiater Jozef Hašto venujú snímkam režiséra Ingmara Bergmana. V novembri to budú *Šepoty a výkriky*. Vplyv spoločnosti na duševné zdravie jednotlivcov rozoberá so svojimi hosťami spisovateľ Michal Hvorecký. V novembri sa bude v rámci programu premietat film *Pride* (r. Matthew Warchus) a diskutovať o inakosti a spoločnosti.

DUŠA A FILM / 8., 11., 18., 25. november ▶ 18.00

/ Bratislava, kino Film Europe / www.filmeurope.sk

Temné filmy v kine Úsmev

Návštevníci kina Úsmev sa budú môcť bližšie zoznámiť so žánrom filmu noir, ktorý bol charakteristický najmä pre americkú kinematografiu 40. a 50. rokov minulého storočia. Organizátori zaradili do programu aj jeden z prvých filmov tohto žánru – *Maltézskeho sokola* v réžii Johna Hustona. Ukážkou béčkovej línie noirovej produkcie bude nízkorozpočtová *Obchádzka* (r. Edgar G. Ulmer). Predstaví sa aj dve noirovo ladené detektívky z Československa: *Vrah skrýva tvár* (r. Petr Schulhoff) a *Hra bez pravidiel* (r. Jindřich Polák). Súčasťou programu bude prednáška českého filmového historika a dramaturga Noir Film Festivalu Milana Haina s názvom *Dotyky zla: Úvod do amerického filmu noir*. Výstava *Genius loci noirovej noci* sprostredkuje estetiku a atmosféru žánru. Bude ju tvoriť pätnásť obrazov Nikolaja Lesyka, ktoré vznikli podľa predlôh klasických filmov noir.

FILM NOIR V ÚSMEVE / 8. – 10. november

/ Košice, Kino Úsmev / www.kinousmev.sk

Pop Up Film pokračuje

V novembri je v rámci Pop Up Film Residency naplánovaná projekcia snímky *Baby Bump* poľského režiséra Kubu Czekaja, ktorá si z festivalu v Benátkach odniesla cenu *Queer Lion* – zvláštne uznanie. Hrdinom je jedenástorčný Mickey, ktorý si začína uvedomovať, že puberta nie je nič príjemné. Dobrodružstvá s kamarátmi vystrieda osamelosť. Detskú nevinnosť prevažuje rozpačitá sexualita. Mickey si nerozumie ani s mamou a nenávidí, čo sa deje s jeho telom. Po projekcii filmu bude nasledovať diskusia s režisérom a ďalšími hosťami. V rámci rezidenčných pobytov zavíta v novembri na Slovensko aj írsky animátor Alan Holly. V Goetheho inštitúte sa pri tejto príležitosti premietne výber jeho krátkych animovaných filmov a vi-

deoklipov. Súčasťou projekcie bude diskusia na tému Objavovanie vzťahu hudby a obrazu v animovanom filme.

POP UP FILM RESIDENCY / 9., 11. november ▶ 20.10/16.00

/ Bratislava, Kino Lumière, Goetheho inštitút

/ www.popupfilmresidency.org

/ www.kino-lumiere.sk / www.goethe.de/ins/sk

Festival slobody o časoch neslobody

Festival slobody je multižánrové podujatie, ktoré pripomína a analyzuje obdobie neslobody na Slovensku. Organizuje ho Ústav pamäti národa (ÚPN) a prebiehať bude súčasne vo viacerých slovenských mestách. Filmový program bratislavskej časti festivalu sa uskutoční v Kine Lumière. Otváracou snímkou bude nemecká životopisná dráma *Gundermann* v réžii Andreasa Dresena. Premietat sa bude aj maďarský film *Námestie Moskva* (r. Ferenc Török), ktorý sa odohráva v Budapešti roku 1989. Festival uvedie i *Studenú vojnu* Pawła Pawlikowského, *Tomana Ondřeja Trojana* či český dokument *Konspirace 1989* (r. Andrea Sedláčková). *Skrývanci na niti* Jiřího Menzla a *Balón* Michaela Herbiga budú mať okrem večerných projekcií aj dopoludňajšie predstavenia pre školy. Pre žiakov a študentov je pripravená i česká televízna dráma *Swingtime* (r. Jaromír Polišenský) a televízny dokument 1989: *Z deníku Ivany A.* (r. Karel Strachota). Premietnu sa aj slovenské krátkometrážne dokumenty *November +20* (r. Tomáš Vitek) a *Spýtaj sa vašich* (r. Barbora Berezňáková), ktoré sa venujú Novembru '89. Dokument *Kroky na hrane* (r. Viliam Bendík) tematizuje neslobodu fašistického režimu a pri-

bližuje príbeh Rudolfa Vrba a Alfreda Wetzlera, ktorí v roku 1944 utiekli z koncentračného tábora Osvienčim-Brezinka. Projekcie budú spojené s diskusiami s historikom ÚPN.

9. FESTIVAL SLOBODY / 11. – 17. november

/ Bratislava – Kino Lumière / Bardejov, Brezno,

Nemšová, Trnava, Šurany, Šintava

/ www.festivalslobody.sk / www.kino-lumiere.sk

November '89 zo študentskej perspektívy

Výročie Nežnej revolúcie si v Kine Lumière pripomenie aj Ateliér dokumentárnej tvorby FTF VŠMU projekciou študentských filmov, z ktorých každý spracúva iný revolučný fenomén. Blok filmov má názov 17. november očami mladých dokumentaristov. „V treťom ročníku študenti ateliéru dokumentárnej tvorby pracujú na semestrálnom cvičení s názvom *publicistický film*. V minulom školskom roku sme študentom zadali spoločnú tému: *November 1989 – očami študentov. Vznikla tak rozmanitá kolekcia filmov*“, vysvetľuje vedúca ateliéru Ingrid Mayerová. Premietat sa budú filmy Sone Nötovej, Petra Fröhlicha, Pauly Reiselovej či Kristiána Babjára. Druhý blok snímok pod názvom *Podvratné filmy* je zostavený zo študentských projektov absolventov dokumentu na FTF VŠMU. Premietne sa *Hlas 98* Mareka Kuboša, *Výmet* Zuzany Piussi, *Život je krajší vďaka vám* Jakuba Julényho a *Straty a návraty* Roberta Kirchhoffa.

PROJEKcie FILMOV Z ATELIÉRU DOKUMENTÁRNEJ

TVORBY FTF VŠMU / 15. november ▶ 18.00/20.30

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Kráľovná soulu na plátne kina

V rámci cyklu Music & Film sa bude v Kine Lumière premietat koncertný film *Aretha Franklin: Amazing Grace* v réžii Sydneyho Pollacka. Film zachytáva nahrávanie rovnomeného živého dvojalbumu Arethy Franklin v baptistickom kostole v Los Angeles roku 1972. Diváci tak môžu sledovať proces vzniku najpredávanejšej gospelovej platne všetkých čias.

MUSIC & FILM / 19. november ▶ 20.00

/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

REDAKcia NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — *Všetci spolu... (po slovensky)* – foto: archív SFÚ/Radim Molčan

2 — *Narušiteľ systému* – foto: Film Europe

3 — *Baby Bump* – foto: Pop Up Film Residency

4 — *Studená vojna* – foto: ASFK

1

Rabaka – rebrík z dvoch rúk

V rubrike TV tip predstavujeme staršie slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania. Tentoraz priblížime snímku režiséra Dušana Rapoša Rabaka (1989), ktorú v novembri uvedie televízia Dajto.

Po divácky mimoriadne úspešnej *Fontáne pre Zuzanu* (1985) prišiel do kín v roku 1989 hudobný film *Rabaka*, ktorý opäť režíroval Dušan Rapoš. Scenár napísal Boris Filan (spolupracoval na ňom aj Rapoš), ktorý je zároveň autorom textov všetkých piesní na rovnomennom albume skupiny Elán. Viaceré skladby z neho zľudovali, okrem tej titulnej spomeňme aspoň *Od Tatier k Dunaju*, *Čaba, neblázni* či *Van Goghovo ucho*.

V centre príbehu stojí kapela Rabaka, ktorá sa po rozpade plánuje vrátiť na koncertné pódia. Film však pracuje s fenoménom skupiny Elán a účinkujú v ňom aj jej vtedajší členovia vrátane Jozefa Ráža (ako Jožo) a Jána Baláža (Jano). S oživením príbehovej kapely má pomôcť mladý textár a scenárista Peter (maďarský herec Attila Berencsi, v slovenskom znení Maroš Kramár), ktorý má za úlohu zostaviť nový koncertný program.

Dobové kritiky vzniesli k *Rabake* viaceré výhrady. V texte *Analýzy slovenských hraných filmov roku 1989*, ktorý sa nachádza v dokumentačnom archíve Slovenského filmového ústavu, sa hneď v úvode píše, že *Rabaka* „vyvolá značné polemiky medzi tými, ktorí sa na film pôjdu pozrieť, pretože toto dielo si určite nájde svojich fanatických obhajcov a obdivovateľov, ale pravdepodobne bude dosť aj tých, ktorí ho budú odsudzovať a zatracovať...“. Ďalej sa tam uvádza, že literárny scenár bol príliš rozvláchny, kým tvorivému tímu sa podarilo príbeh zhutniť. Autor textu však zároveň konštatuje, že ak by sa v *Rabake* aspoň jedna z naznačených dejových línií dotiahla do konca a správne dramaticky vybudovala, mohol sa dostať podobný úspech ako v prípade *Fontány pre Zuzanu*.

V článku s názvom *O rocku a rockeroch*, ktorý vyšiel vo *Večerníku* v júni 1989, tvrdí jeho autor Jozef Bob,

že „je to film jednoznačne adresovaný mladým ľuďom, čitateľom a fanúšikom rockovej hudby. Bez prijatia tejto základnej tézy sa vystavujeme nebezpečenstvu, že filmu neporozumieme alebo ho budeme hodnotiť nepriliehavo.“ V texte napokon prevláda pozitívny názor na výsledné dielo a Bob vyzdvihuje najmä prácu kameramana Vladimíra Ješinu.

Aj filmový kritik Martin Ciel v príspevku uverejnenom v periodiku *Scéna* spomína Ješinu. Ciel však tvrdí, že „celok nezachráni ani bravúrne natočené scény skúšky skupiny v kasárňach, kde s výborným strihom a so zmyslom pre autenticitosť režisér a kameraman Vladimír Ješina dokazujú svoju profesionalitu zaznamenania reality v autentických podmienkach. I rozpačito krčovitý herecký prejav členov skupiny podľa môjho názoru zapríčinil, že snaha o otvorené pomenovanie problémov, ktoré majú hudobné skupiny v tejto spoločnosti a v spoločnosti vôbec, viac-menej stroskotáva a mení sa na konvenčné kliše.“ Podľa Ciela táto „neúprimnosť“ preniká do všetkých prvkov stavby rozprávania, a teda ovplyvňuje všetky jeho roviny.

Pri príležitosti 30. výročia uvedenia *Rabaky* sa tento rok na Art Film Feste v Košiciach premietala digitálne reštaurovaná kópia snímky. Kedysi zaujala primárne fanúšikov skupiny Elán, čo môže platiť aj pre súčasnosť, no viac sa jej asi dosiahnuť nepodariť. Ostáva nostalgickou spomienkou na partiu mladíkov s ikonickou červenou škodovkou a s elánom mladosti, ktorí si za každým plotom spoja prsty a dajú si rabaka. Aké „posolstvá“ ponúka kapela dnes, to je už iná otázka. ◀

1 Rabaka (r. Dušan Rapoš, 1989) Dajto → 22. 11.

Zmráka sa, stmieva sa...

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Podľa avíza z minulej kolekcie žurnálov čakajú divákov oslavy štvrtstoročia Povstania. Na začiatku (TvF č. 35) je spomienka Karola Kršku, jediného profesionála za kamerou v SNP. Tento neskorší spolupracovník Paľ Bielik práve nakrúcal na Pohroní s režisérom Martinom Hollým st. celovečerný film *Hanka sa vydáva*, ale keď vypuklo povstanie, iniciatívne robil kamerou zábery, ktoré sa stali neoceniteľnými dokumentmi.

Nasledujúci žurnál (č. 36) je celý venovaný oslavám výročia. No pozoruhodnejšie než nový pamätník a múzeum (spravodajcovia sa k nemu vrátili podrobnejšou reportážou aj s ukázkou programu polyekranu vo vydaní č. 39) boli slová hlavného rečníka Gustáva Husáka. Vo svojom prejave jasne označil rok 1968 ako „rozvrat, krízy, zmätky, ktoré vyvolávali opozičné a nepriateľské sily“. Takto sformulované odsúdenie obrodného procesu spolu s činmi, ktoré nasledovali (napríklad oznámenie o kádrových opatreniach v čísle 41), boli už jasným začiatkom normalizácie.

Prejavovalo sa to aj vo výbere tém v týždenníku. Pribúdalo osláv a oficiálnych výročí karpatsko-duklianskej operácie (č. 41), 20. výročie dostavby Trate mládeže (č. 43 – tu sú na dôvažok aj oslavy dvadsaťročného trvania NDR či okrúhle výročie odborárskej konferencie v Podbrezovej, ktorá položila základy Revolučného odborového hnutia) a napokon 50 rokov Univerzitnej knižnice v Bratislave (č. 42). Praktickou ukázkou uplatnenia federácie malo byť štvordňové úradovanie prezidenta Ludvíka Svobodu na Bratislavskom hrade (TvF 37). Naozaj nadbytok suchopárnych informácií... Tvorcovia žurnálu strácali istotu.

Ale obsah bolo treba predsa len zatraktívniť. Takúto snahu reprezentuje ukážka z premiéry *West Side Story* na bratislavskej Novej scéne (č. 43), vystúpenie francúzskeho populárneho speváka Salvatoreho Adama (č. 38) a niekoľko športových reportáží (najmä v č. 39), medzi nimi futbalové derby Slovan – Trnava (č. 41), ktoré sledovalo 40 000 divákov.

Pre posledné čísla kolekcie sú charakteristické filmové fejtóny: prvý hovorí o návrate legendárneho Karola Plicku do Ždiaru k hrdinom jeho slávneho filmu *Zem spieva* (č. 40), v druhom sa hľadá meno pre najmladšiu opičku bratislavskej zoo (č. 42) a tretí je o tichu, ktoré zavládlo v jeseni na Sĺňave (č. 44).

Žiaľ, nielen tam... ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – NOVEMBER 2019

2. 11. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 35/1969 a 36/1969 (repríza 3. 11. o 8.30 hod.)

9. 11. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 37/1969 a 38/1969 (repríza 10. 11. o 8.30 hod.)

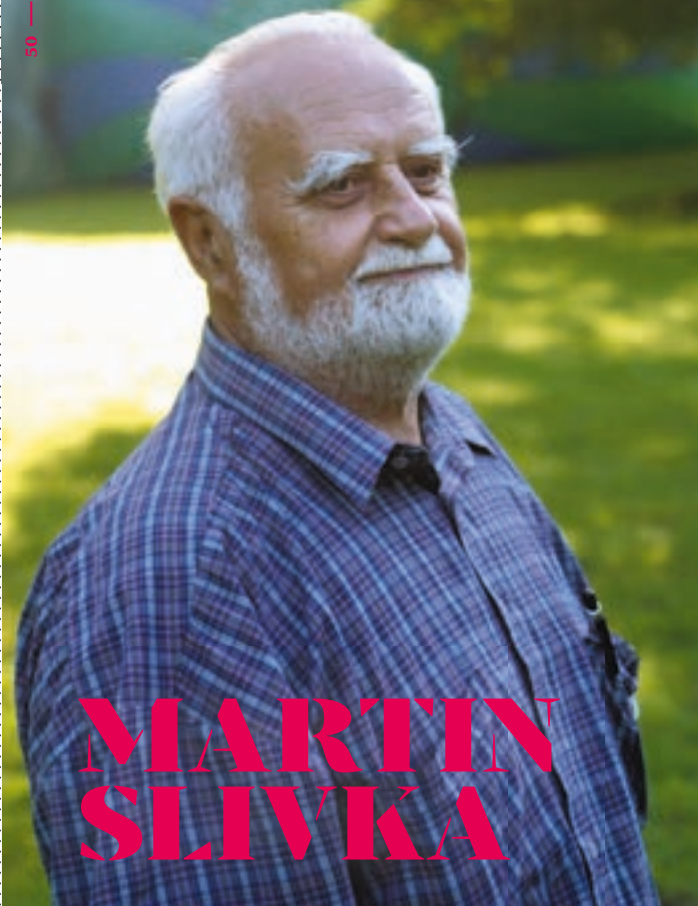
16. 11. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 39/1969 a 40/1969 (repríza 17. 11. o 8.30 hod.)

23. 11. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 41/1969 a 42/1969 (repríza 24. 11. o 8.30 hod.)

30. 11. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 43/1969 a 44/1969 (repríza 1. 12. o 8.30 hod.)

— text: Ingrid Mayerová / vedúca Ateliéru dokumentárnej tvorby na FTF VŠMU —
— foto: archív SFÚ/Ctibor Bachratý —

MARTIN SLIVKA

Teoretizujúci filmár a filmujúci teoretik. Tak o sebe hovoril režisér, etnograf a pedagóg Martin Slivka. Od jeho narodenia uplynulo 1. novembra 90 rokov.

— Narodiť sa na Spiši znamená byť od narodenia obklopený historickými a kultúrnymi hodnotami, byť poznamenaný krásou kostolíkov spišskej gotiky, tradičných vidieckych obydlí, vznešenosťou sviatočných roľníckych odevov či zvykov rodného kraja. Malý Martin Slivka to vnímal intuitívne. Všetko ho zaujímal. Príbehy, rozprávky, legendy, piesne a tance sa ukladali v jeho detskej hlave, aby oživil jeho predstavivosť a aby sa vrátili s nečakanou silou, keď nastane ten správny čas.

— Učiteľ Zachar presvedčil otca, že Martin musí ísť do škôl. Keď do Spišského Štiavnika vtrhla kolektívizácia a majetok sa musel odovzdať do družstva, Martinovi Slivkovi to paradoxne rozviazalo ruky. Ako horlivý organizátor a režisér ochotníckych divadelných predstavení mohol ísť študovať do ďalekej Prahy na filmovú fakultu AMU.

— V Prahe začal organizovať slovenskú ľudovú tanečnú skupinu vo vysokoškolskom umeleckom súbore, zblížil sa s profesorom Plickom, od ktorého sa učil nakrúcať národopisné filmy. Stretol sa tam aj so slovenskými výtvarníkmi, ktorí takisto študovali v Prahe, a spriatelil so spolužiakmi filmármi. Neskôr vyštudoval aj národo-

pis a folkloristiku na Karlovej univerzite, lebo chcel mať komplexné vzdelanie.

— Po návrate z Prahy nakrúcal v pozícii dramaturga a režiséra v Štúdiu krátkych filmov na Kolibe predovšetkým tradície ľudovej kultúry a folklóru. Vedel, že v uplynulých rokoch sa etnografii ublížilo. Odmietal romantizujúci, idylický pohľad na tradičný spôsob života. Slivka sa vo svojich textoch, publikáciách, na seminároch, v porotách, v diskusiách a všade, kde sa len dalo, neúnavne snažil vysvetľovať a presadzovať svoje chápanie tradičnej kultúry. Odmietal ľubivú povrchnosť folklórnych programov a zdôrazňoval, že v etnickej kultúre sú zakódované správy o našej minulosti, myslení a cítení.

— Jeho film *Odchádza človek* je etnografická i religiózna esej o zmysle ľudského bytia. Ponúka aj podobenstvo súvisiace s existenciálnymi témami roku 1968, v ktorom vznikol. *Voda a práca* je dokladom toho, že Martina Slivku zaujímali širšie kontexty etnografických tém. Popri dôslednom a naratívne objektívnom zachytení práce starých vodných strojov autor kreatívne pracuje s autentickými ruchmi, ktoré sa stali východiskom pre Zeljenkove hudobné kompozície. Tento film možno považovať za priekopnícky nielen v kontexte domácej dokumentárnej kinematografie. Ojedinelý a prvolezecký je 13-dielny cyklus *Deti vetra*, ktorý Slivka realizoval v československo-nemeckej koprodukcii. V seriáli o spôsobe života a kultúre Rómov naprieč Európou si všima ich sidla, rôzne formy spracovania prírodných materiálov, mágiu, poveru, obrady a spev, hudbu, tanec, výtvarný prejav i diskrimináciu rómskeho etnika v európskom kontexte. Slivkove etnografické i kunsthistorické filmy majú emocionálno-racionálnu štruktúru a ojedinele v nich splýva náučno-exaktná rovina s rovinou esteticko-umeleckou.

— Martin Slivka zanechal po sebe aj úctyhodné vedecké dielo. Dvojdielna publikácia *Slovenský národopisný film. Filmografia 1., 2.* je jedinečným počínom: obsahuje súpis vyše 2 000 filmov s predmetnou tematikou z rokov 1905 až 1975. Slivka sa pustil aj do ďalšieho sisyfovského diela, rozsiahlej teoretickej štúdie o ľudovom divadle, ku ktorému inklinoval už od gymnaziálnych štúdií. S touto témou ukončil štúdium etnografie na Karlovej univerzite a venoval sa jej aj v kandidátskej práci. Rukopis stále upravoval, prepracovával, knižka vyšla až v roku 2002. Na otázku, či je viac teoretikom, alebo filmárom, odpovedal takto: „*Teoretizujúci filmár a filmujúci teoretik.*“

— Martin Slivka bol „iniciátorom“, kade chodil. Jeho pričinením vznikli okrem iného Ars Film Kroměříž, Etnofilm Čadca, Múzeum Karola Plicku v Blatnici. Od roku 1977 učil na VŠMU v Bratislave, bol iniciátorom vzniku jej Filmovej a televíznej fakulty a jej prvým dekanom.

— Všetkých priťahoval ako mimoriadne schopný rozprávač. Svoje seriózne filmové dielo doplnil schopnosťou s humorom, farbisto vyrozprávať stovky príbehov z filmovačiek. Rozprával o mnohých ľuďoch, s ktorými sa stretol. Ak študent priniesol tému z nejakej zapadnutej dediny, hneď reagoval, že tam to pozná, veď o dva domy ďalej býval ten a ten, ktorý robil to a to. „*Polovicu Slovákov poznám a s druhou polovicou si tykám,*“ vravieval. ◀

MIDPOINT INTENSIVE SK

— text: Juraj Šlauka
/ scenárista —

V Bratislave sa v dňoch 23. až 25. 9. konal workshop MIDPOINT Intensive SK, zameraný na analýzu scenárov celovečerných hraných filmov vo vývoji. Tento rok sa na ňom zúčastnili zástupcovia projektov *Matka noci* (scenár: Peter Balko, réžia: Peter Czirkai, produkcia: Michal Kollár), *Hlavička* (s. Juraj Raýman, r./p. Marina Andree Škop), *Najšťastnejšia generácia* (s. Marek Grajciar, p. Zdeněk Viktora), *Odtážitá vôňa palacíniek* (s. Juraj Šlauka, p. Ivo Miko) aj autori hostujúcich projektov *Rauš* (s. Igor Vodráška) a *Z vody* (s. Martina Slúková, p. Barbara Janišová Feglová). Lektorom bol opäť Ivo Trajkov. O svojich skúsenostiach z workshopu nám napísal Juraj Šlauka, scenárista projektu *Odtážitá vôňa palacíniek*.

— Nikdy som nebol fanúšik žiadnych „herbalife“ programov, ktoré na počkanie sľubujú zázračné ozdravenie literárneho scenára. Predstava dramaturgických analytikov, ktorí správnymi hmatmi dovedú text na hranicu dokonalosti, ma trochu desí. Autorská tvorba je totiž v procese veľmi neistá, plná pochybností a stáva sa ľahko zraniteľnou. Nesprávne chápaná dramaturgia na nej môže napáchať škody, ktoré v konečnom dôsledku zostanú na pleciach autora. Zažil som dramaturgiu v rôznej pokrivených formách, založenú raz na obyčajnom vykazovaní činnosti, inokedy na nenaplnených autorských ambíciách, ktoré sa dramaturgovia pokúšali prepašovať do textov. Zažil som aj dramaturgie sofistikovanejšie, postavené na skúsenostiach a intuícii, do značnej miery funkčné, no zároveň uzavreté – neochotné pohnúť svojou vlastnou hranicou. Takto pokrivené predstavy o dramaturgii potom nielen (de)formujú konkrétne diela, ale aj smerovanie kinematografie ako celku. Veď aj také hodnotiace posudky grantových komisií svojím charakterom do veľkej miery spadajú pod dramaturgiu. A tá musí byť transparentná, nezatažená presadzovaním svojho vlastného štýlu. Mala by byť otvorená experimentu a žánrom. Nesmie byť invazívna, nezabavuje autora základného práva rozprávať svoj vlastný príbeh. Zo stretnutia s dramaturgom musí autor odchádzať s chuťou pracovať ďalej. Pokiaľ tieto podmienky nie sú splnené, nejde o kvalitnú dramaturgiu.

— Svojho času som sa v rámci postprodukčných prác na filme *Punk je hneď!* dostal vďaka českej koprodukcii k spolupráci s Ivom Trajkovom. Ivo je skúsený scenárista a režisér, zároveň je vedúcim katedry strihu na pražskej FAMU. Tento široký záber (doložený množstvom praktických skúseností), zanietenosť, nadšenie a akási z podstaty ducha prirodzená hravosť ho predurčujú na to, čo som sa tu snažil definovať ako kvalitnú dramaturgiu. Alebo naopak: podarilo sa mi to definovať práve na základe nášho stretnutia. Pozitívne je, že vďaka projektu MIDPOINT nie je až také ťažké svoj text k Ivovi dostať. Stačí len vyplniť žiadosť a priložiť k nej niekoľko pod-

statných náležitostí. A keďže som to zvládol ja, zvládne to zrejme každý.

— Program workshopu trvá tri dni. Primárne je určený autorom a producentom, no ja som naň tentoraz prepašoval kameramana. Samozrejme, prestrojeného za producenta – do zadného vrečka nohavíc som mu prezieravo vložil deravý groš. Zaujímavé je, že v rámci tohto programu človek nepracuje len so svojim textom, ale predpokladá sa, že sa oboznámi s textami ostatných účastníkov. Všetko sa začína odbornou prednáškou hneď v úvodný deň. Veľmi oceňujem, že nejde o nejaké zhrnutie základných pravidiel – ráta sa s tým, že tie má účastník už dávno osvojené. Účelom prednášky je rozvinúť dramaturgické myslenie na vyššej než základnej úrovni. Býva zacielená na špecifický a v zásade nie celkom štandardný problém, ktorého riešenie spočíva v progresívnom chápaní dramaturgie. Tento rok išlo o analýzu netypickej expozície filmu *Leaving Las Vegas*. Nasledujúci deň je dňom skupinových konzultácií, keď sú si zúčastnení autori navzájom dramaturgmí. V tejto fáze sa ponúka jedinečná možnosť otestovať sám pred sebou i pred ostatnými svoje vlastné dramaturgické postupy. Je celkom zaujímavé pozorovať, do akej hĺbky problému človeka pustí jeho vlastné uvažovanie, prípadne uvedomiť si, na čo pri analýze zabudol, čím znemožnil sám sebe preniknúť hlbšie. V rámci tohto dňa si autor zároveň ozrejmí základné problémy svojho vlastného textu. Čas medzi ukončením druhého a začiatkom tretieho dňa, ktorý sa nesie v znamení individuálnych konzultácií, tak môže na základe prebehnutej analýzy venovať uvažovaniu o svojom texte. Finále celého programu je potom zamerané výhradne na konkrétne hľadanie východísk. A tie sú v konečnom dôsledku výsostným rozhodnutím samotného autora. V mojich očiach sa tak dnes MIDPOINT stáva ostrovom kvalitnej a nezvykle otvorenej dramaturgie, čo rozhodne nie je málo. ◀

→ Asociácia slovenských filmových strihačov (ASFS) udelila 1. 10. výročné ceny. Hlavnú cenu získali Rado Dubravský a Marek Kuboš za film *Posledný autoportrét* (r. M. Kuboš). V kategórii hraných filmov porota ocenila strihača Ondreja Azora za *Únos* (r. M. Čengel Solčanská) a Maroš Šlapeta dostal cenu za strih dokumentu *Válek* (r. P. Lančarič). Petra Hořková zvíťazila v kategórii študentských filmov za strih *Výletu* (r. D. Rihák) a s projektom *Spýtaj sa vašich 68* (r. B. Berezňáková) uspela aj v kategórii televíznej audiovizuálnej tvorby. Cenu za celoživotné dieľo udelila ASFS Alfrédovi Benčičovi in memoriam.

→ Ocenenie Zrnko soli za najlepší krátkometrážny film si z festivalu Pocity Film (7. – 13. 10.) v Prešove odniesla snímka Martina Gondu *Pura Vida*. Ocenený bol aj režisér Marko Škop.

→ Na 60. Medzinárodnom festivale krátkych filmov Brno 16 (9. – 12. 10.) zvíťazil v sekcii Česko-slovenská 16 študentský film z VŠMU *Betónová doba* v réžii Lucie Kašovej.

→ Porota 27. Medzinárodného festivalu horských filmov Poprad (9. – 13. 10.) hodnotila 46 súťažných snímok zo 16 krajín a hlavnú cenu udelila americkému filmu *Dawn Wall* (r. Josh Lowell, Peter Mortimer). Zo slovenských titulov získal čestné uznanie film *Značkár Stefanik Trail 140* (r. Viliam Bendík).

→ Film *Šarkan* (r. Martin Smatana) získal Cenu detskej poroty na Medzinárodnom festivale animovaného filmu Taichung (Taiwan), ktorý sa konal od 11. do 20. 10.

→ Členovia Slovenskej filmovej a televíznej akadémie (SFTA) si 15. 10. na valnom zhromaždení zvolili prezídium akadémie. Prezidentkou ostáva Wanda Adamík Hrycová, nová je však dvojica viceprezidentov, ktorými sa stali Katarína Krnáčová a Tibor Búza. Prezídium SFTA má v súčasnosti 10 členov a okrem spomenutých ho tvoria Peter Dubecký, Peter Nágel, Peter Bebjak, Vladimír Struhár, Michal Drobny, Norbert Hudec a Maroš Hečko.

→ Gruzínska snímka *Kým sa tancuje* (r. Levan Akin) získala divácku cenu Ružový balónik na Filmovom festivale inakosti v Bratislave (16. – 21. 10.). V kategórii krátkych filmov dostala najviac diváckych hlasov domáca snímka *Kid* Gregora Valentoviča.

→ Na 28. ročníku Festivalu dobrodružných filmov v Dijone (Francúzsko), ktorý sa konal v dňoch 17. až 20. 10., udelila porota hlavnú cenu za najlepší dobrodružný film *Tieňu jaguára* (r. Pavol Barabáš). V októbri snímku ocenili aj na 45. MFF Ekofilm v Brne a 28. Medzinárodnom festivale etnologických filmov v Belehrade.

→ Film Marka Škopa *Nech je svetlo* získal hlavnú cenu v medzinárodnej súťaži 17. MFF Tofifest, ktorý sa konal 19. až 27. 10. v Toruni (Poľsko).

→ Na programovacom seminári ASFK v Košiciach (25. – 27. 10.) sa pri príležitosti 50. výročia jeho vzniku premietol film Ela Havettu *Slávnosť v botanickej záhrade* za účasti scenáristu Lubora Dohnala a kameramana Doda Šimončiča.

– jj –

NOVEMBER 2019

1. 11. 1919 **Emília Halamová** – herečka
(zomrela 1. 10. 2004)
1. 11. 1929 **Martin Slivka** – režisér
(zomrel 23. 9. 2002)
3. 11. 1969 **Juraj Rašla** – herec
4. 11. 1924 **Žofia Kráľová** – kostymérka
(zomrela 20. 2. 2004)
4. 11. 1959 **Ľuboš Jariabka** – scenárista,
dramaturg (zomrel 20. 7. 2014)
12. 11. 1939 **Lucia Poppová**
– operná speváčka
(zomrela 16. 11. 1993)
18. 11. 1909 **František Hrabovský** – herec
(zomrel 1. 3. 1988)
18. 11. 1934 **Oľga Potroková** – režisérka,
animátorka
19. 11. 1929 **Jozef Dóczy** – herec
(zomrel 21. 1. 2013)
20. 11. 1924 **Jozef Ružička** – kameraman
(zomrel 15. 10. 1983)
20. 11. 1934 **Žofia Martišová** – herečka
24. 11. 1909 **Ivan Július Kovačevič**
– režisér, scenárista
(zomrel 17. 2. 1979)
24. 11. 1949 **Lena Košická** – herečka
25. 11. 1924 **Štefan Malíček** – riaditeľ
Slovenskej filmovej tvorby
Bratislava (zomrel 27. 1. 1992)
25. 11. 1929 **Jozef Kramár** – herec
(zomrel 4. 3. 2013)
26. 11. 1949 **Vladimír Mlčoušek**
– filmový historik, pedagóg
29. 11. 1949 **Kateřina Javorská**
– dramaturgička, scenárista
30. 11. 1919 **Štefan Bujna** – režisér
(zomrel 9. 2. 1997)
30. 11. 1919 **Karol Skovay** – herec
(zomrel 3. 2. 1975)
30. 11. 1949 **Andrej Hryc** – herec

zdroj: Kalendár filmových výročí 2019
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

11